

ÚSTAVNÝ SÚD
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ROČENKA 2023

ÚSTAVNÝ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

OBSAH

ÚVODNÉ SLOVO	2
PLÉNUM	8
SLOVAMI SUDCU	10
ČINNOSTI	
Rozhodovacia činnosť Ústavného súdu Slovenskej republiky	12
Kontrola ústavnosti zákonov	12
Ústavné sťažnosti	20
ŠTATISTIKA	
Štatistické údaje rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky	24
POHLAD ZVONKU	26
AKTIVITY	
Protokolárne a medzinárodné aktivity	30
SPRÁVY	
Poskytovanie informácií a vzťah k médiám	42
Poskytovanie informácií	42
Vzťah k médiám	44
Deň otvorených dverí	45
ŠTRUKTÚRA	
Organizačná štruktúra Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky	47
KYBERBEZPEČNOSŤ	
Kybernetická bezpečnosť v podmienkach Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky	50
IT	
Informačné technológie v Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky	52
FINANCIE	
Rozpočet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky	53

ÚSTAVNÝ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ÚVODNÉ SLOVO

JUDr. Libor Duřa

Milé čitateľky, vážení čitateľa, dámy a páni!

Dostalo sa mi tej cti prihovoriť sa Vám úvodným slovom aktuálnej ročenky Ústavného súdu Slovenskej republiky. Ako vždy, je to príležitosť na obzretie sa za uplynulým rokom a načrtnutie perspektívy do toho ďalšieho.

Nebudem pristupovať k podrobnejšej faktografii vlaňajška, na to slúžia iné informačné zdroje nášho súdu. To, že sme boli vyťažení na hranici únosnosti, je už štandardom, preto len pár čísel:

V roku 2023 došlo k opätovnému nárastu nápadu vecí na ústavný súd, a to v počte 3 130 návrhov (vlani 2876 návrhov). Viac sme aj rozhodli, a to v 3 193 veciach (oproti vlaňajšiemu číslu 2995). Z napadnutých vecí bolo 14 návrhov v plenárnej agende, pričom sa v nej rozhodlo 20 vecí, teda o zápornú hodnotu rozdielu týchto čísel sa odbúral zostatok našich plenárnych restov.

Z hľadiska významných rozhodnutí vždy, prirodzene, upúta naostatok označená, menej početná, avšak rozsahom, obťažnosťou a významom rešpektuhodná agenda rozhodovaná kompletným sudcovským zborom ústavného súdu. Revidovať, resp. rušiť právne predpisy, najmä zákony pre ich nesúlad s ústavou alebo s medzinárodnou zmluvou, je „rodinným striebrom“ ústavného súdu, a tým atribútom, pre ktorý ho dokument verejnoprávnej televízie k ústavnosúdnym tridsiatinám nazval „najmocnejšou inštitúciou“. Ak mám načrieť z tohto súdka, k spoločensky a mediálne sledovaným patrili najmä rozhodnutia pléna, ktoré sa týkali trestu prepadnutia majetku v Trestnom zákone, obávaného § 363 Trestného poriadku, zákona o azyle, odvolania z funkcie vedúceho štátneho zamestnanca, disciplinárneho poriadku najvyššieho správneho súdu, mena politika v názve politickej strany či novej súdnej mapy.

Ako som uviedol, nechcem podrobnejšie nasnímať retrospektívu, skôr v racionálno-pocitovej rovine definovať niektoré aspekty pohľadu na súčasný stav výkonu pôsobnosti ústavného súdu a na prognózu jeho vývoja.

Pri aplikácii práva by nemala zohrávať význam politika, pri tvorbe právnych predpisov, najmä na parlamentnej úrovni, je však politikum samozrejme a neodmysliteľné. Zastupiteľskú demokraciu sprevádza jednak súboj a jednak spolupráca politických strán ako jej *conditio sine qua non* a taký stav reflektuje aj Ústava Slovenskej republiky. Je správne, že politické strany súperia o priazeň voličov a žiadna z nich nemá mocenský monopol, ako tomu bolo pred niečo viac ako troma desaťročiami.

Avšak, povedané slovami Winstona Churchilla, „demokracia je najhoršia forma vlády okrem všetkých ostatných, o ktoré sa občas ktosi pokúšal“, so slovenským všeobecným ekvivalentom v znení „každá minca má dve strany“.

To platí najmä o (povedzme, že stále) mladých demokraciách v našich zemepisných šírkach, ktoré vníma občianska verejnosť (keďže už sú zdanlivou samozrejmosťou) aj, a často najmä, cez ich horšie stránky. V aktuálnej slovenskej realite je takto vnímaným neuralgickým bodom zápas politických garnitúr „na ostrie noža“ a to, čo je s ním spojené (nielen) v živote štátu a práva.

V tomto smere bol uplynulý rok turbulentný ako už dávno nie, čo významne predznamenalo aj jeden z významných náleзов ústavného súdu z roku 2022. Ten síce neodobril referendum otázku o skrátení už plynúceho volebného obdobia poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, avšak pripustil také riešenie na základe referenda alebo na základe rozhodnutia samotného parlamentu, ak to novoprijatá ústavná úprava pripustí. Stalo sa, v druhej z oboch označených alternatív s konečným výsledkom zmeny gardy v koalíčno – opozičnom politickom spektre.

Prudké obraty na mocenskej hladine už v čase, keď píšem tieto riadky, otáčajú plachtu aj na sťažní legislatívy a rozbúrená hladina spoločenských pomerov sa pení. Tí, čo držia kormidlo, chcú meniť kurz spoločnej lode, a tí, čo sa ocitli v opozícii, sa tomu bránia, v podstate ako po každých voľbách. A štandardne sa obe sporiace strany zaštitujú ústavou. To je v poriadku, ústava kreslí čiary a stavia mantinely na klzisku verejnej moci.

Práve v tomto momente naberá na význame rola rozhodcu v zápase o zachovanie ústavnosti (často hranom na tenkom ľade), ktorú v prostredí materiálneho právneho štátu má zohrávať ústavný súd. A veríme, že zohráva, už dlhodobo. Preto jeho rozhodnutia, najmä (ale nielen) v konaní o súlade právnych predpisov, sa očakávajú so zatajeným dychom a netrpezlivo, najmä ak ide o významnú normatívne riešenú otázku, ktorá len ťažko znesie odklad. Lebo neskoro je niekedy akoby vôbec nie.

Je teda mimoriadne dôležité, aby ústavný súd mohol zvládať výkon svojej právomoci plnohodnotne a zmysluplne. Snažíme sa ako sudcovia pre to robiť čo najviac, zároveň s neustálou pochybnosťou, či to postačuje.

Čo nám bráni s pokojom v duši povedať si, že stav je uspokojivý?

Ako som naznačil, ústavný súd je megaproducentom finálnej spravodlivosti na národnej úrovni. Počet (najmä ústavných sťažností fyzických a právnických osôb) ročne už prevyšujúci tritisíc, ako aj zhruba rovnaký počet rozhodnutí najvyššej slovenskej súdnej inštitúcie, je javom, ktorý nie je pre toho, kto o súvisiacej problematike nemá prehľad, natoľko alarmujúci ako pre osobu, ktorá do nej vidí aj v hlbších súvislostiach.

Samozrejme, otázka znie, prečo alarmujúci. Nie preto, že by sa nám nechcelo alebo že by sme niektorú agendu nedoceňovali. Dôvodom je, že s takou vysokou mierou angažovanosti v individuálnych veciach sa pre ústavný súd v čase jeho zriadenia nerátalo a v skorších fázach vývoja jeho rozhodovacej praxe ani nebola realitou. Ústavnému súdu mala byť zverená do kompetenčného portfólia predovšetkým ochrana

ústavy pri výkone zákonodarnej činnosti, aby sa suverenita parlamentu „nezvrhla“ oproti bazálnymi pravidlami, ktorými sa má riadiť aj tento orgán s inak najvyššou legitimitou generovanou všeobecnými priamymi voľbami.

Ústavný súd je ľudskoprávny súd, ale také majú byť všetky súdy, ústavným súdom označované ako všeobecné. Tie navyše rozhodujú aj na úrovni bežných polemík podústavného práva a skutkového stavu, samozrejme, v kontexte ústavných a medzinárodnozmluvných princípov a výkladových pravidiel. Túto tézu ústavný súd chronicky zdôrazňuje a na jej naplnenie Slovenská republika disponuje trojinštančnou sústavou všeobecného súdnictva na čele s dvoma najvyššími súdmi, čo je pre štát našej veľkosti, resp. ľudnatosti viac než dostatočné. Samostatná subsústava správneho súdnictva pritom pokrýva svojou kontrolou prakticky celú oblasť rozhodovania orgánov verejnej správy, čím sa mozaika súdnej ochrany kompletizuje.

Nad takto koncipovanou ochranou subjektívnych práv rozprestiera ešte na vnútroštátnej/národnej úrovni ochranný dáždnik ústavný súd z pozície čl. 127 ústavy, teda z pohľadu základných práv a slobôd v konaní o sťažnosti fyzických a právnických osôb. Nemá však už ísť o mechanické zdvojovanie sústavy skôr rozhodujúcich súdov, popri prípade iných orgánov, ale o poslednú záchrannú brzdu, prostriedok ultima ratio, ak je porucha výkonu spravodlivosti mimoriadne závažná a pretrvala napriek využitiu všetkých disponibilných právnych prostriedkov. Takto to bolo pri zmene ústavy v r. 2001 vysvetľované a takto to malo byť aj vykonané, teda zmysuplným a selektívnym doplnením mozaiky právomocí ústavného súdnictva, ktorej nevyhnutne základným prvkom, aj podľa poradia dotknutých ustanovení, je plenárna agenda upravená primárne v čl. 125 ústavy. Tento bazálny pilier predstavuje kontrolu a zabezpečovanie súladu právnych predpisov podľa stupňa právnej sily, najmä zákonov s ústavou a s relevantnými medzinárodnými zmluvami. Predovšetkým na výkon zostatku označenej pôsobnosti bol ústavný súd zriadený a ako už odznelo, aj v demokracii s fungujúcimi slobodnými voľbami je viac než dôležitá, dokonca pre krajiny prisudzujúce vláde práva dominanciu, čo je vlastné členským štátom Európskej únie, neopomenuteľná. Ide zároveň o historicky relatívne nový prvok, keďže súdy priamo chrániace individuálne práva boli aj v našich zemepisných šírkach už dávno predtým, a to bez ohľadu na spoločenské zriadenie, aj keď zďaleka nie vždy tieto práva chránili podľa súčasných predstáv.

Ak má byť ústavný súd funkčný a má plniť svoje poslanie aspoň udržateľne „na pulze dňa“, teda nie s neefektívnym odstupom, musí sa nájsť primeraná rovnováha medzi jeho primárnou agendou zásahov (predovšetkým) v normatívnej oblasti a prieskumom individuálnych rozhodnutí v konaní o ústavnej sťažnosti.

V prvom z týchto blokov nemá ústavný súd verejnomočenskú náhradu, v tom druhom áno, a to v podobe všeobecného súdnictva, pre ktoré je ústavný súd (procesnou konštrukciou konania aj v reálnom vývoji aplikačnej praxe) ďalšou vyššou inštanciou disponujúcou však už len obmedzenými kritériami prieskumu. Taký hodnotiaci aspekt sa označuje ako ústavná udržateľnosť rozhodnutí a postupov (oproti extrémnym excesom s povahou zásahu do základných práv a slobôd) a zásadne nemá mať podobu bazálneho rozhodovania dotknutých káuz, resp. bežnej polemiky na úrovni zákona a skutkového stavu. Zdajú sa vám tieto slovné spojenia povedomé? To je ľahko možné, pretože sú viac než často predmetom vysvetľovania podstaty veci zo strany ústavného súdu navrhovateľom (ústavným sťažovateľom). Tí to, prirodzene, vidia inak, teda že ich vec potrebné dimenzie vždy má – s veľkým rešpektom pred takou individuálnou optikou, veď na to sme tu, aby sme vysvetlili, čo treba.

Zdanlivo by teda všetko mohlo prebiehať, povedané jazykom ochrany prírody, v bezzásahovej zóne. Vývoj však ukazuje už naznačenú okolnosť. Navrhovatelia a, samozrejme, teda aj ich právni zástupcovia majú tendenciu používať ústavný súd automaticky ako ďalšiu možnosť zvrátiť výsledok súdneho konania, v ktorom doteraz neuspeli, nachádzajúc ústavnoprávny aspekt nimi namietanej otázky jednoduchým spojením so základným právom na súdnu ochranu, ktorého subjektom nepochybne sú. Na ústavný súd sa navyše často obracajú už v priebehu konania s čiastkovou procesnou otázkou, aj keď vo vzťahu k jej riešeniu, v kontexte vplyvu na meritórne rozhodnutie môžu použiť riadny a následne mimoriadny opravný prostriedok v príslušnom type konania. Je to, znovu zdôrazňujem, pochopiteľné, dotknuté osoby využívajú svoju v zásade legálnu možnosť a skôr prezentované zovšeobecňujúce úvahy ich z tohto uhla pohľadu nemusia zaujímať.

Počet ústavných sťažností rastie, aj vlani ich bolo viac než tritisíc. To sa v absolútnej hodnote, ale napríklad aj v pomernom porovnaní s ústavným súdom vo vedľajšej a v právnom vývoji porovnateľnej, avšak počtom obyvateľov dvakrát väčšej Českej republiky javí ako jednoznačne neprimerané. Štyri senáty ústavného súdu reagujú, ako môžu, a aj keď sú, samozrejme, aj úspešné ústavné sťažnosti, s výnimkou námietok prietahového postupu súdov sú zväčša odmietnuté, a to nielen z procesných, ale aj z vecných dôvodov. Ústavný súd sťažovateľom vysvetlí, že najprv mali uplatniť skôr využiteľné prostriedky alebo že ich námietky nemajú relevanciu podmieňujúcu kasačný zásah nálezom ústavného súdu, a to aj ak by na podústavnej právnej, resp. skutkovej úrovni mohli byť dôvodné. Laickému prostrediu toto stručné vysvetlenie veľa nepovie, avšak právnici, ktorí sa dotknutou problematikou zaoberajú, dobre vedia, o čo ide. Vedia aj to, že vždy je s tým spojené rozhodnutie senátu, ktoré aj keď je voči podanému návrhu negatívne, má svoje náležitosti, svoj relevantný obsah, musí byť pri zohľadnení okolností konkrétneho prípadu odborne skoncipované a v konečnom dôsledku prerokované príslušným senátom. To chce čas a úsilie, ktoré vzhľadom na neustály nápad ďalších ústavných sťažností možno s použitím antickej parafrázy nazvať sifyfovskou prácou. V reálnom vyjadrení a obrúť sa ešte raz o reč čísel, aby zostatok nevybavených vecí nenarastal, musí ich podľa aktuálnych údajov každý zo senátov ústavného súdu ročne vybaviť takmer osemsto. Má pritom ísť o také závažné problémy, že ich v skoršom konaní nevyriešil žiaden orgán právnej ochrany. Zainteresovanému nie je potrebné vysvetľovať, že napĺňanie takej méty nie je pri serióznom prístupe (ako inak!) dlhodobo udržateľné.

Problémom v prezentovanom zmysle sú aj predpisy o konaní pred všeobecnými súdmi. O tom v určitom priereze so zameraním sa aj na podrobnosti vo vlnajšom čísle viac než kvalifikovane písala naša kolegyňa, pani sudkyňa Baricová (rubrika „slovami sudcu“). Vzhľadom na opísaný vývoj rozhodovacej praxe, resp. mašinerie, cítim naliehavú potrebu na ňu nadviazať, avšak koncepčne, širším uhlom pohľadu. Preto len vo všeobecnosti dodávam, že v záujme skrátenia súdnych konaní sa v určitom procesnom segmente neupravili, resp. odstránili (minimálne) mimoriadne opravné prostriedky, resp. opravné konanie sa dokonca obmedzilo na podanie sťažnosti ako civilnoprocesného prostriedku obrany proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka s následným rozhodovaním sudcu okresného súdu a bez ingerencie už aj odvolacieho súdu. V neúplnom (nie trojinštančnom) prieskumnom mode funguje upomínacie, exekučné, konkurzné a reštrukturalizačné konanie. Rovnako relatívne samostatné nemeritórne rozhodovanie o bezodkladnom a zabezpečovacom opatrení v civilnom sporovom konaní, o návrhu na priznanie odkladného účinku správnej žalobe v správnom súdnom konaní a rozhodnutie o väzbe, obnove konania a o podmiennečnom prepustení v trestnom konaní. Tu je reakcia neúspešnej strany po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia (maximálne druhoінштанčným súdnym rozhodnutím) nasmerovaná priamo na ústavný súd, keďže inam sa už vo vnútroštátnom právnom ringu obrátiť nemôže. Tendencia

mechanicky spojiť v týchto prípadoch svoju prehru s tvrdením o ústavnej neudržateľnosti záverov všeobecného súdu je realitou overenou praxou.

Príkladom s vysokou výpovednou hodnotou je rozhodovanie o výške náhrady trov konania v samotnom závere už inak právoplatne skončeného civilného sporového konania, ako aj rozhodovanie v exekučnom konaní, napríklad a typicky o návrhu na zastavenie exekúcie. Personálna postupnosť výkonu súdnej moci je tu nasledovná: vyšší súdny úradník okresného súdu, sudca okresného súdu a trojčlenný senát ústavného súdu – teda ani krajský, ani najvyšší súd si „neškrtnú“. Absurdnosť takého postupu je zrejmá dokonca aj vo svetle argumentu o prostriedkoch daňových poplatníkov. Pozor – nejde o výnimku, takých káuz rieši ústavný súd každoročne stovky.

Zákon zachovania energie platí nielen vo fyzike a ústavný súd, jeho sudcovia a tímy okolo nich musia zvládnuť, čo treba (reálne, čo sa dá), pričom žiadnu agendu nemôžu výrazne uprednostniť na úkor inej, ktorá sa momentálne javí ako menej naliehavá.

Vzhľadom na to, ako rýchlo veci pribúdajú, by sa totiž kategória tých z nich, ktoré zdanelo „nehoria“, rozmnožila natoľko, že by sme jedného dňa nechali svojim nasledovníkom papierové a elektronické skladisko nevybavených káuz. V osvetľujúcom základnom rozlíšení plenárna agenda, ktorá sa často týka záležitostí „hýbucich štátom“, najmä posudzovanie ústavnosti zákonov, nemôže vytlačiť do kúta prieskum rozhodnutí v individuálnych veciach – samozrejme, okrem naznačeného pragmatického prístupu aj z dôvodu, že medzi bazálne tézy výkonu ústavného súdnictva patrí aj ochrana práv jednotlivca a menšiny v konkrétnych prípadoch. Sprievodným negatívom je, že to všetko trvá dlhšie, než by malo/mohlo, a že aj ja sám si kladiem otázku, či sa zvládnem v dostatočnom rozsahu venovať veciam, v konaní o ktorých nie som v senáte a v pléne spravodajcom.

Aký je teda recept na naplnenie účelu ústavného súdnictva a zároveň na efektívnosť výkonu jeho pôsobnosti?

Rozširovanie personálnych kapacít nie je efektívnym riešením. Zvyšujúci sa nápad, najmä ústavných sťažností, ktoré tvoria jeho absolútnu väčšinu, by musel byť kompenzovaný počtom sudcov a ich poradcov tak, že by ústavné súdnictvo začalo byť relatívne „premnožené“ oproti základnej súdnej sústave, zároveň naddimenzované aj v porovnaní s inými štátmi Európy a civilizovaného sveta. Samozrejme, všetko aj niečo stojí a súčasné verejné financie, ako je všeobecne známe, plačú krvavými slzami.

Ako bolo práve naznačené (opakom správneho postupu), ide o kvalitu fungovania celého systému orgánov právnej ochrany, ktorý zastrešuje ústavný súd, teda o kvalitu podkladovej legislatívy a zároveň o optimálny aplikačný prístup. V tomto kontexte normatívna procesná úprava ochrany individuálnych práv musí byť vecne účinná, dostupná, nie príliš pomalá a zároveň musí rozlišovať medzi základným a opravným konaním. V rámci uplatnenia prostriedkov nápravy je potom dôležité zabezpečiť pyramidálnu štruktúru prieskumu s pôdorysným vzostupom od širšieho k užšiemu v rámci jeho dôvodov, teda aby bola eliminovaná plošná kritériálna duplicita, keď vyšší stupeň nekopíruje ten nižší, ale skúma len zásadnejšie zlyhanie konania a rozhodovania (popísaný postup potom pokračuje na nadnárodnej úrovni, tak ako to robí, aj keď tiež nie bez ťažkostí, Európsky súd pre ľudské práva). Podstatné je, aby pravidlá boli nielen ustanovené, ale aby bol ich výkon možný a fakticky zabezpečený.

Nejdem do podrobností, ale v odbornej diskusii sa priam ponúkajú zmysluplné riešenia zmeny niektorých komponentov zákonnej úpravy. Efektívnym prvkom môžu byť napríklad filtre vo všeobecnom súdnictve, ktoré reálne problémy súdnej ochrany

adresátov práva riešia rýchlejšie a účinnejšie hneď pri zdroji ich výskytu, pričom zároveň odťažia ústavný súd. Typicky je také riešenie možné v oblasti prietahov v konaní, keď by podľa českého vzoru mohol prvotne zasahovať nadriadený súd a určiť aj lehotu na vykonanie úkonov. Pre účastníkov konania to prinesie skoršie odstránenie ich právnej neistoty, pre ústavný súd aspoň čiastočné odbúranie jeho najpočetnejšej agendy. Sú definovateľné aj ďalšie racionálne zmeny právnej úpravy, ktoré spolu s aplikačnou praxou ústavného súdu, efektívne naplňajúcou princíp subsidiarity jeho právomoci a osobitosti jeho prieskumu zmenia tendenciu tlačiť ústavný súd do pozície, ktorú majú plniť všeobecné súdy vyššieho stupňa/inštancie. Ústavný súd sa pre fyzické a právnické osoby a pre poskytovateľov právnej pomoci týmto subjektom nemôže javiť ako štvrtý stupeň základnej súdnej sústavy, do akej role ho svojimi podaniami častejšie než často pasujú, obsahovo v pozícii dovolacieho alebo dokonca odvolacieho súdu.

Podčiarknuté a zrátané, všeobecný súd má do svojho rozhodovania zakomponovať rozmer výkladu, ktorý je ústavne, medzinárodnoprávne a z hľadiska európskeho práva konformný, a to ako nadstavbu bežnej aplikačnej základne, čo môže ústavný súd korigovať, len ak ide o extrémny exces a v prípadoch procesnou úpravou jasne vymedzených, ale aj pragmaticky kritériálne obmedzených, s účinnou korekciou inak orientovaných návrhových pokusov. Opačný prístup, keď by mal ústavný súd riešiť bazálne nedostatky najmä súdneho rozhodovania cez prizmu polemiky na podústavnej úrovni, teda na úrovni (nanajvýš) zákona a skutkového stavu a považovať také riešenie za ochranu ústavy, je nielen principiálne, z hľadiska duálnej sústavy súdnicstva v Slovenskej republike nesprávny, ale aj prakticky nezvládnuteľný. Ústavný súd v jeho limitovanom personálnom substráte totiž nemôže do dôsledkov obstať ako všemohúci polyhistor s neobmedzenou kapacitou, ktorý sústavu všeobecného, dnes už výrazne v jednotlivých agendách špecializovaného súdnicstva, hravo odkontroluje a v prípade potreby sa vždy postará o dostatočne včasnú nápravu. Inštitúty „strážcov nad strážcami“ (sudcov nad sudcami) majú svoj význam len vtedy, keď sa nevymknú vykonávateľom takej koncepcie z rúk, teda keď sú realizačne zvládnuteľné.

Možno odhalujem problém na kosť a pomerne expresívne, ale zrejme prišiel čas povedať s úprimnosťou malého dieťaťa, že cisár je nahý. Inými slovami, a už nie citátom z rozprávky, realitu možno zakrývať, ale nie oklamať.

Na záver opäť aktualizácia. Celkom nedávno v piatok dvanásteho januára sa v sídle ústavného súdu stretol s jeho predsedom predseda Národnej rady Slovenskej republiky. Aj z mediálnych výstupov ste mohli, vážení čitatelia, zistiť, že obsahovo rovnorodé/podobné úvahy ako v tomto úvodníku boli naším predsedom tlmočené tomu parlamentnému. Z reakcií naostatok zmieneného ústavného činiteľa som mal potom dojem, že do tejto špecifickej problematiky vnikol, resp. jej parametre pochopil. Keďže prezentované myšlienky potrebujú podporu aj v zmene právnych predpisov, považujem to za dobrý signál. Tak, aby sa ústavný súd mohol dostatočne a bezodkladne venovať tomu, v čom je nezastupiteľný. Rok 2024 prinesie v naznačenom smere s pravdepodobnosťou už teraz hraničiacou s istotou početné a nepochybne smelé výzvy.

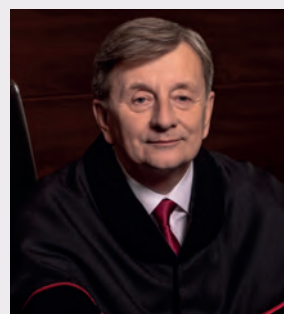
LIBOR DUĽA
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky

PLÉNUM

ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

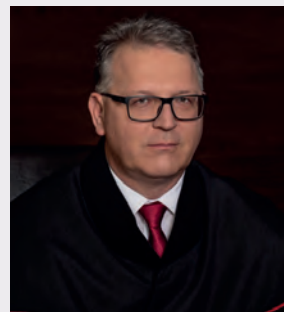
JUDr. IVAN FIAČAN, PhD.
predseda Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. ĽUBOŠ SZIGETI
podpredseda Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. JANA BARICOVÁ
sudkyňa Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2014

JUDr. LADISLAV DUDITŠ
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. LIBOR DUĽA
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

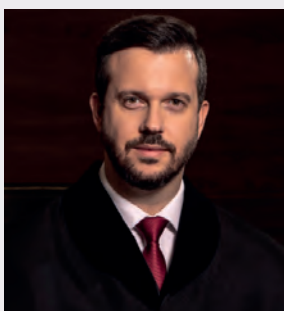
JUDr. MIROSLAV DURIŠ, PhD.
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2017

JUDr. RASTISLAV KAŠŠÁK, PhD.
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. JANA LAŠŠÁKOVÁ
sudkyňa Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2017 do 2023

JUDr. MILOŠ MAĐAR, PhD., LL.M.
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. PETER MOLNÁR, PhD.
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. PETER STRAKA
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. ROBERT ŠORL, PhD.
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2020

JUDr. MARTIN VERNARSKÝ, PhD.
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

SLOVAMI SUDCU

PETER MOLNÁR
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky

AK JE PRE EFEKTÍVNU OCHRANU NEVYHNUTNÉ VYKLADAŤ PRÁVO EXTENZÍVNE, JE TO AJ ÚLOHA ÚSTAVNÉHO SÚDU

Orgány verejnej moci pri realizácii svojich právomocí v konaniach, ktoré vedú (prípadne pri inom svojom postupe), aplikujú právne normy a právne princípy. Pri výklade a aplikácii právnej normy orgán postupuje ústavnokonformne a eurokonformne a vychádza primárne z jazykového vyjadrenia normy. Doslovným znením však nie je viazaný v absolútnej miere. Okrem gramatického a logického výkladu sleduje (skúma) aj cieľ a účel normy, jej kontext a úmysel zákonodarcu (aj keď je vhodné uviesť, že pri skúmaní úmyslu zákonodarcu artikulovaného v dôvodovej správe návrhu právnej normy ústavný súd už vo svojej rozhodovacej činnosti v konaní o ústavnej sťažnosti konštatoval, že deklarovaný cieľ sa zákonodarcovi do schváleného legálneho textu pretaviť nepodarilo).¹ Jednou z metód výkladu právnej normy je aj výklad extenzívny.

Za špecifickú situáciu v konaní pred ústavným súdom je v tomto kontexte možné považovať aj oprávnenie ústavného súdu odložiť vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu (§ 129 zákona o ústavnom súde) a oprávnenie nariadiť dočasné opatrenie (§ 130 zákona o ústavnom súde). Pri prvom inštrumente je vhodné postrehnúť, že právna úprava mlčí o možnosti odložiť právoplatnosť napadnutého rozhodnutia. Pri druhom za povšimnutie stojí šírka miery uváženia ústavného súdu. Účelom inštitútu odkladu vykonateľnosti rozhodnutia v konaní

pred ústavným súdom je v zmysle citovaného ustanovenia zabrániť závažnej ujme, ktorá by hrozila „právnymi následkami napadnutého právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo zásahu“.

Doktrína civilného práva procesného počíta s vykonateľnosťou ako vlastnosťou súdneho rozhodnutia spočívajúcou v jeho vynútitelnosti len pri rozhodnutí ukladajúcom povinnosť plniť. Vykonateľné rozhodnutia teda môžu byť predmetom núteného výkonu. Ostatné rozhodnutia (procesné uznesenia upravujúce vedenie konania, určovacie výroky, výroky o osobnom stave, výroky o nároku na náhradu trov konania a pod.) nadobúdajú „len“ právoplatnosť.

Predmetom konania o ústavnej sťažnosti môžu byť – pokiaľ ide o výrok – všetky druhy rozhodnutí, opatrení a zásahov. V niektorých prípadoch je z pohľadu ochrany základných práv a slobôd potrebné zabrániť uplatňovaniu napadnutého rozhodnutia do právoplatného skončenia konania pred ústavným súdom, pretože v opačnom prípade by ochrana „až“ v podobe meritórneho rozhodnutia mohla byť oneskorená (vznikli by ďalšie ujmy) či dokonca by sa javila ako zbytočná (vzniknutá ujma by nebola vôbec alebo len veľmi ťažko reparovateľná). Pokiaľ by sa ústavný súd „držal“ bezvýnimčne doslovného znenia § 129 zákona o ústavnom súde, nemohol by poskytnúť predbežnú ochranu sťažovateľovi v prípade, ak tento napáda právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo zásah, ktoré doktrinálne nedisponujú vlastnosťou vykonateľnosti.

V prípade niektorých rozhodnutí, opatrení a zásahov je možné zabrániť vzniku ujmy aj dočasným opatrením, keďže ústavný súd môže najmä uložiť označenému porušovateľovi základného práva, aby sa dočasne zdržal vykonávania napadnutého právoplatného aktu, alebo môže uložiť tretím osobám, aby sa dočasne zdržali oprávnenia, ktoré im bolo napadnutým právoplatným aktom priznané. Na jednej strane dikcia tohto ustanovenia použitím slova „najmä“ evokuje možnosť rozhodnutia ústavného súdu o dočasnom opatrení (s určitou dávkou hyperboly) takmer proti komukoľvek a takmer o čomkoľvek (samozrejme, za splnenia ďalších predpokladov, predovšetkým pokiaľ ide o pomerovanie následkov nariadenia a nenariadenia u dotknutých osôb a verejného záujmu).² Na strane druhej však ako adresátov dočasného opatrenia prezumuje označeného porušovateľa a/alebo konkrétne zúčastnené osoby, t. j. konkrétnych ďalších účastníkov konania, z ktorého vzišlo atakované rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah (arg.: „im bolo priznané“). Znenie § 130 zákona o ústavnom súde sa teda z hľadiska adresátov nejaví vždy ako najvhodnejší a univerzálny nástroj umožňujúci bez ďalšieho používanie v rozsahu naznače-

¹ Pozri napríklad nález č. k. II. ÚS 405/2020-42 z 19. novembra 2020, bod 24.4.

² Pozri Babják, M. In: Macejková, I., Barány, E., Baricová, J., Fiačan, I., Holländer, P., Svák, J. a kol. Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky. Komentár. 1. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2020, s. 990, 991.

nej hyperboly. Existujú totiž rozhodnutia, opatrenia alebo zásahy, pri ktorých pre dosiahnutie účelu intervencie ústavného súdu je potrebné adresovať ju iným subjektom ako porušovateľ alebo zúčastnená osoba, keďže právne účinky napadnutého aktu, ktoré vyplývajú *ex lege* z právoplatnosti napadnutého aktu, smerujú voči inému subjektu³ alebo je enunciatívne *erga omnes*.⁴

Uvedená situácia predstavuje pre ústavný súd dilemu – ako poskytnúť efektívnu predbežnú ochranu tvrdenému porušenému základnému právu, ak doslovné znenie ani jedného z obidvoch potenciálnych nástrojov neumožňuje v danom prípade zabrániť ďalšiemu uplatňovaniu napadnutého aktu? Ústavný súd (tak, ako to „očakáva“ od ostatných orgánov verejnej moci) pristupuje k teologickému skúmaniu účelu inštitútu odkladu vykonateľnosti napadnutého aktu ústavným súdom a inštitútu dočasného opatrenia ústavného súdu a k posúdeniu otázky, či možno – majúci na pamäti cieľ, ktorý zákonodarca zamýšľal – vykladať § 129 a § 130 zákona o ústavnom súde aj extenzívne.

Z analýzy textu § 129 zákona o ústavnom súde ústavný súd vyvodil, že jej cieľ (zabránenie vzniku závažnej ujmy) sama norma neviaže striktnie na nútený výkon atakovaného aktu (ktorý je právnym dôsledkom vykonateľnosti), ale na „právne následky“ napadnutého aktu, čiže na pôsobenie jeho právnych účinkov, ktoré sú v procesualistickej spisbe odvodzované od právoplatnosti, a preto ak vznik ujmy hrozí samotnými účinkami, ktoré vyplývajú z právoplatnosti napadnutého aktu, a úlohou ústavného súdu je zabrániť tejto ujme, ústavný súd (vychádzajúc z toho, že § 129 „mieri“ skôr k samotnému atakovanému aktu a § 130 skôr k adresátom intervencie) opakovane pristúpil k extenzívnemu výkladu § 129 zákona o ústavnom súde a odložil právoplatnosť napadnutého právoplatného rozhodnutia.⁵ Vzhľadom na subsidiárne používanie Civilného sporového poriadku v konaní pred ústavným súdom (§ 62 zákona o ústavnom súde) hodno komparatívne poukázať na to, že s odkladom právoplatnosti rozhodnutia, ktoré nedisponuje vykonateľnosťou, rátajú mimoriadne opravné prostriedky v civilnom

súdnom procese.⁶ Taktiež v správnom súdnictve možno správnej žalobe, žalobe na obnovu konania a kasačnej sťažnosti priznať odkladný účinok,⁷ v dôsledku ktorého sa „pozastavujú účinky napadnutého rozhodnutia alebo opatrenia orgánu verejnej správy a takéto rozhodnutie alebo opatrenie nemôže byť podkladom na vydanie naň nadväzujúcich rozhodnutí orgánov verejnej správy alebo opatrení orgánov verejnej správy“ (§ 186 ods. 1 SSP). Nájde sa však aj prípad, keď ústavný súd pre zabránenie vzniku ujmy sťažovateľa použil inštrument podobný odkladu právoplatnosti extenzívnym výkladom § 130 zákona o ústavnom súde – vydal dočasné opatrenie, ktorým rozhodol o pozastavení právnych účinkov napadnutého aktu.⁸

V niektorých prípadoch je pre zabránenie vzniku „nadväzujúcej“ ujmy potrebné extenzívne smerovať príkaz zdržať sa výkonu právomoci orgánu verejnej moci odlišnému od označeného porušovateľa či zúčastnenej osoby. Takto ústavný súd v konaní o ústavnej sťažnosti sťažovateľky tvrdiacej porušenie svojho základného práva na zákonného sudcu (uznesením najvyššieho súdu v trestnej veci o odňatí veci a jej prikázaní inému okresnému súdu) uložil povinnosť dočasne sa zdržať vykonávania procesných úkonov okresnému súdu, ktorému bola vec delegovaná. Taktiež v konaniach o ústavných sťažnostiach, v ktorých boli atakované právoplatné uznesenia exekučného súdu, ústavný súd aplikoval dočasné opatrenie tak, že povinnosť (zdržať sa vykonávania⁹, resp. vykonania¹⁰ exekúcie) uložil súdnemu exekútorovi.

Z uvedeného vyplýva, že aj ústavný súd sa pri realizácii svojich ústavných a zákonných povinností snaží postupovať tak, aby sledovaný cieľ (v danom prípade zabránenie vzniku ujmy) bol dosiahnutý čo najlepším spôsobom a v čo najširšej miere, a ak je to potrebné, robí tak extenzívnym výkladom zákonnej úpravy obidvoch nástrojov, ktoré mu zákon o ústavnom súde dáva k dispozícii.

3 Napríklad označeným porušovateľom je najvyšší súd, napadnuté je jeho právoplatné rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania a na toto rozhodnutie má „nadviazať“ súd prvej inštancie rozhodnutím o výške náhrady trov.

4 Napríklad rozsudok o osobnom stave (§ 43 CMP) a rozhodnutie vydané v konaní o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach (§ 25 zákona č. 261/2023 Z. z. o žalobách na ochranu kolektívnych záujmov spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

5 Pozri uznesenie č. k. II. ÚS 203/2021-22 z 21. apríla 2021, uznesenie č. k. II. ÚS 453/2023-16 z 11. októbra 2023, uznesenie č. k. II. ÚS 502/2023-16 z 24. októbra 2023, uznesenie č. k. II. ÚS 531/2023-26 z 22. novembra 2023, uznesenie č. k. III. ÚS 616/2023-47 z 23. novembra 2023.

6 Pozri § 412 ods. 2, § 415 ods. 2, § 444 ods. 2 a § 464 v spojení s § 444 ods. 2 Civilného sporového poriadku.

7 Pozri predovšetkým § 186 až § 189, § 447 a § 482 Správneho súdneho poriadku.

8 Pozri uznesenie č. k. I. ÚS 695/2023-17 z 19. decembra 2023.

9 Pozri uznesenie č. k. I. ÚS 579/2023-24 z 9. novembra 2023.

10 Pozri uznesenie č. k. II. ÚS 566/2020-18 z 15. decembra 2020. V tomto prípade ústavný súd vyhovel návrhu na nariadenie dočasného opatrenia v užšej miere („zdržať sa vykonania exekúcie“), než v akej bolo navrhované („zdržať sa výkonu exekúcie“), keďže vyhovie návrhu v plnom rozsahu by znamenalo poskytnutie dočasnej ochrany v širšom rozsahu (exekútor by nemohol vykonávať ani zisťovacie a zabezpečovacie procesné úkony) v porovnaní s ochranou, akú sťažovateľovi poskytoval stav pred vydaním napadnutého rozhodnutia exekučného súdu.

ROZHODOVACIA ČINNOSŤ ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

KONTROLA ÚSTAVNOSTI ZÁKONOV

ZÁKONNÝ NÁJOM POĽNOHOSPODÁRSKÝCH POZEMKOV (PL. ÚS 15/2018)

Ústavný súd musel minulý rok posudzovať aj spôsob, akým sa zákonodarcia pokúsil vyriešiť komplikovaný problém rozdrobeného vlastníctva poľnohospodárskej pôdy na Slovensku. Podľa ústavného súdu efektívne poľnohospodárstvo je založené na obrábaní väčších plôch poľnohospodárskej pôdy, čo je previazané tiež s krajinotvorbou a potravinovou bezpečnosťou. Vzhľadom na osobitný historický vývoj Slovenskej republiky je tunajšie vlastníctvo pôdy rozdrobené fyzicky aj právne, čím zároveň dochádza k oslabeniu osobného vzťahu mnohých vlastníkov k ich pôde. Slovenský pôdny fond je tak charakteristický neucelenosťou, ktorá je umocnená tým, že sa v realite neprekrývajú právne, hospodárske a kultúrne celky pôdy. Uvedený stav je priam fyzickou a právnou reflexiou našich dejín.

V stave pozemkového vlastníctva a jeho správy sa prelína vývoj súkromnoprávny aj verejnoprávny. Uhorské dedičské právo bolo založené na rovných dieloch dedičov. Počas obdobia medzivojnovnej Československej republiky sa pozemkovou reformou rozdelili veľké celky pôdy. Po roku 1948, teda po nástupe komunistickej stra-

ny k moci, sa zásadne zmenila koncepcia právnej úpravy právnych vzťahov k pôde, a to núteným vkladáním pozemkov do družstiev a zoštatňovaním pôdy. V záujme nápravy krívd a návratu k trhovému a slobodnému nakladaniu s pôdou bol v roku 1991 prijatý takzvaný zákon o pôde, ktorý umožňoval vrátenie pozemkov represívne prevzatých štátom a taktiež umožňoval ujať sa vlastníctva pozemkov, ku ktorým mali užívacie práva družstvá a štát. Nájom pôdy je z týchto dôvodov základným právnym titulom, ktorý umožňuje efektívne využívanie pôdy. Tento zákon konštruoval zmenu právnej koncepcie tým spôsobom, že k 24. júnu 1991 zrušil dovtedajšie tzv. užívacie práva k pôde a vytvoril nájomný vzťah medzi dovtedajšími užívateľmi (typicky poľnohospodárske družstvá) a vlastníckymi, ak sa nedohodli inak. Podľa dôvodovej správy išlo o to, aby neboli poškodení ani vlastníci, z ktorých veľká časť nebola zrejme schopná okamžite prevziať hospodárenie na svojich pozemkoch, ani poľnohospodárske a lesnícke organizácie a aby sa zabezpečila potrebná výživa obyvateľstva. Preto sa navrhlo, aby od účinnosti zákona boli uvedené užívacie práva nahradené nájomným vzťahom, ktorý vzniká zo zákona; výška nájomného sa určila dohodou medzi vlastníkom a užívateľom, v opačnom prípade ju upravovali príslušné predpisy.

V roku 2003 bol prijatý aj zákon o nájme poľnohospodárskych pozemkov, ktorého účelom bolo upraviť osobitosti nájmu poľnohospodárskych pozemkov. Súčasťou tohto zákona sa z uvedených dôvodov postupne stali inštitúty umožňujúce vznik alebo predĺženie nájomného vzťahu medzi oprávneným užívateľom a vlastníkom, ktorý nereaguje na výzvy na uzavretie nájomnej zmluvy, priamo na základe zákona za splnenia zákonných podmienok, a to všetko v záujme možnosti riadneho využívania poľnohospodárskej pôdy. Práve neprítomnosť výslovného súhlasu vlastníka so zásahom do jeho vlastníctva v týchto ustanoveniach zákona umožňujúcich vznik a predĺženie nájomného vzťahu vzbudila ústavnoprávne pochybnosti u navrhovateľov, ktorí v tom videli porušenie práva vlastníť majetok.

Ústavný súd uznal, že nepochybne ide o zásah do vlastníckych práv vlastníkov, ktorý však sleduje legitímny cieľ v podobe umožnenia riadneho systematického hospodárenia s poľnohospodárskou pôdou. Ochrana poľnohospodárskej pôdy a jej produkčného potenciálu je totiž verejným záujmom, ktorého povaha legitimizuje štátne regulatívne zásahy do prostredia trhu s poľnohospodárskymi pozemkami. Napadnutá právna úprava je nepochybne vhodným nástrojom na dosiahnutie sledovaného cieľa a vzhľadom na stav pozemkového vlastníctva v Slovenskej republike nie je k dispozícii šetrnejší spôsob vyváženého vzťahu medzi užívateľom pôdy a jej vlastníkom.

Rozhodujúcou otázkou bolo, či napadnuté ustanovenia našli spravodlivú rovnováhu medzi právami vlastníka a verejným záujmom na tom, aby poľnohospodárska pôda bola využívaná. V prvom rade je podľa ústavného súdu dôležité uviesť, že predmet vlastníctva – obrábaná pôda, nie je nijakým nezvratným spôso-

bom zmenený. Naopak, nájomník je povinný zaobchádzať s ňou v súlade s predpismi na ochranu pôdy. Ústavný súd upozornil na viaceré ustanovenia zákona chrániace vlastníka. Po prvé, oprávnený užívateľ je povinný vlastníkovi preukázateľne navrhnúť uzatvorenie nájomnej zmluvy, a to zaslaním na adresu uvedenú v katastri nehnuteľností, pričom vlastník je povinný aktualizovať údaje v katastri. Po druhé, oprávnený užívateľ je povinný poučiť vlastníka o forme a spôsobe odmietnutia návrhu a upozorniť ho, že ak návrh neodmietne alebo nevyzve užívateľa pozemku na jeho vrátenie a prevzatie, vznikne nájomný vzťah na základe zákona. Po tretie, nájomný vzťah síce vzniká na neurčitý čas, ale možno ho vypovedať vždy k 1. novembru s výpovednou lehotou jedného roka. Okrem toho ide stále o vzťah odplatný a aj vlastník, ktorý nie je zastihnuteľný, má aj späťne nárok na nájomné, ktorého jednotlivé splátky sa premlčávajú v zákonnej trojročnej lehote. Zákonom stanovená minimálna výška nájmu nie je podľa ústavného súdu neprimerane nízka. Preto podľa neho bola nájdená spravodlivá rovnováha medzi právami vlastníka a verejným záujmom a napadnuté ustanovenia sú tak v súlade s ústavou.

NEPREDĽŽENIE DOPLNKOVEJ OCHRANY Z DÔVODU NÁRODNEJ BEZPEČNOSTI (PL. ÚS 15/2020)

Ústavný súd v marci rozhodol o protiústavnosti niektorých ustanovení zákona o azyle. Na začiatku celého prípadu stojí občan tretieho štátu, ktorý žiadal o predĺženie doplnkovej ochrany. Poverený zamestnanec ministerstva vnútra si v súlade s postupom, ktorý mu zákon o azyle predpisoval, vyžiadala stanoviská Slovenskej informačnej služby a Vojenského spravodajstva. Z týchto stanovísk vyplynulo, že spravodajské služby považujú žiadateľa za hrozbu pre národnú bezpečnosť a z tohto dôvodu nesúhlasili s predĺžením doplnkovej ochrany.

Ministerstvo tak žiadosť zamietlo, pretože zákon mu neumožňoval sa nijak odchýliť od stanoviska spravodajských služieb. Ani žiadateľ, ani poverený zamestnanec ministerstva sa nedozvedeli konkrétne dôvody, pre ktoré spravodajské služby nesúhlasili s predĺžením doplnkovej ochrany, pretože išlo o prísne utajované informácie. Žiadateľ preto rozhodnutie napadol správnu žalobou, no neuspel ani s tou, a tak podal proti zamietavému rozsudku krajského súdu kasačnú sťažnosť na najvyššom súde. Najvyšší súd dospel k záveru o možnej protiústavnosti dotknutých ustanovení zákona o azyle, a preto sa obrátil na ústavný súd. Tým, že žiadateľ nemal žiadnu možnosť brániť sa proti stanovisku spravodajských služieb, keďže mu nebolo sprístupnené ani v hrubých obrysoch, bol podľa najvyššieho súdu porušený princíp rovnosti zbraní.

Základná ústavnoprávna dilema v tomto prípade bola, či je v záujme ochrany národnej bezpečnosti ústavne obhájitelné úplne odňať žiadateľovi možnosť oboznámiť sa hoci aj s podstatou dôvodov, pre ktoré ho spravodajské služby považujú za hrozbu pre národnú bezpečnosť, a tým mu znemožniť tieto tvrdenia vyvrátiť

alebo sa proti nim brániť. Inými slovami, ústavný súd musel preskúmať, či zákonodarca našiel ústavne akceptovateľnú rovnováhu medzi dvoma mimoriadne významnými hodnotami: národnou bezpečnosťou a právom na spravodlivý proces.

Predmetné ustanovenia zákona o azyle boli zavedené novelou z roku 2018. Zákonodarca ich zavedením sledoval cieľ ochrany národnej bezpečnosti, a preto nedovolil sprístupniť žiadateľovi stanovisko spravodajských služieb. Informácie, na základe ktorých spravodajské služby neudelia súhlas s predĺžením (alebo udelením) doplnkovej ochrany (alebo azylu), sú získané ich vlastnou spravodajskou činnosťou alebo v rámci medzinárodnej spravodajskej spolupráce. V mnohých prípadoch sa tieto informácie získavajú aj utajovanými spôsobmi a prostriedkami, v dôsledku čoho predstavujú získané informácie, ako aj samotný spôsob ich získania, utajovanú skutočnosť, na manipuláciu s ktorou sa vzťahujú osobitné právne režimy ustanovené vnútroštátnym právom. Sprístupnením utajovaných skutočností nepovolanej osobe by mohlo dôjsť k zmareniu aktivít vykonávaných v súvislosti s dotknutou osobou a zároveň aj k odhaleniu používaných foriem, metód a prostriedkov vyšetrovania.

Zákon však neobmedzuje prístup k týmto utajovaným skutočnostiam iba samotnému žiadateľovi. Podľa zákona o azyle o udelení alebo predĺžení azylu alebo doplnkovej ochrany rozhoduje poverený zamestnanec ministerstva vnútra disponujúci dostatočnými znalosťami v oblasti azylu. Od príslušného zamestnanca sa teda nevyžaduje status oprávnenej osoby na oboznamovanie sa s utajovanými skutočnosťami, čo sa prejavilo aj v tomto prípade, keď dotýčny zamestnanec ministerstva sám nepoznal dôvody neudelenia súhlasu s predĺžením doplnkovej ochrany. Rovnako má prístup k týmto informáciám obmedzený aj advokát žiadateľa, keďže jeho prístup je viazaný na súhlas vedúceho, do ktorého pôsobnosti utajovaná skutočnosť patrí. To znamená, že zákon umožňuje aj vznik situácie, keď sa ani žiadateľ, ani jeho obhajca nedozvedia ani hrubú podstatu dôvodov neudelenia súhlasu. Jedine sudca rozhodujúci o správnej žalobe má zo zákona prístup k utajovaným skutočnostiam, no ani to nezaručuje, že sa žiadateľ aspoň v súdnom konaní dozvie aspoň hrubú podstatu spomínaných dôvodov.

Podľa ústavného súdu zákonodarca nepochybne napadnutými ustanoveniami zákona o azyle, teda ustanoveniami, ktoré ministerstvu vnútra prikazujú vyžiadať si stanovisko k osobe žiadateľa od spravodajských služieb a následne rozhodnúť v súlade s týmto stanoviskom a zároveň nedovoľujú žiadateľovi sprístupniť ani podstatu dôvodov uvedených v tomto stanovisku, sledoval legitímny cieľ, ktorým je ochrana národnej bezpečnosti. Zároveň predmetné obmedzenia skutočne pomáhajú tento cieľ dosiahnuť, čo nebolo sporné.

Ústavný súd však napadnuté ustanovenia považoval za protiústavné z dvoch dôvodov. Po prvé, zákonodarca mal k dispozícii

aj miernejšie prostriedky ako ochrániť národnú bezpečnosť. Je ním možnosť oznámiť žiadateľovi aspoň podstatu dôvodov zamietavého stanoviska spravodajských služieb bez toho, aby mu bolo sprístupnené celé stanovisko. Tým by sa na jednej strane ochránili utajované skutočnosti a na druhej strane by žiadateľ mal možnosť sa proti tvrdeniam spravodajských služieb brániť, prípadne ich aj vyvrátiť. Po druhé, práve tým, že žiadateľom sa podľa napadnutých ustanovení neoznamovala ani podstata dôvodov zamietavého stanoviska, došlo k zásahu do samotného jadra práva na súdnu a inú právnu ochranu, čo je v právnom štáte neprípustné.

ODVOLÁVANIE VEDÚCICH ZAMESTNANCOV ŠTÁTNEJ SPRÁVY (PL. ÚS 6/2022)

Na konci roku 2021 parlament prijal novelu zákona o štátnej službe, ktorou zaviedol pre generálnych tajomníkov služobných úradov kompetenciu odvolať z funkcie vedúceho zamestnanca bez uvedenia dôvodu, iba so súhlasom alebo na návrh štatutárneho orgánu. Skupina poslancov napadla novelizované ustanovenia pred ústavným súdom s argumentom, že nimi dochádza k porušeniu základného práva na rovnaký prístup k verejným funkciami.

Ústavný súd upozornil, že napadnutá úprava sa týka len vedúcich zamestnancov v priamej podriadenosti vedení úradov, pričom štatutárny orgán alebo štátny zamestnanec vo verejnej funkcii (štátny tajomník) musí s odvolaním vyjadriť súhlas. Úprava sa tak týka tých vedúcich zamestnancov, ktorí sú mostom medzi koncepčným riadením a úradníctvom štátnej služby. Za výmenu týchto vedúcich zamestnancov preberá ústavnú zodpovednosť štatutárny orgán, teda osoba, ktorá je na čele jednotlivého správneho orgánu (predseda, prednosta).

Základné právo na rovný prístup k verejným funkciami je zvláštnym politickým, participatívnym základným právom, pretože premostuje občiansku spoločnosť a verejnú moc. Jeho zvláštnosť spočíva v tom, že je ochranou pred mocou, aby nebránila riadnemu prístupu k moci, k sebe samej. Prvou rozhodujúcou otázkou teda bolo, či dotknutí vedúci zamestnanci vykonávajú verejnú funkciu. Za také možno okrem funkcií v ústavou predpokladaných orgánoch považovať len funkcie v takých orgánoch, ktoré vykonávajú aspoň minimum štátnej (verejnej) moci v rozsahu právomoci, ktorá im je zverená zákonom.

Použitie slova „funkcia“ pritom naznačuje, že nemôže ísť o každého zamestnanca v takom orgáne, ale len o také miesto, s ktorým je aj skutočne spätá rozhodovacia právomoc (externá právomoc vyjadrená verejnomocenskou pôsobnosťou dotknutého orgánu alebo interná riadiaca, najmä personálna právomoc v rámci jeho štruktúry), teda možnosť účinne výkon takej moci ovplyvňovať. Okrem vedúcich predstaviteľov ústredných a miestnych orgánov štátnej správy a územnej samosprávy môže ísť najmä o predstaviteľov verejnoprávných korporácií alebo inštitúcií, ktoré vykoná-

vajú moc nad svojimi členmi alebo inými osobami. Rozhodujúce je teda kritérium výkonu verejnej moci. Tým, že vedúci zamestnanec dáva podľa zákona o štátnej službe podriadeným štátnym zamestnancom úlohy a pokyny na vykonávanie štátnej služby, resp. štátnej moci, je s jeho činnosťou spätá rozhodovacia právomoc, prípadne možnosť účinne výkon takej moci ovplyvňovať. Ústavný súd preto uzavrel, že vedúci zamestnanec vykonáva verejnú funkciu.

Ústavný súd musel po ustálení, že vedúci zamestnanci štátnej služby spadajú do rozsahu čl. 30 ods. 4 ústavy, ozrejmiť, akú ochranu poskytuje týmto dotknutým subjektom právo na rovný prístup k verejnej funkcii. Z textu daného ustanovenia vyplýva, že hlavným hmotnoprávnym komponentom daného práva je zákaz diskriminácie. Právo na nediskriminačný prístup nesie v sebe aj zákaz diskriminácie pri pozbavení verejnej funkcie, inak by bol nediskriminačný prístup iluzórny. Podľa ústavného súdu však napadnutá úprava tým, že neustanovuje explicitne priamy alebo nepriamy kvalifikovaný diskriminačný dôvod, nerozlišuje diskriminačne medzi vedúcimi zamestnancami, a preto nedochádza k porušeniu základného práva na rovnaký prístup k verejným funkciami.

NÁZOV POLITICKEJ STRANY (PL. ÚS 22/2019)

Skupina opozičných poslancov v roku 2019 napadla niekoľko ustanovení zákona o politických stranách. Z dôvodu tvrdeného porušenia slobody prejavu bolo napadnuté ustanovenie zakazujúce uvádzať meno a priezvisko členov štatutárnych orgánov a prípravných výborov politických strán v názve danej strany. Pre namietané porušenie slobody združovania boli napadnuté ustanovenia upravujúce minimálny počet členov orgánov politických strán a zakazujúce členstvo nestraníkov v uvedených orgánoch. Právna úprava, ktorá vyžaduje predloženie zoznamu členov strany štátnej volebnej komisii na požiadanie, bola napadnutá pre namietané porušenie práva na súkromie. Z dôvodu namietaného porušenia práva na majetok boli napadnuté ustanovenia nariaďujúce prevod darov prijatých v rozpore s pravidlami transparentnosti, ktoré nie sú spôsobilé na vrátenie darcovi, do vlastníctva štátu.

Ústavný súd konštatoval, že ustanovenia upravujúce minimálny počet členov orgánov politických strán sú legitímnymi a primeranými opatreniami, ktoré zabezpečujú demokratickú reprezentatívnosť politických strán a nezasahujú do samotnej podstaty práva na združovanie. Snaha o formalizáciu politických strán je preto v demokratickej spoločnosti legitímnym cieľom a zákon môže stanoviť pravidlá ich fungovania, ktoré však musia sledovať konkrétny verejný záujem, pričom sa musí zohľadniť intenzita regulácie. Tento verejný záujem spočíva práve v tom, že politické strany sa významne podieľajú na výkone verejnej moci, pričom majú výlučné postavenie vo voľbách do národnej rady. Politické strany získavajú politickú moc. Je preto vecou ochrany verejného poriadku, aby sa do demokratickej súťaže politických síl zapojili

len tie strany, ktoré majú aspoň reálne vnímanú členskú základňu, ktorá je nástrojom ich demokratického fungovania. Ďalším z cieľov, ktoré si zákonodarca v predmetnej novele stanovil, bolo posilnenie vnútrostraníckej demokracie prostredníctvom určenia straníckych orgánov, ktoré musí mať každá politická strana, ich právomocí a minimálneho počtu členov. V tomto opatrení možno identifikovať legitímny zámer, keďže takáto úprava do určitej miery zabraňuje koncentrácii moci v úzkom kruhu členov strany alebo dokonca jednotlivcov.

Ústavný súd odmietol aj výhrady týkajúce sa ustanovenia, podľa ktorého môžu byť členmi straníckych orgánov len členovia strany. Uviedol, že je nemysliteľné, aby politická strana, ktorá má ambíciu podieľať sa na verejnej moci, a teda podieľať sa na riadení štátu, nebola schopná obsadiť aj svoje stranícke orgány z vlastnej členskej základne.

Registrácia členov politickej strany a následné predloženie zoznamu členov štátnej komisii sú nástrojom na zabezpečenie skutočnej vykonateľnosti ustanovení o minimálnom počte členov politickej strany. Takisto táto výhrada bola odmietnutá.

Ústavný súd takisto nevyhovel námietke týkajúcej sa konfiškácie nezákonných darov, ktoré sa nedajú vrátiť. Zákon vyžaduje, aby v záujme transparentnosti mohli politické strany prijímať dary len z identifikovateľného bankového účtu. Dary prijaté v rozpore s týmto pravidlom musia byť vrátené, a ak ich nie je možné vrátiť, musia byť odovzdané v prospech štátu. Ústavný súd pripomenul, že ústava nechráni majetok nadobudnutý nezákonným spôsobom, a preto nepovažoval toto opatrenie za neprimerané.

Ústavný súd však konštatoval porušenie slobody prejavu v prípade ustanovenia týkajúceho sa názvov politických strán. Zopakoval, že politické prejavy spravidla požívajú najvyššiu úroveň ochrany, a to zahŕňa aj rozhodnutie ľudí, ktorí zakladajú politickú stranu, pri výbere názvu pre svoju stranu. V demokratickom priestore je bežné, že názov politickej strany obsahuje meno a priezvisko vedúceho člena politickej strany. Zároveň nie je možné nájsť ani spoločnú ideologickú orientáciu takýchto politických strán, t. j. nemožno povedať, že strany obsahujúce vo svojom názve meno konkrétnej osoby reprezentujú rovnaké alebo podobné politické postoje. Možno predpokladať, že pomenovanie politickej strany podľa konkrétnej osoby odráža aj určité politické postoje, ktoré možno s touto osobou stotožniť. Na názov politickej strany sa teda vzťahuje sloboda prejavu a môže byť obmedzený len z určitých dôvodov.

Účelom napadnutej právnej úpravy názvu politickej strany zavedenej v novembri 2018 prelomením veta prezidenta republiky bolo zabrániť dojmu vlastníctva politickej strany jednou osobou, zabrániť dojmu väčšieho vplyvu tejto osoby na ostatných členov a zabrániť určitému ovplyvňovaniu voličov počas volieb. Tieto skutočnosti však nepredstavujú taký závažný faktor, ktorý by odô-

vodňoval obmedzenie slobody prejavu. Názov politickej strany obsahujúci meno alebo priezvisko osoby, ktorá je štatutárnym orgánom, členom štatutárneho orgánu alebo členom prípravného orgánu strany, nijako neohrozuje práva a slobody iných osôb, bezpečnosť štátu, verejný poriadok, verejné zdravie alebo mravnosť. Podľa čl. 26 ústavy sú toto jediné dôvody, na základe ktorých môže byť sloboda prejavu obmedzená zákonom. Obmedzenie teda nesledovalo žiadny legitímny cieľ a bolo vyhodnotené ako protiústavné.

PRÍSEDIACI PROKURÁTORI V DISCIPLINÁRNYCH SENÁTOCH (PL. ÚS 2/2023)

Ústavná novela z konca roka 2020 priniesla viaceré zmeny v oblasti súdnictva. Možno najvýznamnejšou zmenou boli ustanovenia počítajúce s oddelením správneho súdnictva od všeobecného súdnictva najprv na vrcholnej úrovni zriadením Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky. Do jeho pôsobnosti novelizovaný text ústavy zaradil okrem správneho súdnictva a časti volebného súdnictva aj disciplinárne konania proti sudcom, prokurátorom, notárom a súdnym exekútorom. Po prijatí potrebnej vykonávajúcej legislatívy najvyšší správny súd začal fungovať v lete 2021, po prijatí disciplinárneho súdneho poriadku na konci roku 2021 začali od nového roka fungovať aj disciplinárne senáty.

Nový disciplinárny súdny poriadok zavádza päťčlenné disciplinárne senáty, v ktorých sú traja členovia vrátane predsedu senátu vždy z radov profesionálnych sudcov najvyššieho správneho súdu. Zvyšní dvaja členovia senátu vždy pochádzajú z radov tej profesijnej skupiny, ktorej súčasťou je disciplinárne obvinený. Výnimku tvorí prípad disciplinárne obvinených sudcov, kde sa zvyšní dvaja prísediaci vyberajú náhodne z databázy prísediacich zvolených Súdnou radou Slovenskej republiky spomedzi bezúhonných právnikov s aspoň desaťročnou praxou.

V prípade disciplinárne obvinených prokurátorov disciplinárny senát dopĺňajú dvaja prokurátori náhodne vybraní z databázy prísediacich zvolených radou prokurátorov. Jeden disciplinárny senát najvyššieho správneho súdu práve rozhodujúci vo veci disciplinárne obvinenej prokurátorky túto úpravu napadol pred ústavným súdom argumentujúc, že ňou dochádza k porušeniu princípu nezávislosti a nestrannosti súdu.

Navrhovateľ vidí porušenie ústavy v tom, že slovenská prokuratúra je silne hierarchizovaná a centralizovaná sústava orgánov, na čele ktorej stojí generálny prokurátor Slovenskej republiky, ktorý je oprávnený každému prokurátorovi zadávať príkazy a pokyny týkajúce sa plnenia ich služobných úloh, ktoré sú títo povinní plniť a ktorých plnenie môžu odmietnuť len zo zákonom obmedzeného okruhu dôvodov. Okrem toho má generálny prokurátor voči prokurátorom množstvo oprávnení v rámci ich služobného pomeru, ktoré sú spôsobilé vytvoriť konkrétny kariérny a sprostred-

kovane aj ekonomický tlak na prokurátora. Podľa navrhovateľa, ak napríklad prokurátor uvažuje nad služobným postupom, nad prechodom na inú prokuratúru, nad zvyšovaním kvalifikácie, je si vedomý, že toto rozhodnutie buď priamo, alebo z podstatnej časti závisí od generálneho prokurátora, ktorý v mnohých prípadoch nemá určené zákonné obmedzenia (mantinely) na spôsob ich výkonu. Voľnosť generálneho prokurátora pri tomto rozhodovaní môže ešte zvyšovať tlak na konkrétneho prokurátora, aby sa nelen nedostal s generálnym prokurátorom do otvoreného sporu, ale, naopak, aby sa usiloval získať jeho priazeň.

Podľa názoru navrhovateľa zaradenie prokurátorov – prísediacich disciplinárnych senátov do služobných vzťahov v prokuratúre a ich podriadenie generálnemu prokurátorovi, ktorý môže byť navrhovateľom disciplinárneho konania a ktorému sú rovnako podriadení všetci ostatní navrhovatelia, predstavuje riziko tlaku na prokurátora, ktoré je spôsobilé vyvolať pochybnosti o nezávislosti a nestrannosti súdu v konaní a rozhodovaní disciplinárneho senátu vo veciach, v ktorých je disciplinárne obvineným sám prokurátor. Tento nedostatok je systémový a vyplýva z právnej úpravy, ktorá za prísediacich v týchto prípadoch umožňuje ustanoviť len prokurátorov, ktorí v služobných veciach vždy podliehajú generálnemu prokurátorovi.

Podľa ústavného súdu však zo zákonnej úpravy jednoznačne vyplýva, že oprávnenie nadriadeného prokurátora vydať pokyn podriadenému prokurátorovi sa môže týkať iba jeho postupu v takom konaní a iba plnenia takých jeho úloh, ktorými realizuje pôsobnosť prokuratúry. Prokurátori ako členovia disciplinárnych senátov najvyššieho správneho súdu však nevykonávajú pôsobnosť prokuratúry, ale pôsobnosť najvyššieho správneho súdu na úseku rozhodovania o disciplinárnej zodpovednosti prokurátorov. Právna úprava oprávnenia nadriadeného prokurátora vydať pokyn podriadenému prokurátorovi podľa zákona o prokuratúre preto nadriadenému prokurátorovi (ani generálnemu prokurátorovi) neumožňuje vydať pokyn na výkon funkcie prísediaceho.

Pokiaľ ide o navrhovateľom spomínanú kontrolu generálneho prokurátora nad kariérou prokurátorov, ani tieto argumenty ústavný súd nepovažoval za správne. Uviedol najmä, že mnohé z rozhodnutí generálneho prokurátora týkajúce sa služobného postupu možno urobiť iba so súhlasom dotknutého prokurátora a bez jeho súhlasu za súčasného dodržania zákonných záruk. V tomto zohráva významnú úlohu najvyšší orgán samosprávy prokurátorov, ktorým je Rada prokurátorov Slovenskej republiky skladajúca sa z ôsmich predsedov prokurátorských rád krajských prokuratúr a predsedu prokurátorskej rady generálnej prokuratúry. Títo sú tajným hlasovaním volení spomedzi členov prokurátorských rád, ktorí sú zas volení tajne všetkými prokurátormi danej krajskej prokuratúry, resp. generálnej prokuratúry.

Predchádzajúci súhlas rady prokurátorov tak generálny prokurátor potrebuje na rozhodnutie o dočasnom pridelení prokurátora

na inú prokuratúru, ktoré sa aj tak bez súhlasu prokurátora môže udiť najviac na 60 pracovných dní. Preloženie prokurátora na inú prokuratúru môže generálny prokurátor bez jeho súhlasu jedine v prípade, že ide o preloženie na rovnaký stupeň v rámci územného obvodu tej istej obce. Generálny prokurátor môže preradiť prokurátora generálnej prokuratúry na krajskú prokuratúru a prokurátora krajskej prokuratúry na okresnú prokuratúru, ak ním bol opakovane písomne upozornený na túto možnosť z dôvodu nedostatočného plnenia služobných povinností. Avšak aj také preradenie je možné len s predchádzajúcim súhlasom rady prokurátorov. Dotknutý prokurátor sa aj v tomto prípade môže brániť žalobou a k preradeniu nedôjde, kým súd vo veci nerozhodne. Navyše, každý prokurátor sa na súde môže domáhať neplatnosti rozhodnutia generálneho prokurátora vo veciach služobného pomeru.

Ústavný súd pripomenul, že za prísediaceho možno zvoliť jedine prokurátora, proti ktorému sa nevedie disciplinárne ani trestné stíhanie a ani nebol disciplinárne potrestaný. Zároveň nemôže byť vedúcim prokurátorom ani členom rady prokurátorov. Prísediaci sa z databázy zvolených prísediacich do disciplinárnych senátov vyberajú náhodne, na ich voľbe ani výbere sa tak generálny prokurátor ani žiaden vedúci prokurátor nepodieľajú. Ústavný súd tieto záruky považoval za dostačujúce na zaručenie nezávislosti disciplinárnych senátov, a preto návrhu nevyhovel.

PRÁVOMOC GENERÁLNEHO PROKURÁTORA RUŠIŤ ROZHODNUTIA PROKURÁTOROV A POLICAJTŮV (PL. ÚS 1/2022)

V júni ústavný súd nevyhovel návrhom prezidentky republiky a skupiny poslancov namiereným proti špecifickému inštitútu slovenského trestného procesu, ktorý oprávňuje generálneho prokurátora, teda najvyššie postaveného prokurátora stojaceho na vrchole hierarchie slovenskej od súdnictva a exekutívy oddelenej sústavy prokuratúry, zrušiť akékoľvek právoplatné rozhodnutie ktoréhokoľvek prokurátora alebo policajta v rámci prípravnej fázy trestného konania.

Navrhovatelia príslušné ustanovenia napadli predovšetkým s ohľadom na právomoc generálneho prokurátora rušiť uznesenia o vznesení obvinenia, tvrdiac, že ide o ľahko zneužitelnú, súdom ani nikým iným nepreskúmateľnú a *de facto* neobmedzenú právomoc upravenú vágnymi ustanoveniami umožňujúcimi svojvoľný výklad. Vo svojich návrhoch vyjadrovali pochybnosti k spôsobu, akým generálny prokurátor aplikoval túto svoju právomoc rušiť uznesenia o obvinení vo viacerých korupčných kauzách v posledných rokoch. Tým, že generálny prokurátor môže túto právomoc využiť aj po tom, čo odôvodnenosť trestného stíhania už posudzovali súdy, dokonca aj najvyšší súd, sa podľa navrhovateľov porušuje princíp delby moci. Dochádza podľa nich tiež k porušeniu práv poškodených, ktorí nemajú žiadnu možnosť rozhodnutie

generálneho prokurátora napadnúť. Navyše, skupina poslancov odôvodnila svoj argument o porušení delby moci tým, že prokuratúru považovala za súčasť výkonnej moci.

Právomoc generálneho prokurátora rušiť právoplatné uznesenia policajtov a prokurátorov vydané v prípravnom konaní, ak nimi alebo v predchádzajúcom konaní došlo k závažnému porušeniu zákona, ktoré by mohlo ovplyvniť rozhodnutie vo veci, sa zaviedla počas rekonštrukcie trestného práva v roku 2005. Dovtedy platilo, že generálny prokurátor mohol porušenia zákona v rámci prípravného konania, ale aj tie, ku ktorým došlo prípadne aj súdnymi rozhodnutiami o vine a treste, napadnúť takzvanou sťažnosťou pre porušenie zákona. Išlo o mimoriadny opravný prostriedok, ktorý v určitej podobe existoval v našom právnom poriadku v podstate od 19. storočia, hoci bol značne posilnený po nástupe komunistického režimu.

V rámci rekonštrukcie z roku 2005 však v trestnom procese došlo k viacerým významným zmenám. Zmenila sa najmä koncepcia hlavného pojednávania, stalo sa procesne zložitejším a opätovne sa pre procesné strany – teda obvineného a konkrétneho prokurátora zastupujúceho stranu obžaloby – zaviedla možnosť napadnúť na najvyššom súde vážne porušenia zákona dovolaním. Autori rekonštrukcie považovali za vhodné súdy odbremeniť tým, že o závažných porušeníach zákona v prípravnom konaní už nebude rozhodovať najvyšší súd na základe sťažnosti pre porušenie zákona podanej generálnym prokurátorom, ale priamo generálny prokurátor. V roku 2015 boli predmetné ustanovenia novelizované a bola daná generálnemu prokurátorovi možnosť rušiť akékoľvek právoplatné, ale nezákonné uznesenia policajtov a ostatných prokurátorov vydané v prípravnom konaní, teda aj uznesenia o vznesení obvinenia.

Ústavný súd sa však s argumentmi navrhovateľov nestotožnil. V prvom rade odmietol, že by prokuratúra bola súčasťou výkonnej moci, pretože ústava ju zaraďuje do samostatnej ôsmej hlavy, teda mimo výkonnej moci aj súdnej moci. Generálny prokurátor ani žiadna iná zložka prokuratúry nie je na rozdiel od situácie vo viacerých iných štátoch v žiadnej miere podriadená ministerstvu spravodlivosti.

Ústavný súd tiež pripomenul, že delba moci neznamená bez ďalšieho, že jednotlivé zložky moci sú alebo by mali byť oddelené absolútnym spôsobom. Delba moci, práve naopak, predpokladá, že medzi nimi existujú vzájomné vzťahy. Tieto musia slúžiť na vyvažovanie ústavného systému a boli by neústavné, ak by bránili v riadnom fungovaní niektorej zložky moci tým, že by umožňovali prekračovanie právomocí, bránili by ich vykonávaniu alebo by spôsobovali prekryvanie právomocí, a tým delbu moci negovali. To sa však v skúmanom prípade nedeje.

Prokurátori sú pánmi prípravného konania, vykonávajú dozor nad dodržiavaním zákona orgánmi činnými v trestnom konaní a roz-

hodujú o všetkých zásadných otázkach prípravného konania s výnimkou najzávažnejších zásahov do ľudských práv, ktoré sú zverené sudcovi. Iba prokurátori však rozhodujú o tom, či bude podaná obžaloba alebo zastavené trestné stíhanie, napr. aj z dôvodu, že dôkazy vôbec nenasvedčujú tomu, že obvinený spáchal predmetný trestný čin. Túto ich tradičnú právomoc nemožno považovať za zásah do súdnej moci.

Rozhodovaním o väzbe v prípravnom konaní sudca nepreberá na seba zodpovednosť prokurátora za zákonnosť prípravného konania. Ústavný súd zastáva názor, že nie je akceptovateľné vyžadovať od súdu rozhodujúceho v rámci prípravného konania o väzbe obvineného, aby preberal právomoc dozoru vykonávajúceho prokurátora a detailne skúmal zákonnosť postupu vyšetrovateľa, pretože nie je zákonom zmocnený, aby v tomto štádiu trestného konania „naprával“ prípadné pochybenia vyšetrovateľa. Sudca pre prípravné konanie pri rozhodovaní o vzatí obvineného do väzby, ktoré sa deje vo veľmi krátkych ústavou predpísaných 48 až 72-hodinových lehotách, skúma dôvodnosť trestného stíhania len z pohľadu toho, či má spisbou a prípadnými tvrdenými skutočnosťami minimálne pri dostatočne rozumnej miere pravdepodobnosti bez zjavných omylov a nesprávností osvedčenú skutočnosť, že existujú dôvody na podozrenie, že stíhaný skutok spáchal obvinený.

Mimoriadnym opravným prostriedkom podľa napadnutých ustanovení sa v trestnom konaní sleduje iný účel ako väzbou. Väzba je zaisťovací inštitút, ktorým sa sleduje zaistenie osoby na účel uskutočnenia a skončenia trestného stíhania. Mimoriadnym opravným prostriedkom podľa napadnutých ustanovení sa sleduje náprava porušenia zákona právoplatným rozhodnutím prokurátora alebo policajta v prípravnom konaní. Ide tak o súčasť ochrany zákonnosti prípravného konania, ktorá je zverená prokuratúre a napĺňa pozitívny záväzok štátu viesť trestné stíhanie, ktoré spĺňa požiadavky zákonnosti. Preto sa ústavný súd nestotožnil s argumentmi navrhovateľov o zásahu do právomoci súdov.

Ústavný súd však upozornil generálneho prokurátora na jeho nesprávny výklad svojej právomoci v jednom aspekte. Podľa ústavného súdu zákon neopravňuje generálneho prokurátora zrušiť uznesenie o začatí trestného stíhania z dôvodu, že trestné konanie sa v tomto štádiu ešte nenachádza v jeho prípravnej fáze, ktorá sa začína až obvinením konkrétnej osoby. Zároveň podotkol, že ani po novele z roku 2015 nemôžu byť akékoľvek porušenia zákona dôvodom na uplatnenie predmetného mimoriadneho opravného prostriedku zo strany generálneho prokurátora, ale aj za súčasnej úpravy musí ísť vždy o závažné porušenia. Rozšíril sa len okruh rozhodnutí podrobených kontrole generálneho prokurátora, ale nezmenila sa intenzita kontroly.

TREST PREPADNUTIA MAJETKU (PL. ÚS 1/2021)

Jeden z najvýznamnejších minuloročných náleзов, ktorý ústavný súd vydal na konci septembra, sa týkal ďalšieho z centrálnych inštitútov slovenského trestného práva, konkrétne trestu prepadnutia majetku. Skupina poslancov napadla § 58 ods. 2 a 3 Trestného zákona, ktoré súdom ukladali povinne konfiškovať prakticky celý majetok odsúdeného v prípade odsúdenia za niektorý v týchto ustanoveniach vymenovaných trestných činov. Pri niektorých trestných činoch muselo byť preukázané, že odsúdený priamo alebo nepriamo nadobudol určitú časť majetku trestnou činnosťou, pri iných trestných činoch sa nevyžadovala ani táto podmienka. Ústavný súd navrhovateľom v plnom rozsahu vyhovel a napadnuté ustanovenia Trestného zákona zrušil.

Trest prepadnutia majetku, historicky v Európe známejší ako trest generálnej konfiškácie, má v našom trestnom práve pomerne dlhú tradíciu, rovnako ako v dávnejších dobách existoval v podstate všade v Európe od nepamäti. Jeho podstatou je, že páchatelov majetok prepadá celý alebo v časti určenej odsudzujúcim rozsudkom v prospech štátu, a to ako trest za spáchaný trestný čin, ktorým pôvodne, historicky najčastejšie boli vlastizrada alebo iné protištátne zločiny. Kým väčšina európskych štátov ho zo svojho katalógu trestnoprávných nástrojov vylúčila, k jeho častému a pravidelnému uplatňovaniu dochádzalo vo východnej časti Európy po nástupe komunistických strán k moci. Tak sa trest prepadnutia majetku dostal aj do prvého československého Trestného zákona z roku 1950 a stal sa, ako dobové komentáre otvorene vyzdvihujú, jedným z centrálnych prostriedkov triedneho boja. V trestnom zákonodarstve, hoci už očistený od ideologického nánosu, prežil pád komunizmu, rozdelenie federácie, vznik samostatného Slovenska a dokonca aj rekodifikáciu trestného práva v roku 2005, a je tak súčasťou slovenského trestného práva dodnes (v súčasnosti § 58 a § 59 Trestného zákona).

V súčasnosti sa existencia trestu prepadnutia majetku odôvodňuje potrebou konfiškácie majetku získaného trestnou činnosťou ako prostriedkom boja proti organizovanej a inej kriminalite motivovanej získaním bohatstva. Viaceré medzinárodné zmluvy ratifikované Slovenskou republikou, ako aj viaceré právne akty Európskej únie vyžadujú od členských štátov prijatie efektívnych opatrení zameraných na konfiškáciu majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti. Ani ústavný súd preto nemá žiadne pochybnosti o mimoriadnej dôležitosti týchto nástrojov, ktoré majú vyslať jasný signál, že zločin sa nesmie vyplácať.

Ako však ústavný súd upozornil, trest prepadnutia majetku sa zásadne líši od konfiškačných nástrojov vyžadovaných týmito prameňmi medzinárodného a európskeho práva, ako aj od konfiškačných nástrojov štandardne v Európe používaných pre tieto účely na vnútroštátnej úrovni. Všetky spomínané nástroje sa vyvinuli z tzv. klasickej špeciálnej konfiškácie, ktorej podstatou bolo, že prepadnutiu podliehali iba konkrétne veci spojené s trestným

činom, nie celý majetok odsúdeného. Špeciálna konfiškácia tak klasicky zahŕňala a aj dnes zahŕňa okrem vecí použitých na spáchanie trestného činu a vecí, ktorých držba je protizákonná, aj veci trestným činom získané, veci získané ako odmena za trestný čin a napokon aj akékoľvek veci získané za tieto posledné menované, teda majetkové výnosy z trestnej činnosti. Jej pomenovanie sa v jednotlivých právnych poriadkoch líši, v slovenskom právnom poriadku zodpovedá trestu prepadnutia veci (§ 60 Trestného zákona) a ochrannému opatreniu zhabania veci (§ 83 Trestného zákona).

Hlavnou nevýhodou tejto klasickej podoby špeciálnej konfiškácie bolo, že pre obžalobu sa stávalo často prakticky nemožným preukázať nielen spáchanie konkrétneho trestného činu, ale aj to, že práve z tohto trestného činu pochádza práve táto časť majetku, čo výrazne oslabovalo a ohrozovalo boj s organizovanou kriminalitou. V posledných dekádach 20. storočia sa tak vyvinula modernejšia forma špeciálnej konfiškácie, kde dochádza k výraznému uľahčeniu práce prokurátora pri preukazovaní nelegálnosti pôvodu majetku. Jednou z rozšírených foriem je tá, pri ktorej sa vychádza z preukázaného hrubého nepomeru medzi oficiálnymi príjmami a reálnym majetkom, ktorý dotknutá osoba nedokáže hodnoverne vysvetliť. Túto modernú formu, pre ktorú sa zaužíval názov rozšírená konfiškácia, potom preberajú postupne aj pramene medzinárodného a európskeho práva zaväzujúce Slovenskú republiku. Do nášho právneho poriadku bola rozšírená konfiškácia zavedená až v roku 2020 pod názvom zhabanie časti majetku (ochranné opatrenie podľa § 83a Trestného zákona).

Trest prepadnutia majetku (generálna konfiškácia) sa teda od rozšírenej konfiškácie fundamentálne líši, čo ho však nerobí samo osebe protiústavným, rovnako ako ho nerobí protiústavným jeho neslávná komunistická minulosť. V rokoch 2010 a 2011 však došlo v úprave trestu prepadnutia majetku k zásadnej zmene. V trestnej novele z roku 2010 sa zákonodarca pokúsil vyriešiť otázku ochrany veriteľov osôb odsúdených na trest prepadnutia majetku tak, že samotnému prepadnutiu majetku odsúdeného v prospech štátu odvtedy predchádza konkurzné konanie, v ktorom sa majú najprv uspokojiť veritelia. Zrejme nedopatrením však počas legislatívneho procesu vypadla klauzula umožňujúca trestnému súdu určiť, ktorá časť majetku odsúdeného bude skonfiškovaná. Zákon odvtedy ustanovuje, že s výnimkou vecí nepostihnuteľných v konkurznom konaní prepadá všetko, čo odsúdený vlastní po skončení konkurzu, v prospech štátu. Zároveň sa rozšíril výpočet trestných činov, za ktoré musia súdy obligatórne uložiť trest prepadnutia majetku v prípade preukázania, že odsúdený nadobudol aspoň „značnú časť“ svojho majetku (t. j. časť majetku v hodnote aspoň 26 600 eur) priamo alebo nepriamo trestnou činnosťou. Výsledkom tejto zmeny teda je, že v prípade odsúdenia za niektorý z určených trestných činov a súčasného preukázania, že odsúdený nadobudol aspoň časť svojho majetku zodpovedajúcu 26 600 eurám z trestnej činnosti, celý jeho majetok až na konkurzom nepostihnuteľné veci prepadá v prospech štátu, aj keby výška jeho

úplne legálneho majetku mnohonásobne prevyšovala tú časť, ktorá je z nepoctivých zdrojov. Novelou z roku 2011 bolo dokonca pre niektoré trestné činy zavedené obligatórne uloženie trestu prepadnutia majetku bez akejkoľvek ďalšej podmienky, teda aj bez uvedenej podmienky nelegálneho nadobudnutia majetku v hodnote spomínaných 26 600 eur.

Ústavný súd uznal, že v niektorých prípadoch môže byť primerané uložiť konfiškáciu celého majetku odsúdeného. Zároveň je však podľa ústavného súdu nepochybné, že v mnohých prípadoch bude konfiškácia celého majetku hrubo neprimeraná závažnosti trestného činu. Keďže napadnuté ustanovenia nedávajú súdom možnosť určiť rozsah majetku, ktorý sa má skonfiškovať, ale nútia ich konfiškovať celé majetky, čím im bránia v konkrétnych prípadoch uložiť primeranú sankciu za spáchaný trestný čin, ústavný súd vyhlásil napadnutú úpravu za protiústavnú z dôvodu porušenia princípu primeranosti trestov a práva vlastníť majetok.

DÔCHODKY PREDSTAVITEĽOV KOMUNISTICKÉHO REŽIMU (PL. ÚS 2/2022)

V roku 2021 prijal parlament zákon „o odobratí nezaslúžených benefitov predstaviteľom komunistického režimu“, ktorého podstatou bolo, že pre účely výpočtu odpracovaných rokov, a teda nepriamo výšky starobného dôchodku, sa do týchto odpracovaných rokov nezapočítavali roky služby na vybraných pozíciách v rámci štátneho aparátu komunistického režimu. Podľa dôvodovej správy k tomuto zákonu „všetky tieto privilégia, nadštandardné odmeňovanie a z toho plynúce vyššie starobné a/alebo výsluhové dôchodky vrcholových predstaviteľov komunistickej štátnej moci, resp. funkcionárov, príslušníkov a zamestnancov bezpečnostných zložiek, ako aj nadpriemerné vdovské a vdovecké dôchodky ich rodinných príslušníkov odvodené od týchto vyšších dôchodkov boli a sú z pohľadu spoločnosti, ktorej najvyššou ašpiráciou je sloboda jednotlivca a vláda práva, nezaslúženými, nespravodlivými a nemorálnymi benefitmi ich príjemcov.“

Podľa dôvodovej správy „hlavným účelom tohto zákona je preto odobratie nezaslúžených benefitov poskytovaných v dôchodkovom zabezpečení bývalým vrcholovým predstaviteľom komunistickej moci a jej aparátu v bezpečnostných zložkách (príslušníkom, funkcionárom a zamestnancom týchto zložiek) – t. j. osobám, ktoré sa podieľali na riadení a výkone politicky motivovanej represie v období komunizmu, resp. pracovali v inštitúciách a organizáciách, ktorých hlavným poslaním bolo udržať totalitný komunistický režim pri moci za každú cenu.“. Z dôvodovej správy ďalej vyplýva, že „dôchodkové zabezpečenie bývalých vrcholových predstaviteľov komunistickej moci a ich aparátu v bezpečnostných zložkách (príslušníkov, funkcionárov a zamestnancov týchto zložiek) je totiž aj v súčasnosti vysoko nadpriemerné.“

Skupina vtedy opozičných poslancov napadla uvedený zákon na ústavnom súde, tvrdiac jeho rozpor najmä s právom vlastníť majetok a právom na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, a žiadala pozastavenie účinnosti zákona, čomu ústavný súd vyhovel.

Podľa ústavného súdu je nesporné, že odobratie benefitov poskytovaných v rámci dôchodkového zabezpečenia bývalým vrcholovým predstaviteľom komunistickej moci a jej aparátu v bezpečnostných zložkách a čiastočné odobratie dôchodkového zabezpečenia ich pozostalých rodinných príslušníkov (vdovské a vdovecké dôchodkové dávky) zavedené napadnutým právnym predpisom spĺňa ústavnú požiadavku zákonnej úpravy medzi základných práv a slobôd, keďže je dané obmedzenie ustanovené vo forme zákona a spĺňa aj ďalšie podmienky legality (prístupnosť a dostatočná jasnosť a presnosť právnej úpravy či možnosť jej adresátov sa oboznámiť s jej obsahom).

Ústavný súd však dospel k záveru, že v okolnostiach posudzovanej veci chýba preukázateľný zmysluplný účel sledovaný napadnutým právnym predpisom, ktorý by v konkrétnych súvislostiach odôvodňoval potrebu obmedzenia práva pokojne užívať majetok, resp. práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe. Napadnutý právny predpis vychádza zo skutkového predpokladu nadpriemernosti príjmov poskytovaných v dôchodkovom zabezpečení bývalým vrcholovým predstaviteľom komunistickej moci a jej aparátu, zahŕňajúc do tejto kategórie aj v bezpečnostné zložky. Napriek tomu potvrdenie existencie tohto predpokladu nevyplýva zo žiadnych materiálov predložených v rámci legislatívneho procesu pri schvaľovaní napadnutého právneho predpisu vrátane dôvodovej správy. Práve analýza problematiky súčasného stavu (existencia nadpriemerných dôchodkov), a tým aj vymedzenie regulovaného spoločenského problému spolu s uvedením dôvodov potreby novej zákonnej právnej úpravy, mala byť súčasťou už dôvodovej správy spracovanej v podobe, o ktorej nebudú rozumné pochybnosti a ktorej obsah bude možné v prípadnom konaní pred ústavným súdom aj spätne verifikovať. Z tohto dôvodu napadnutý zákon neprešiel testom legitimity sledovaného cieľa, a preto bol vyhlásený za protiústavný.

Zároveň ústavný súd považoval za potrebné deklarovať, že jeho záver o protiústavnosti nie je akoukoľvek obhajobou alebo ospravedlňovaním činnosti komunistického režimu a osôb pracujúcich v jeho prospech, resp. úplným vylúčením možnosti reagovať na historickú realitu krokmi spojenými s majetkovým obmedzením príjmov generovaných v totalitnej minulosti štátu (a to aj v prípade, keď nejde o individualizované, ale kategorizované vyvodenie takej zodpovednosti). Ako bolo uvedené, ide o to, že zákonodarca sa podujal eliminovať nadštandardné dôchodkové náležitosti (ako nezaslúžené benefity), ktorých existenciu však dostatočne vopred nepreukázal a v konaní pred ústavným súdom dokonca ešte čiastočne spochybnil.

ÚSTAVNÉ SŤAŽNOSTI

UŽÍVANIE PRÍSTUPOVEJ CESTY (II. ÚS 245/2021)

Tento prípad sa začal susedskými spormi týkajúcimi sa príjazdovej cesty, ktoré časom prerástli do súdnych sporov. Sťažovateľ vlastnil v predmetnom čase pozemok susediaci s pozemkom miestnej teplárenskej spoločnosti. Avšak jediná prístupová cesta z hlavnej komunikácie na sťažovateľov pozemok viedla cez pozemok teplárne, preto túto cestu využíval aj sťažovateľ. Tepláreň od sťažovateľa súdnou cestou vymáhala bezdôvodné obohatenie spočívajúce v tom, že jej za prejazd neplatil primerané nájomné. Súdny súd proti sťažovateľovi priznal za rozhodujúce obdobie necelých 2 000 eur. Sťažovateľ tieto rozhodnutia napadol ústavnou sťažnosťou na ústavnom súde.

V uvedenej veci bolo sporné, aký právny status má prístupová cesta vo vlastníctve žalobcu, teda teplárne, ktorá bola jedinou prístupovou komunikáciou k nehnuteľnostiam sťažovateľa. Od toho sa potom podľa sťažovateľa odvíja otázka vzniku nároku na vydanie bezdôvodného obohatenia a jeho výška.

Okresný súd a krajský súd uzavreli, že táto prístupová cesta nie je pozemnou komunikáciou a teda nemá vlastný právny režim, pretože nie je ohraničená vonkajšími hranami priekop, rigolov, násypov a zárezov svahov, zárubných a obkladových múrov alebo päťou oporných múrov, nejde teda o cestné teleso s vlastným právnym režimom odlišným od režimu pozemku. Z uvedeného tak uzavreli, že táto prístupová komunikácia nie je ani verejnou účelovou komunikáciou a zdieľa režim pozemku, na ktorom sa nachádza.

Na druhej strane podľa sťažovateľa ide o verejnú účelovú komunikáciu, ktorá by mu mala byť sprístupnená na užívanie, a to bez toho, aby musel uzatvárať s vlastníkom pozemku nájomnú zmluvu a platiť nájomné. Žalobu, ktorou sa žalobca proti nemu domáhal úhrady bezdôvodného obohatenia, ktoré zodpovedá výške obvyklého nájomného za užívanie tejto cesty, žiadal v plnom rozsahu zamietnuť. Vo svojich podaniach v súdnom konaní pred všeobecnými súdmi tiež uviedol, že je ochotný sa podieľať na nákladoch, ktoré žalobca investoval do tejto prístupovej komunikácie.

Predmetom súdneho sporu bolo vydanie bezdôvodného obohatenia za užívanie prístupovej cesty bez primeranej finančnej odplaty. Ústavný súd sa zaoberal otázkou, či je pre rozhodnutie o bezdôvodnom obohatení rozhodujúce to, či všeobecný súd posúdi prístupovú cestu ako verejnú účelovú komunikáciu (ako to žiada sťažovateľ) alebo nie. Vo vzťahu k tejto otázke ústavný súd zaujal názor, že aj keby išlo o verejnú účelovú komunikáciu, ako aj v prípade, ak by nešlo o tento druh pozemnej komunikácie, vo výsledku by bol sťažovateľ v oboch prípadoch povinný uhradiť žalobcovi určitú sumu za užívanie tejto prístupovej komunikácie.

Vo všeobecnosti totiž nemožno od vlastníka verejnej prístupovej komunikácie, ktorá nie je zaradená do siete komunikácií mesta, spravodlivo žiadať, aby túto sprístupnil a udržiaval v prevádzkovom stave bez toho, aby osoby, ktoré ju užívajú, na tieto náklady primerane neprispievali. Vo vzťahu k užívaniu spornej komunikácie preto platí, že ak by aj žalobca bol povinný umožniť jej užívanie sťažovateľovi, má nárok na určitú odmenu za toto užívanie, a preto ústavný súd smeroval svoj ústavnoprávny prieskum k tomu, či je súdom určené bezdôvodné obohatenie určené arbitrárne alebo nie, a dospel k záveru, že nejde o arbitrárne právne posúdenie. Ústavnej sťažnosti preto nevyhovelo.

ÚČINNÉ VYŠETROVANIE NEĽUDSKÉHO POLICAJNÉHO ZAOBCHÁDZANIA (II. ÚS 329/2021)

Koncom jari ústavný súd v rámci individuálnej ochrany ústavnosti vyslovil porušenie zákazu neľudského zaobchádzania v jednom mimoriadne neslávnom prípade, ktorý bol niekoľko mesiacov predtým aj predmetom rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva proti Slovenskej republike.

Prípad sa začína v marci roku 2009, keď policajná hliadka po nahlásenej lúpeži staršej ženy údajne spáchanej skupinou detí zadržala šiestich chlapcov rómskeho pôvodu vo veku od 10 do 16 rokov a odvieďla ich na policajnú stanicu, kde boli niekoľko hodín zadržávaní. Začiatkom apríla si vtedy známy investigatívny novinár pôsobiaci na Slovensku našiel na svojom pracovnom stole obálku s DVD nosičom, na ktorom bola zložka označená „Slovenské Guantanamo“, v ktorej bolo 6 adresárov s videozáznamami. Po prehratí si videosúborov novinár usúdil, že došlo k nevhodnému zaobchádzaniu zo strany príslušníkov Policajného zboru voči deťom, a preto obratom kontaktoval ministerstvo vnútra, ktorému odovzdal DVD nosič, pričom to vec postúpilo prokuratúre. Niektoré zo záberov boli ešte v ten deň publikované v článku spomínaného novinára v mienkotvornom denníku, v ktorom pracoval, pod názvom „Polícia mučila rómskych chlapcov“ a následne sa objavili aj v iných médiách.

Vyšetrovanie prebehlo v zásade plynulým spôsobom a v máji 2010 bola podaná obžaloba na viacerých príslušníkov Policajného zboru v tom čase prítomných na policajnej stanici pre trestné činy zneužívania právomoci verejného činiteľa a vydierania spáchané formou spolupáchateľstva. Celé súdne konanie trvalo viac ako 10 rokov z dôvodu, keď okresný súd pre nedostatok dôkazov trikrát obžalovaných oslobodil, z čoho dva oslobodzujúce rozsudky boli krajským súdom zrušené a ten posledný potvrdený. Hlavným dôvodom neprimeranej dĺžky konania bolo, že okresný súd dvakrát odmietol vykonať kľúčový dôkaz v podobe videozáznamov z DVD nosiča v podstate s argumentom, že ide o nedôveryhodnú kópiu, a nie originál, a to napriek tomu, že krajský súd mu dvakrát po odvolaní prokurátora prikázal dôkaz vykonať s tým, že prípadné otázky autenticity a hodnovernosti záznamu má zodpovedať zna-

lec. Na tretíkrát okresný súd pribral znalca, ktorý potvrdil autenticitu záznamu a vyvrátil pochybnosti, že by sa s videozáznamami akokoľvek účelovo manipulovalo. Napriek tomu okresný súd nepovažoval dôkazy proti obžalovaným za dostatočné s argumentom, že nebolo možné stotožniť konkrétnych obžalovaných s postavami na videozáznamoch. Krajský súd odvolaniu prokurátora nevyhovel.

Ústavný súd si všimol, že okolnosťou, ktorá sa stala hýbateľom celého prípadu a iniciovala vyšetrovanie posudzovanej trestnej veci, bol obrazovo-zvukový záznam na DVD nosiči doručený najprv špecifikovanému denníku, prostredníctvom ktorého sa tento napokon dostal do dispozície príslušných orgánov verejnej moci, ktoré rozbehli vo veci vyšetrovanie. Znalec vylúčil vytvorenie posudzovaného záznamu videomontážou a konštatoval tiež vysokú nepravdepodobnosť naaranžovania jeho obsahu, či už pred zeleným plátnom, alebo formou hereckého predstavenia v priestoroch policajnej stanice. Ústavný súd sa preto v rámci štúdia celého spisového materiálu podrobne oboznámil aj s obsahom tohto záznamu a zistil, že zachytáva znepokojujúce scény, na ktorých sú detské obeť vystavované šikanovaniu a ponižovaniu zo strany dospelých osôb, zjavne príslušníkov polície, ktoré sú prejavom hrubej neúcty k ľudskej dôstojnosti a prejavom absolútneho nedostatku empatie. Podľa ústavného súdu ide o zavrhnutiahodné správanie voči zraniteľnej skupine osôb, deťom, kde odpornosť tohto konania je znásobená skutočnosťou, že bolo snímané mobilnými telefónmi, zjavne pre potešenie jeho aktérov.

Nespornými faktami teda v tomto prípade boli prítomnosť poškodených sťažovateľov, ako aj obžalovaných policajtov na predmetnej policajnej stanici v inkriminovaný deň, ako aj to, že k neľudskému zaobchádzaniu so sťažovateľmi skutočne došlo, čo napokon potvrdil aj Európsky súd pre ľudské práva. Rozhodujúcou otázkou bolo, či trestné konanie bolo promptné a efektívne.

Pokiaľ ide o promptnosť konania, už samotný fakt, že jeho súdna fáza trvala viac ako 10 rokov, podľa ústavného súdu robí možný záver o promptnosti veľmi nepravdepodobným. Túto neprimeranú dĺžku konania nepochybne zavinil okresný súd, ktorý v mnohých prípadoch nedostatočne preveroval dôvody neprítomnosti uvádzané obžalovanými, v dôsledku čoho pojednávanie opakovane odročoval. No najmä ju zavinil tým, že opakovane odmietal aj v rozpore s jasným stanoviskom odvolacieho súdu pribrať do konania znalca pre účely posúdenia autenticity kľúčového dôkazu – videozáznamu, ktorý navyše hodnotil bez toho, aby ho vykonal.

Okrem toho ústavný súd nenašiel v hodnotení dôkazov vykonanom okresným súdom a sčasti krajským súdom dostatočnú transparentnosť. V konaní bolo vykonaných viacero výsluchov jednak príslušníkov predmetnej policajnej stanice, ako aj vyšších policajných funkcionárov. Súdy sa vo viacerých prípadoch dopustili dezinterpretácie niektorých výpovedí a bez rozumného odôvodnenia nevzali do úvahy možnú zaujatosť z dôvodu bližších pracov-

ných vzťahov v prípade niektorých výpovedí. Pre menšie rozpory vo výpovediach poškodených súdy bez racionálneho dôvodu nevzali do úvahy iné možné vysvetlenia než lož, hoci poškodení boli nižšieho intelektu a od inkriminovaných udalostí uplynulo niekoľko rokov.

Žiaden zmysel nedáva ani jeden z argumentov okresného súdu, ktorý odmietol vykonať dôkaz videozáznamom z dôvodu, že mal byť vytvorený bez súhlasu dotknutých osôb, a teda v rozpore s právom na ochranu súkromia. Úplne pritom opomenul zjavný fakt, že príslušníci polície zobrazení na videozázname nekonali ako súkromné osoby, ale vykonávali služobný zákrok (hoci hrubo protizákonným spôsobom), a teda ich konanie nie je kryté právom na ochranu súkromia. Okresný súd tiež spochybňoval možnosť použitia uvedeného záznamu, keď argumentoval, že nejde o primárny pôvodný záznam zachytených udalostí, ale o vytvorenú kópiu, ktorá svojou povahou podľa názoru okresného súdu nemohla zaručiť autenticitu obsahu. Takýto názor prezentoval okresný súd i napriek tomu, že príslušný znalec ešte v prípravnom konaní na túto otázku v podstate odpovedal a vysvetlil, že kopírovaním a prevodmi pôvodne vytvorených digitálnych súborov sa dokonca nezhoršuje ani kvalita záznamu, vytvorená kópia je identická s originálom. Otázkou, ktorá bola napokon na základe záväzného pokynu krajského súdu znalecky riešená a zodpovedaná, bola autenticnosť vlastného obsahu záznamu. Znalec vylúčil vytvorenie obsahu záznamu videomontážou a takisto vylúčil naaranžovanie scén pred zeleným plátnom. S vysokou pravdepodobnosťou vylúčil aj naaranžovanie zachytených scén prostredníctvom zohraného hereckého predstavenia v priestoroch policajnej stanice. Po oboznámení sa s obsahom záznamu variant o zohranom hereckom predstavení v priestoroch policajnej stanice vyznieva celkom absurdne aj ústavnému súdu.

Podľa ústavného súdu sa teda konajúce súdy vo viacerých prípadoch dopustili zjavnej dezinterpretácie faktov, a to v takej miere, že obe napadnuté rozhodnutia sa stávajú ústavne neakceptovateľnými. Podstatou zistených defektov súdnej etapy konania je neregulárna aplikácia zásady voľného hodnotenia dôkazov, kde náprava efektivity vyšetrovania zo strany súdov je možná, a to prostredníctvom racionálnej, komplexnej a transparentnej analýzy všetkých vykonaných dôkazov. To bude teraz opätovne úlohou okresného súdu.

PREKRÚCANIE DŮKAZOV TRESTNÝM SÚDOM (III. ÚS 216/2023)

Sťažovateľ bol neďaleko poľa, v ktorom rástlo 20 rastlín konopy, zadržaný policajtmí, ktorí mu položili otázku, či tie rastliny patria jemu. Na túto otázku odpovedal áno. Následne bolo v jeho aute, ako aj počas domovej prehliadky objavené určité množstvo marihuany. Svoje priznanie týkajúce sa rastlín rastúcich na poli zopakoval aj pred sudcom pre prípravné konanie rozhodujúcim

o vzatí do väzby. Súdom bol odsúdený na 10 rokov odňatia slobody, avšak najvyšší súd odsudzujúce rozsudky zrušil z dôvodu, že vychádzali aj z nezákonných dôkazov, a vec vrátil na opätovné prejednanie okresnému súdu.

Nezákonnosť sa vzťahovala na sťažovateľove výpovede z prípravného konania týkajúce sa vlastníctva rastlín konopy z dôvodu, že vzhľadom na z vyšetrovania už v čase vznesenia obvinenia plynúce poznatky išlo o takú kvalifikáciu skutku, keď musí mať obvinený pri výsluchu povinne obhajcu. Už vtedy totiž vyšetrojúci policajti predpokladali, že sťažovateľ sa dopustil nielen prechovávanía marihuany, ktorá u neho v aute a domácnosti bola nájdená, ale aj pestovania 20 rastlín na poli, z čoho by bolo dohromady možné vyrobiť také množstvo drogy, že by tento skutok mal byť kvalifikovaný ako obzvlášť závažný zločin s trestnou sadzbou 10 – 15 rokov. V takom prípade musí byť obhajca počas výsluchu vždy prítomný, čo sa nestalo, a preto výpovede sťažovateľa z prípravnej fázy konania boli nezákonnými dôkazmi, na ktoré súdy nesmú prihliadať.

Okresný súd a krajský súd však sťažovateľa opäť odsúdili na desaťročný trest. Uznali ho vinným z prechovávanía nie bezvýznamného množstva marihuany, čo nebolo vôbec sporné. Zároveň ho však aj uznali vinným z pestovania spomínaných 20 rastlín a práve tento skutok sťažovateľ spochybňoval.

Trestné súdy dospeli k záveru o vine sťažovateľa vo veci pestovania 20 rastlín konopy na základe jeho výpovede z hlavného pojednávania urobenej v prvotnom konaní, ako aj na základe dvoch kategórií nepriamych dôkazov: jednak dôkazov týkajúcich sa sťažovateľovho minulého života (pravidelná konzumácia marihuany a v dávnejšom období aj pestovanie konopy pre vlastnú spotrebu), ako aj dôkazov súvisiacich s aktuálnou situáciou (nájdienie marihuany u sťažovateľa a skutočnosť, že k predmetnému poľu chodieval na prechádzky).

Spomínaný výpoveď z hlavného pojednávania súdy hodnotili ako doznanie k pestovaniu konopy. Podľa ústavného súdu však túto výpoveď hrubo dezinterpretovali a v skutočnosti sťažovateľ v nej spáchanie skutku popiera. Sťažovateľ v nej potvrdil, že policajtom pri zadržaní na ich otázku odpovedal, že to pole a rastliny na ňom sú jeho. Zároveň súdu ozrejmil, že už v policajnom aute počas odvozu na policajnú stanicu svoje priznanie odvolal, načo mu policajti mali povedať, že nemá zmysel zapierať, že mu nikto aj tak neuverí a že ak sa prizná, bude stíhaný na slobode. Keď si žiadal obhajcu, policajti mu mali povedať, že ide o jasný prípad, obhajca by len celé konanie zbytočne predlžoval a v dôsledku toho by sťažovateľ strávil dlhší čas vo vyšetrovacej väzbe. Ďalej uviedol, že priznanie aj pred sudcom pre prípravné konanie urobil z dôvodu, aby sa čo najskôr dostal na slobodu. Uviedol, že síce vedel o konope rastúcej na tom poli, ale ani pozemok, ani tie rastliny neboli jeho. Priznanie aj s legendou, že si kúpil semená, rastliny zasadil a potom sa o nich staral, si vymyslel s cieľom dostať sa skôr na slo-

vodu, ako mu to údajne sľubovali policajti. Jeho prvotné priznanie vysvetlil tak, že keď na tom poli zbadal policajtov a uvedomil si, že v aute má marihuany, bol v šoku a jednal skratovo.

Pokiaľ ide o nepriame dôkazy, zo žiadneho z nich nemožno vyvodiť, že pestovateľom predmetných rastlín mohol byť iba sťažovateľ. Súdy tak na jednej strane hrubo dezinterpretovali jediný zákonný priamy dôkaz, ktorým bola sťažovateľova výpoveď na hlavnom pojednávaní ešte v prvotnom konaní. Hoci sa súdom jeho výpoveď mohla zdať nelogická alebo ťažko uveriteľná, hodnoverným spôsobom sa im ju nepodarilo spochybniť. Navyše súdy z nepriamych dôkazov vyvodili závery, ktoré z nich vôbec nevyplývajú, a preto sa dopustili porušenia prezumpcie nevinoty a sťažovateľovho práva na spravodlivý proces.

ZABEZPEČENIE NÁHRADNÉHO BÝVANIA PO ROZVODE (III. ÚS 296/2023)

Tomuto nálezu ústavného súdu predchádzal dlhý spor dvoch exmanželov o vyriešenie otázky bývania. Obaja pôvodne s maloletým synom mali spoločný nájom k bytu, avšak exmanžel zo spoločnej domácnosti odišiel, čím mal podľa sťažovateľky (exmanželky) zaniknúť ich spoločný nájom k bytu. Ich spoločný syn potom žil v domácnosti s exmanželom a jeho novou manželkou. Exmanžel sa žalobou na okresnom súde domáhal zrušenia ich spoločného nájmu, vyhlásenia jeho za jediného nájomcu a uloženia sťažovateľke, svojej exmanželke, povinnosť byt vypratať.

Okresný súd vyhovel žalobe exmanžela iba čiastočne. Zrušil síce spoločný nájom, ale za výlučnú nájomníčku určil sťažovateľku a vypratať byt uložil exmanželovi (žalobcovi). Zároveň však sťažovateľke uložil povinnosť zabezpečiť exmanželovi náhradný byt. Vychádzal pritom z úvahy, že zákon by mu umožňoval sťažovateľke túto povinnosť neumožniť iba v prípade rozporu s dobrými mravmi, čo by podľa okresného súdu nastalo jedine v prípade, že by otázka bývania exmanžela a s ním aj maloletého syna bola vyriešená v inom byte trvalým, úplným a nerušeným spôsobom. Keďže obaja žili v spoločnej domácnosti v byte vo výlučnom vlastníctve exmanželovej novej manželky iba na základe jej súhlasu, o takú situáciu nešlo, a tak bola sťažovateľka svojmu exmanželovi povinná zabezpečiť náhradný byt.

Krajský súd napokon po vyše šiestich rokoch a niekoľkých opravných prostriedkoch rozsudok okresného súdu potvrdil. Práve toto potvrdzujúce rozhodnutie krajského súdu sťažovateľka napadla ústavnou sťažnosťou. Ústavný súd jej vyhovel a vyslovil, že krajský súd porušil jej právo na súdnu ochranu.

Ústavný súd totiž na upozornenie sťažovateľky a na základe vlastnej lustrácie zistil, že v čase od prvého rozsudku okresného súdu a napadnutého rozhodnutia krajského súdu došlo k prevodu bytu druhej manželky exmanžela sťažovateľky na syna exmanžela

a sťažovateľky darovacou zmluvou s tým, že na prospech exmanžela bolo zároveň zriadené vecné bremeno spočívajúce v práve doživotného užívania tohto bytu. Takéto vecné bremeno možno zmeniť alebo zrušiť jedine dohodou strán alebo súdnym rozhodnutím za splnenia zákonných podmienok.

Krajský súd vzhľadom na časový odstup od prvého rozsudku okresného súdu vykonával sám dokazovanie a podľa slovenských procesných predpisov môže konajúci súd vykonať dôkaz verejnou listinou, kam patrí aj výpis z katastra nehnuteľností, aj bez návrhu procesných strán. Krajský súd tak pochybil, keď si bytovú situáciu žalobcu neoveril a rozhodol tak v rozpore so skutočným stavom veci.

PODMIENKY REALIZÁCIE NÁVŠTEV VO VÄZENSKOM ÚSTAVE (III. ÚS 242/2023)

Sťažovateľ si odpykáva jedenásťročný trest odňatia slobody za podvod veľkého rozsahu. Podaniami adresovanými prokuratúre namietal spôsob, akým boli realizované návštevy jeho blízkych v ústave na výkon trestu odňatia slobody. Poukazoval na to, že návštevy prebiehajú v návštevných boxoch, ktoré sťažovateľ popísal ako „okienka na pošte“, ktoré sa pri návštevách s priamym kontaktom vytiahnu. Namietal, že napriek tomu, že právna úprava umožňuje, aby sa odsúdený s navštevujúcimi osobami privítal a rozlúčil podaním ruky, objatím a krátkym pobožkaním, taký kontakt je prakticky veľmi ťažko realizovateľný, v prípade návštev detí nebezpečný a v prípade osôb s vyššou hmotnosťou prakticky nemožný.

Napriek vykonanej previerke podmienok výkonu trestu odňatia slobody v posudzovanom ústave dospela Generálna prokuratúra Slovenskej republiky k záveru, že návštevy prebiehajú v súlade so zákonom a s Európskymi väzenskými pravidlami. Hlavná argumentácia spočívala v tom, že priamy kontakt medzi odsúdenými

a návštevami bol umožnený už vytiahnutím plexiskla, ktoré podľa názoru generálnej prokuratúry tvorí hlavnú prekážku v kontakte s návštevami.

Ústavný súd konštatoval, že vytvorenie otvoru v návštevných boxoch odstránením plexiskla úplne neodstránilo fyzickú prekážku medzi odsúdeným a jeho návštevou. Fyzickou prekážkou je aj samotná deliaca priečka, a to bez ohľadu na to, že je možné nakloniť sa cez vytvorený otvor.

Návštevy by mali umožňovať čo najbližší akceptovateľný kontakt odsúdeného s návštevou. Priamym kontaktom možno nazývať len kontakt bez akejkoľvek fyzickej prekážky, a preto realizácia návštev, ktorá takýto kontakt neumožňuje, je v rozpore so zákonom o výkone trestu odňatia slobody a porušuje právo odsúdeného na súkromie, ako aj právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života. Rovnaký názor vo svojom vyjadrení uviedol aj verejný ochranca práv.

Ústavný súd zároveň konštatoval, že v tomto prípade nie sú splnené ani materiálne podmienky garantované Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Pravidlom by mal byť úplný a nerušený kontakt odsúdeného s návštevou a akékoľvek obmedzenie tohto kontaktu musí byť nevyhnutným obmedzením v demokratickej spoločnosti pre účely jednej z taxatívne určených hodnôt. Nejde teda o to, čo sa „musí umožniť“, ale o to, čo sa „môže obmedziť“ – a obmedziť sa môže len to, čo spĺňa podmienky uvedené v čl. 8 ods. 2 dohovoru.

Generálna prokuratúra neposkytla žiadnu argumentáciu ani dôvody, prečo nemožno návštevy vykonávať pri stoloch so stoličkami. V iných ústavoch sú pritom návštevy realizované práve týmto spôsobom. Podľa ústavného súdu je zrejmé, že na existenciu deliacich priečok pri kontaktných návštevách nie sú dané žiadne legitímne dôvody.

ŠTATISTICKÉ ÚDAJE

ROZHODOVACEJ ČINNOSTI

ÚSTAVNÉHO SÚDU

DORUČENÉ NÁVRHY A SŤAŽNOSTI ZA ROK 2023 3 130

PLENÁRNE NÁVRHY	14
konanie o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a b) ústavy	13
konanie o súlade právnych predpisov podľa čl. 128 ústavy	1
SENÁTNE SŤAŽNOSTI	3 116

ROZHODNUTÉ NÁVRHY A SŤAŽNOSTI ZA ROK 2023 3 193

PLENÁRNE NÁVRHY	21
konanie o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a b) ústavy	21
SENÁTNE SŤAŽNOSTI	3 172

NEROZHODNUTÉ NÁVRHY A SŤAŽNOSTI K 31. 12. 2023 939

SÚHRNNÝ PREHĽAD ROZHODOVACEJ ČINNOSTI ÚSTAVNÉHO SÚDU

Návrhy a sťažnosti	Plenárne	Senátne	Spolu
Doručené za rok 2023	14	3 116	3 130
Rozhodnuté v roku 2023	21	3 172	3 193
Stav nevybavených návrhov a sťažností k 31. 12. 2023	20	919	939

K 31. DECEMBRU 2023 ÚSTAVNÝ SÚD EVIDOVAL NAJSTARŠIE NEVYBAVENÉ PODANIA

PRÍSLUŠNÉ NA
ROZHODNUTIE PLÉNA

1 Z ROKU 2018

PRÍSLUŠNÉ NA
ROZHODNUTIE SENÁTU

10 Z ROKU 2020

PREHĽAD NEVYBAVENÝCH NAJSTARŠÍCH PODANÍ K 31. 12. 2023 (ROKY 2018 – 2023)

Rok	Príslušné na rozhodnutie pléna	Príslušné na rozhodnutie senátu	Nevybavené podania celkom
2018	1	-	1
2019	1	-	1
2020	1	10	11
2021	4	19	23
2022	3	68	71
2023	10	822	832
SPOLU	20	919	939

POHĽAD ZVONKU

doc. JUDr. Marek Domin, PhD.
člen Katedry ústavného práva Právnickej
fakulty Univerzity Komenského v Bratislave
a externý poradca ústavného súdu

JE PRÁVNÝ PORIADOK PRIPRAVENÝ NA ZÁSAH ÚSTAVNÉHO SÚDU DO VÝSLEDKOV PARLAMENTNÝCH VOLIEB?

Uplynulý rok sa stal, aj keď neplánovane, rokom volieb do národnej rady (ďalej aj „parlamentné volby“), nepochybne najvýznamnejších volieb v ústavnom i politickom systéme Slovenskej republiky. Význam volieb do národnej rady podčiarkuje aj skutočnosť, že ústavný súd zostal príslušným na preskúmavanie ich ústavnosti a zákonnosti aj po zriadení najvyššieho správneho súdu a po presune časti agendy volebného súdnictva tomuto súdu.

Právomoc ústavného súdu posudzovať ústavnosť a zákonnosť parlamentných volieb nezostala ani vo vzťahu k minuloročným voľbám len na papieri. Ústavný súd totiž dostal niekoľko podaní, ktorých pisatelia sa domáhali preskúmania septembrových parlamentných volieb. Žiadne z týchto podaní, pri všetkej úcte k ich autorom, však nie je možné označiť prívlastkom relevantné. Nešlo pritom len o skutočnosť, že podania boli doručené fyzickými osobami, ktoré § 157 zákona o ústavnom súde¹¹ nepovažuje za aktívne procesne legitimované subjekty v konaní vo volebných veciach. „Pokrivkával“ totiž aj ich obsah. Autori podaní žiadali napríklad vyhlásenie neplatnosti volieb z dôvodu, že politické strany, ktoré sa prostredníctvom svojich kandidátnych listín uchádzali o hlasy voličov, boli založené na nejakej ideológii, čo malo byť v rozpore s čl. 1 ods. 1 ústavy,¹² alebo dokonca žiadali vydanie predbežného opatrenia, ktorým by ústavný súd zaviazal prezidentku Slovenskej republiky zdržať sa vymenovania „korupčnej vlády“.¹³

Ani v roku 2023, tak ako dosiaľ nikdy, ústavný súd napokon nemusel naprávať neústavnosť alebo nezákonnosť parlamentných volieb (a tým zabezpečiť slobodnú súťaž politických síl) tak, ako to predpokladá účel konania vo volebných veciach vyjadrený v § 156 zákona o ústav-

nom súde. Pro futuro však nie je vylúčené, že skutočne dôjde k takému porušeniu ústavnosti alebo zákonnosti volieb do národnej rady, ktoré si zásah zo strany ústavného súdu, či už v podobe zrušenia rozhodnutia volebnej komisie a vyhlásenia za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený, alebo dokonca v podobe vyhlásenia volieb ako celku za neplatné, bude vyžadovať. Na nasledujúcich riadkoch sa preto pokúsím stručne priblížiť problémy, ktoré s potenciálnym zásahom ústavného súdu do výsledkov parlamentných volieb, osobitne s ich vyhlásením za neplatné, môžu byť spojené, a to so zreteľom na nedokonalosti platnej právnej úpravy.¹⁴

PREDPOKLADY ZÁSAHU ÚSTAVNÉHO SÚDU DO VÝSLEDKOV PARLAMENTNÝCH VOLIEB

Ako už bolo naznačené, ústavný súd zatiaľ ani raz do výsledkov parlamentných volieb nezasiahol. Počet podaní, ktoré namietali neústavnosť a nezákonnosť volieb do národnej rady, bol v porovnaní s podaniami týkajúcimi sa volieb do orgánov samosprávy obcí síce relatívne nízky,¹⁵ no dôvody absencie súdneho zásahu do výsledkov parlamentných volieb nespočívajú len v štatisticky nižšej pravdepodobnosti.

Ústavná úprava konania o ústavnosti a zákonnosti volieb do národnej rady, resp. právomoci ústavného súdu ústavnosť a zákonnosť týchto volieb posudzovať sú minimalistické. Ústava sa totiž obmedzuje len na ustanovenie predmetnej právomoci (čl. 129 ods. 2) a na blanketovú normu prikazujúcu zákonodarcovi určiť aktívne procesne legitimované subjekty pre dotknuté konanie (čl. 130 ods. 2). Prakticky kompletná úprava konania je tak ponechaná len na zákon. Zákonná úprava je koncentrovaná najmä v desiatej hlave piatej časti zákona o ústavnom súde. Okrem účelu konania (§ 156) a určenia aktívne procesne legitimovaných subjektov a ďalších účastníkov konania (§ 157 a § 160) je venovaná najmä náleži-

tostiam návrhu na začatie konania (§ 158), lehote na jeho podanie (§ 159) a dokazovaní (§ 161). Zákonná úprava konania vo volebných veciach, pod ktoré spadá aj konanie o ústavnosti a zákonnosti parlamentných volieb, je zakončená úpravou rozhodovania ústavného súdu (§ 162 a § 163).

Zákon síce určuje, akým spôsobom môže ústavný súd o návrhu namietajúcom neústavnosť alebo nezákonnosť volieb do národnej rady rozhodnúť (§ 163 ods. 1), no nekonkretizuje, kedy neústavnosť alebo nezákonnosť dosahuje takú intenzitu, aby to skutočne odôvodňovalo zásah súdnej moci do výsledkov volieb. Osobitne závažným by totiž bolo rozhodnutie, ktorým by ústavný súd vyhlásil voľby do národnej rady za neplatné. Keďže doslovná interpretácia relevantných právnych noriem, ktorá by viedla k zásahu do výsledkov volieb pri akomkoľvek porušení zákona (alebo ústavy) spojenom s parlamentnými voľbami, by bola neudržateľná, ústavný súd si počas svojej doterajšej rozhodovacej činnosti vytvoril kritériá, ktoré by mali byť pre jeho zásah splnené. V súvislosti s posudzovaním ústavnosti a zákonnosti parlamentných volieb ich prehľadne zhrnul v uznesení sp. zn. PL. ÚS 11/2020 z 29. apríla 2020, ktorým odmietol návrh vo veci namietanej neústavnosti a nezákonnosti volieb do národnej rady konaných 29. februára 2020.

Predpoklady na zásah ústavného súdu do výsledkov volieb sú tri: 1. zistenie nezákonnosti volieb, čiže porušenie zákonných pravidiel upravujúcich organizáciu a priebeh volieb, resp. porušenie pravidiel bezprostredne s voľbami súvisiacich; 2. príčinná súvislosť medzi zistenou nezákonnosťou a namietaným výsledkom volieb a 3. dostatočná intenzita nezákonnosti. Kľúčovým je práve posledný z uvedených predpokladov. Intenzita protizákonnosti totiž musí byť taká, že vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky boli prejavom skutočnej vôle voličov. Môže ísť napríklad o hrubé (závažné) porušenie zákona, prípadne opätovné porušenie zákona. Rozhodnutie voličov

totiž ústavný súd môže zmeniť len vo výnimočných prípadoch. Zásah do výsledkov volieb preto nemožno chápať ako sankciu za porušenie zákona, ale ako prostriedok na zaistenie legitimacy zvoleného orgánu.¹⁶ Vo vzťahu k potrebnej intenzite porušenia zákona sa žiada dodať, že v prípade rozdielnych druhov volieb môže byť intenzita dostatočná na súdny zásah do výsledkov volieb rôzna. Do úvahy totiž treba brať aj celkový počet voličských hlasov, resp. rozdiel medzi počtom hlasov, ktoré boli získané jednotlivými kandidujúcimi subjektmi. Z tohto hľadiska je potom zrejmé, že pri parlamentných voľbách so zreteľom na ich celoštátny charakter nemusí na zásah postačovať intenzita, ktorá by postačovala napríklad pri voľbách do orgánov samosprávy obce. O to viac to platí v prípade, ak by súdny zásah mal spočívať vo vyhlásení volieb za neplatné.

Tolko teória. Čo by však musel pri parlamentných voľbách ústavný súd zistiť, aby to postačovalo na zásah do jeho výsledkov? Zrušenie rozhodnutia volebnej komisie a vyhlásenie za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený, je predstaviteľné napríklad v prípade, ak by ústavný súd zistil (neúmyselnú) volebnú chybu alebo (úmyselný) volebný delikt týkajúci sa počtu preferenčných hlasov, ktoré získal ten-ktorý kandidát uvedený na kandidátnej listine politickej strany alebo koalície „postupujúcej“ do národnej rady. Tretí z možných spôsobov spochybnenia riadnych výsledkov volieb, t. j. neprípustné ovplyvňovanie výsledkov hlasovania, nie je na rozdiel od volebných vád a volebných deliktov v zásade kvantifikovateľný, a to pokiaľ ide o jeho vplyv na konkrétne hlasy odovzdané konkrétnym kandidujúcim subjektom. V takomto prípade by tak prichádzalo do úvahy práve vyhlásenie volieb za neplatné. V praxi by mohlo ísť o mimoriadne závažné porušenie zákonných pravidiel volebnej kampane, ktoré by spochybňovalo skutočnosť, že výsledky parlamentných volieb ako celok sú prejavom skutočnej vôle voličov. Konkrétne by mohlo ísť napríklad o to, že dôsledkom závažného porušenia pravidiel kampane by bola skutočnosť, že

niektoré z kandidátnych listín prekročili uzatváraciu klauzulu nevyhnutnú na získanie mandátov v národnej rade a iné, naopak, nie, pričom v prípade, ak by k identifikovanému porušeniu pravidiel kampane nedošlo, výsledky by pravdepodobne boli opačné.

DÔSLEDKY ZÁSAHU ÚSTAVNÉHO SÚDU DO VÝSLEDKOV PARLAMENTNÝCH VOLIEB

Predpoklady na potenciálne vyhlásenie volieb do národnej rady za neplatné máme približené a „nasimulované“. Na nasledujúcich riadkoch sa pokúsím priblížiť, čo by malo po úspešnom podaní smerujúcom k vyhláseniu parlamentných volieb za neplatné nasledovať, resp. čo z toho právny poriadok *de lege lata* skutočne upravuje.

Najskôr treba pripomenúť lehoty, ktoré sú pre súdnu kontrolu ústavnosti a zákonnosti parlamentných volieb, ako aj pre zavŕšenie kreácie národnej rady po voľbách mimoriadne dôležité. Zákon o ústavnom súde predpokladá dve, ústava ďalšiu. V prípade zákona o ústavnom súde ide o lehotu na podanie návrhu na začatie konania vo volebných veciach, ktorá je podľa § 159 10 dní od vyhlásenia výsledkov volieb, a o lehotu, v rámci ktorej má ústavný súd o návrhu rozhodnúť. Tá je v zmysle § 162 zas 90 dní od doručenia návrhu. Ak tieto dve lehoty sčítame, dostaneme sa až na obdobie 100 dní po dni volieb do národnej rady. Isteže ústavný súd nemusí celú zákonom poskytnutú lehotu na rozhodnutie aj využiť, no ak by išlo o podanie, ktoré by skutočne malo viesť k vyhláseniu parlamentných volieb za neplatné, možno predpokladať takú faktickú a právnu zložitost veci, že plné využitie lehoty zrejme bude na mieste. Pokiaľ ide o ústavu, jej čl. 82 ods. 2 ustanovuje, že najneskôr 30. deň po vyhlásení výsledkov volieb sa má uskutočniť ustanovujúca schôdza národnej rady. Ani v tomto prípade nemusí byť celá lehota využitá, čo však na rozdiel od lehôt pre ústavný súd celú skúmanú vec len komplikuje. Zhrnu-

té a podčiarknuté, platná právna úprava nevylučuje situáciu, že v čase, keď bude začínať ustanovujúca schôdza národnej rady, bude ešte ústavný súd rozhodovať o podaní, ktoré sa bude domáhať vyhlásenia parlamentných volieb za neplatné. Kladné rozhodnutie, čiže rozhodnutie, ktorým ústavný súd návrhu vyhovie a voľby vyhlási za neplatné, pritom môže dôjsť dokonca až 70 dní po začatí ustanovujúcej schôdze. K vyhláseniu volieb za neplatné tak môže dôjsť v čase, keď bude nielen zavŕšený proces kreácie národnej rady (overenie platnosti voľby poslancov, zloženie sľubu zvolenými poslancami, zvolenie predsedu a podpredsedov národnej rady či zvolenie členov výborov národnej rady), ale dokonca aj zavŕšený proces kreácie vlády Slovenskej republiky. Proces kreácie vlády teoreticky síce je možné „pozdržať“, osobitne ak by existovali relevantné informácie týkajúce sa možnosti vyhlásenia parlamentných volieb za neplatné, no začatie ustanovujúcej schôdze národnej rady 30 dní po vyhlásení výsledkov volieb je ústavný imperatív.

Čo by vyhlásenie neplatnosti parlamentných volieb až po ustanovujúcej schôdzi národnej rady znamenalo vo vzťahu k národnej rade a jej poslancom? Ústavná ani zákonná úprava načrtnutú situáciu výslovne nerieši. Odpoveď pritom do značnej miery záleží od právnych účinkov, ktoré rozhodnutiu o vyhlásení volieb za neplatné priznáme. Ak by tieto účinky mali byť *ex tunc*, teda ak by voľby boli neplatné takpovediac od začiatku, nebolo by možné hovoriť ani o žiadnych (platne) zvolených poslancoch národnej rady, a teda ani o žiadnej národnej rade ako takej. Milan a Tomáš Lalíkovci sa vo svojom komentári k zákonu o ústavnom súde,¹⁷ naopak, prikláňajú k záveru, že účinky rozhodnutia ústavného súdu, ktorým tento vyhlásil voľby za neplatné, nastávajú *ex nunc*, a teda že ide o účinky, „ktorými sa do budúcnosti zrušujú a menia existujúce právne vzťahy a status osôb (politických strán), ktoré sú účastníkmi konania“. Uvedený názor však prezentujú vo všeobecnosti, čiže bez osobitnej analýzy týkajúcej sa volieb

do národnej rady. Vo vzťahu k voľbám do národnej rady by teda v zmysle § 160 písm. b) zákona o ústavnom súde malo ísť zmenu právneho statusu tých politických strán, ktoré získali v napadnutých voľbách zastúpenie v národnej rade. Citovaní autori dodávajú – opäť všeobecne a bez väzby na parlamentné voľby, že „*najneskôr dňom konania nových volieb zvolené osoby stratia svoju funkciu*“ a že „*právoplatnosťou nálezu ústavného súdu síce nenastáva automatická strata funkcie či mandátu, ktoré odporcovia získali vo voľbách, ale je jasné, že svoj mandát alebo funkciu budú vykonávať len dočasne – do konania nových volieb*“.¹⁸ Aj keby sme priblížený záver akceptovali, problémom zostáva, že zákon o ústavnom súde právne účinky rozhodnutia o vyhlásení volieb za neplatné na rozdiel od právnych účinkov rozhodnutí v iných veciach¹⁹ výslovne neupravuje, čo pre účely právnej istoty nie je ani zďaleka ideálne.

Výnimkou z „mlčiacej“ zákonnej úpravy je § 56 volebného kódexu,²⁰ v zmysle ktorého má predseda národnej rady do 30 dní od doručenia nálezu ústavného súdu, ktorým boli voľby vyhlásené za neplatné, vyhlásiť nové parlamentné voľby. Ani táto úprava však nie je bez nedostatkov. Volebný kódex totiž neurčuje lehotu na samotné vykonanie nových parlamentných volieb. Určuje len lehotu na ich vyhlásenie, ktorá je počítaná od doručenia rozhodnutia ústavného súdu.

Problémy nedostatočnej právnej úpravy sa týkajú aj výsledkov realizácie právomocí národnej rady. Ako totiž treba hľadiť napríklad na zákony či dokonca ústavné zákony, na ktorých sa národná rada uzniesla ešte pred tým, ako by ústavný súd dospel k záveru, že výsledky parlamentných volieb treba vyhlásiť za neplatné? Nezriedka sa totiž stáva, že národná rada svoju zákonodarnú právomoc začne vykonávať prakticky ihneď po ustanovujúcej schôdzi. Ak by rozhodnutie ústavného súdu malo mať účinky *ex nunc*, dôsledkom by zrejme mala byť platnosť všetkých právnych aktov, resp. úkonov, ktoré národná rada až do právoplatnosti rozhodnutia ústavného

súdu prijala (realizovala). Naopak, ak by malo ísť o právne účinky *ex tunc*, logika vraví, že ak národná rada nebola platne zvolená, nemohla sa ani uzniesť na žiadnom zákone, a preto by sa všetky zákony prijaté v časovom období medzi ustanovujúcou schôdzou a rozhodnutím o neplatnosti volieb mali považovať za neexistujúce. Pre porovnanie vo vzťahu k voľbám do orgánov samosprávy obcí, pri ktorých k súdnemu vyhláseniu volieb za neplatné pravidelne dochádza, zákon o obecnom zriadení²¹ v § 27 ods. 2 výslovne uvádza, že ak súd vyhlási voľby za neplatné, úkony dotknutého orgánu vykonané do rozhodnutia súdu sa považujú za úkony vykonané oprávneným orgánom. Citované ustanovenie síce môže naznačovať, že rozhodnutie ústavného súdu by skutočne malo mať účinky *ex nunc* (a nie *ex tunc*), no ani tak by nešlo o ideálne riešenie. Ako totiž budú nahliadať občania na právne akty prijaté národnou radou, ktorá následne akoby prestala existovať? Budú ich považovať za legitímne a budú ich preto rešpektovať? Domnievam sa, že pravdepodobne skôr nie.

Záver

Na otázku položenú v názve tohto príspevku možno skôr odpovedať záporne. Právny poriadok Slovenskej republiky skutočne zrejme nie je dostatočne pripravený na prípadný zásah ústavného súdu do výsledkov parlamentných volieb. Vyhovenie návrhu na začatie konania a napravenie neústavnosti alebo nezákonnosti volieb ich vyhlásením za neplatné je síce pomerne málo pravdepodobné, no úplne vylúčiť to nemožno. A práve preto by právny poriadok mal dostatočným spôsobom predvídať postup, ktorý by po „zneplatnení“ parlamentných volieb mal nasledovať. Eventuálny zásah ústavného súdu do výsledkov volieb by sa totiž netýkal len existencie národnej rady a platnosti mandátov jej poslancov, ale aj právnych aktov ňou prijatých, predovšetkým zákonov, prípadne dokonca aj ústavných zákonov.²² Právnej istote, ktorá by v právnom štáte mala platiť, určite nepomáha to, ak nie je vopred zrejmé, čo by sa po vyhlásení parlamentných volieb za neplatné

takpovediac malo diať. Takýto právny stav v konečnom dôsledku môže spôsobiť aj *chilling effect* na strane samotného ústavného súdu, ktorý sa môže z obavy o právne dôsledky svojho rozhodnutia zdráhať vyhlásiť voľby do národnej rady za neplatné aj vtedy, ak by nato skutočne existovali dôvody.

Ideálnym riešením nie je ani akceptovanie *ex nunc* účinkov rozhodnutia ústavného súdu. Len ťažko si totiž možno predstaviť bezproblémovú prijateľnosť právnych aktov prijatých národnou radou, o ktorej sa neskôr ukáže, že nebola platne zvolená, zo strany ich adresátov. Vhodnejším by preto bola prevencia, čiže zabránenie

tomu, aby národná rada, v ktorej prípade existujú relevantné pochybnosti o jej platnom zvoľení, vôbec nejaké právne akty prijala. V rovine *de lege lata* možno uvažovať o aplikácii inštitútu neodkladného opatrenia predpokladaného v § 324 a nasl. CSP,²³ ktorého využitie prichádza do úvahy v zmysle všeobecného pravidla § 62 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého sa má na konanie pred ústavným súdom primerane použiť práve CSP. Ústavný súd takúto možnosť v minulosti už skutočne využil, aj keď len vo vzťahu k voľbám do orgánov územnej samosprávy.²⁴ Vo vzťahu k voľbám do národnej rady však využitiu neodkladného opatrenia, ktoré by smerovalo k „pozdržaniu“ zavŕšenia

konštitúcie národnej rady, a tým aj k „pozdržaniu“ realizácie jej jednotlivých právomoci, až do rozhodnutia ústavného súdu (napríklad zdržaním vydania osvedčenia o zvoľení zo strany Štátnej komisie pre voľby), bráni kogentná norma čl. 82 ods. 2 ústavy. Tá totiž žiada konanie ustanovujúcej schôdze do 30 dní od vyhlásenia výsledkov volieb. Skutočné riešenie načrtnutého problému tak zrejme zostáva len v rovine *de constitutione ferenda*. Uvažovať teda treba nad takou modifikáciou ústavného textu, aby tento za každých okolností nebránil prípadnému „posunutiu“ ustanovujúcej schôdze národnej rady.

-
- 11 Zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
 - 12 Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.
 - 13 Pozri podania doručené ústavnému súde sp. zn. Rvp 2503/2023 (doručené 4. októbra 2023) a Rvp 2679/2023 (doručené 25. októbra 2023).
 - 14 Podobnej téme som sa venoval, predovšetkým vo väzbe na prezidentské voľby, už v príspevku DOMIN, M. Mal by Ústavný súd zasahovať do výsledkov volieb aj po neprimerane dlhej dobe? *Legalita vs. právna istota*. In: Bratislavské právnické fórum 2020: Princíp právneho štátu ako súčasť materiálneho jadra ústavy. Bratislava : Právnická fakulta UK, 2020, s. 119 – 130.
 - 15 Ústavný súd posudzoval podania týkajúce sa volieb do národnej rady konaných v rokoch 1994, 1998, 2002, 2006, 2012, 2020 a 2023. Vo vzťahu k voľbám uskutočneným v rokoch 2010 a 2016 ústavnému súde žiadne podania doručené neboli. Porovnaj Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky. [online] 8. júla 2002 [cit. 2023-11-20]. Dostupné na: <<https://www.ustavnysud.sk/-/volby-do-nr-sr->>.
 - 16 Pre podrobnosti pozri najmä body 36 a nasl. uznesenia ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 11/2020 z 29. apríla 2020. Ústavný súd v tomto uznesení odkazuje aj na viaceré svoje staršie rozhodnutia.
 - 17 Porovnaj LALÍK, M., LALÍK, T. Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky. Komentár. Bratislava : Wolters Kluwer, 2019, s. 476.
 - 18 V rámci premietnutia citovaného názoru na parlamentné voľby treba dodať, že predseda a podpredsedovia národnej rady by v zmysle čl. 89 ods. 3 a čl. 90 ods. 2 ústavy vykonávali funkciu až do zvolenia ich nástupcov.
 - 19 Ako príklad možno uviesť konanie o súlade právnych predpisov. Jeho zákonná úprava obsahuje výslovne určené právne účinky nálezu ústavného súdu vo vzťahu k súdnym rozhodnutiam vydaným na základe derogovaného právneho predpisu alebo jeho časti. Porovnaj § 93 zákona o ústavnom súde.
 - 20 Zákon č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
 - 21 Zákon Slovenskej národnej rady č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov.
 - 22 Vyhlásenie parlamentných volieb za neplatné, ku ktorému môže dôjsť aj niekoľko mesiacov po ich uskutočnení, potenciálne otvára aj otázku týkajúcu sa príspevkov zo štátneho rozpočtu poskytovaných vybraným politickým stranám. Čo napríklad s príspevkom za hlasy získané vo voľbách, ktorý by mal byť v zmysle § 26 ods. 2 zákona č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach v znení neskorších predpisov v spojení s § 4 ods. 3 zákona č. 181/2014 Z. z. o volebnej kampani a o zmene a doplnení zákona č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach v znení neskorších predpisov vyplatený už do 60 dní od vykonania volieb do národnej rady? Mali by ho politické strany, ak by došlo k vyhláseniu volieb za neplatné, vrátiť?
 - 23 Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov.
 - 24 V danom prípade neodkladné opatrenie spočívalo v povinnosti adresovanej príslušnej volebnej komisii zdržať sa vydania osvedčenia o zvoľení za starostu obce. Porovnaj uznesenie ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 54/2018 z 5. decembra 2018.

PROTOKOLÁRNE A MEDZINÁRODNÉ AKTIVITY ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

za rok 2023

Rok 2023 sa niesol v znamení osláv 30. výročia Ústavného súdu Slovenskej republiky. Oslavy sa konali v Bratislave aj v sídle súdu v Košiciach. Miestom slávnostného zasadnutia pléna za účasti najvyšších ústavných činiteľov sa symbolicky stala Sála ústavy v historickej budove Národnej rady Slovenskej republiky na Župnom námestí v Bratislave. Bolo to vôbec po prvýkrát, čo plénum ústavného súdu v talároch zasadlo mimo sídla súdu, zdôrazňujúc tak výnimočný charakter tejto slávnosti. V rámci programu vystúpili s prejavmi najvyšší predstavitelia justície a hlavný hosť, predseda Ústavného súdu Českej republiky Pavel Rychetský spolu s predsedom Ústavného súdu Slovenskej republiky Ivanom Fiačanom pokrstili publikáciu, ktorá mapuje históriu československého ústavného súdnictva a je jedinečná svojho druhu.

V Košiciach mali oslavy iný, no o to osobnejší charakter. Predseda Ivan Fiačan ocenil tých zamestnancov, ktorí pracovali na ústavnom súde od jeho prvopočiatku. V rámci príhovorov vystúpila aj emeritná sudkyňa Marianna Mochňáčová, ktorá si ako bývalá prvá vedúca kancelárie ústavného súdu zaspomínala na jeho začiatky. Záverečnou a dôstojnou bodkou bola predpremiéra dokumentu „Najmocnejšia inštitúcia“ z produkcie RTVS, ktorý objasňuje zrod tejto inštitúcie, prelomové obdobia, ako aj jej najvýznamnejšie rozhodnutia.

Celkovo bol rok 2023 opäť rekordný z hľadiska počtu medzinárodných aj vnútroštátnych podujatí, ako aj v počte zavedených „noviniek“.

Jednou z nich bol **projekt „Ústava na každý deň“**, ktorého cieľom bolo priblížiť študentom najlepších košických gymnázií Ústavu Slovenskej republiky ako základný zákon štátu. V rámci projektu sme pozvali približne 200 žiakov tretieho a štvrtého ročníka na exkurziu, ktorej súčasťou bola okrem prehliadky priestorov aj beseda so sudcami ústavného súdu na tému ochrany ľudských práv v Slovenskej republike. Gymnázia, ktoré sme vybrali podľa rebríčka INEKO boli: gymnázium Poštová, gymnázium Alejová, Gymnázium sv. Tomáša Akvinského a Evanjelické gymnázium Jána Amosa Komenského. Keďže projekt mal výborné ohlasy, budeme v ňom pokračovať aj v nasledujúcom roku.

Ďalšou novinkou bolo ocenenie autorov najlepších diplomových prác na tému ústavného práva – študentov právnickej fakulty UPJŠ predsedom Ivanom Fiačanom. Z tohto milého stretnutia sa určite stane tradícia, keďže študenti veľmi ocenili možnosť osobného stretnutia s jedným z najvyšších predstaviteľov justície na Slovensku, v rámci ktorého diskutovali o svojich prácach, ako aj o svojom budúcom uplatnení.

Mimoriadne zaujímavá bola v marci účasť predsedu Ivana Fiačana na štátnej večeri podávanej prezidentkou Slovenskej republiky Zuzanou Čaputovou na počesť holandského kráľovského páru kráľa Viliama Alexandra a kráľovnej Máximy, ktorí našu krajinu symbolicky navštívili na počesť 30. výročia diplomatických vzťahov medzi oboma krajinami.

Historicky prvýkrát na pôde ústavného súdu prednášal americký profesor ústavného práva Douglas McKechnie. Prednáška mala tému „Precedenčný účinok a jeho dopady v ústavnom systéme USA“ a poradcovia ústavného súdu sa v rámci nej aktívne zapájali do diskusie v plynulej angličtine.

Na jar sa podpredseda Ľuboš Szigei a sudkyňa Jana Baricová stretli s americkým profesorom práva Cornellom Claytonom

Plénum ústavného súdu prvýkrát zasadalo v talároch mimo sídla ústavného súdu v Sále ústavy historickej budovy Národnej rady Slovenskej republiky pri príležitosti 30. výročia Ústavného súdu Slovenskej republiky.
Zdroj: Ústavný súd SR

V marci si sudcovia ústavného súdu a zamestnanci kancelárie ústavného súdu pripomenuli 30. výročie prvého zasadnutia pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky.
Zdroj: Ústavný súd SR

Predseda ústavného súdu Ivan Fiačan na konferencii v Brne pri príležitosti 30. výročia Ústavného súdu Českej republiky.
Zdroj: Ústavný súd Českej republiky

a sudcom federálneho súdu prvého stupňa Davidom Campbellom, ktorí ako účastníci Fulbrightovho programu navštívili Slovensko a vyjadrili záujem o stretnutie s predstaviteľmi ústavného súdu. V rámci oboch stretnutí sa venovali témam právomocí a postavenia ústavného súdu v štruktúre štátnych orgánov.

Predseda Ivan Fiačan a sudkyňa Jana Baricová sa na pozvanie predsedu Spolkového ústavného súdu Nemecka Stephana Harbartha v Berlíne zúčastnili kongresu s názvom „Zmena klímy ako výzva pre ústavné právo a ústavné súdy“.

Predseda Ivan Fiačan po prvýkrát pozval predsedov ústavných súdov Rakúskej republiky Christopa Grabenwartera a Maďarska Tamása Sulyoka na pracovné stretnutie, ktoré sa konalo v Château Belá, tzv. trilaterálny obed, ktorého myšlienka vznikla na účely úzkej výmeny informácií nielen o rozhodovacej činnosti, ale aj o aktuálnych otázkach týkajúcich sa bezpečnosti v Európe, európskych inštitúcií a ich procedurálnych zmien či klímy.

Ako každý rok, aj tento rok sa sudkyňa Jana Baricová aj sudca Peter Molnár zúčastnili plenárnych zasadnutí Benátskej komisie, ktoré boli v marci, júni, októbri a decembri v Benátkach.

Koncom leta sa sudca Ladislav Duditš zúčastnil už druhého ročníka medzinárodnej konferencie v holandskom Haagu s názvom „Zjednotení v rozmanitosti II: Právny štát a ústavná rozmanitosť“, ktorú spoločne organizovali Súdny dvor Európskej únie, Ústavný súd Belgicka, Ústavný súd Luxemburska a Najvyšší súd Holandska.

Už každoročnou klasikou je konferencia Ústavné dni, ktorej témou bola „Súdna a iná právna ochrana politických práv“. Hlavnými hosťami konferencie boli nový predseda Ústavného súdu Českej republiky Josef Baxa a prvý generálny advokát Súdneho dvora Európskej únie Maciej Szpunar. V rámci programu konferencie sa diskutovalo o témach, ako napr. politické práva v Slovenskej republike a ich právna ochrana, ochrana politických práv Ústavným súdom Slovenskej republiky, ústavné princípy volebného práva a ich právna ochrana či právna ochrana politických práv vo vybraných štátoch Rady Európy. Z dôvodov účasti zahraničných hostí bola konferencia tlmočená do anglického jazyka.

Po rokoch pandémie, počas ktorej boli pozastavené bilaterálne stretnutia, sa v októbri v Château Belá uskutočnilo prvé bilaterálne rokovanie oboch ústavných súdov po výmene vedenia na českej strane, keď dlhoročného predsedu Pavla Rychetského vystriedal Josef Baxa. Nosnými témami rokovania boli kontrola ústavnosti legislatívneho procesu a účinky derogačného nálezu ústavného súdu v konaní o súlade právnych predpisov. S touto návštevou sa prelínalo menovanie novej vlády, ktorého sa predseda Ivan Fiačan zúčastnil v Bratislave v prezidentskom paláci.

November bol na udalosti tiež bohatý. Predseda ústavného súdu Ivan Fiačan sa zúčastnil Konferencie predsedov ústavných súdov

členských štátov Európskej únie, ktorá sa konala v Bruseli a jej účastníci diskutovali o podiele ústavných súdov na ochrane právneho štátu v Európskej únii a o svojich skúsenostiach pri rozvoji bilaterálnych a multilaterálnych vzťahov medzi ústavnými súdmi členských štátov Európskej únie. Konferencia sa konala pod záštitou európskeho komisára pre justíciu Didiera Reyndersa.

Krátko na to predseda Ivan Fiačan a sudcovia Jana Baricová a Martin Vernarský absolvovali bilaterálne stretnutie so sudcami Ústavného súdu Rakúskej republiky. Hlavnou témou rokovania bola kontrola ústavnosti zákonov v dôsledku väd legislatívneho procesu, ako aj kontrola ústavnosti v súvislosti s legislatívnou nečinnosťou parlamentu.

V rovnakom čase sa podpredseda Luboš Szigeti zúčastnil osláv 60. výročia Ústavného súdu Srbska v Belehrade, ktorého súčasťou bola aj medzinárodná konferencia o dialógu medzi ústavnými súdmi a Európskym súdom pre ľudské práva, ako aj ich úlohe pri ochrane a podpore ľudských práv a slobôd.

Takisto v novembri sa uskutočnilo prvé podujatie, ktoré vzišlo zo spolupráce ústavného súdu a Univerzity Pavla Jozefa Šafárika. Bolo zamerané na budúcich právnikov – lingvistov, študentov právnickej fakulty a študentov študijného programu anglický jazyk pre európske inštitúcie a ekonomiku z Katedry anglistiky a amerikanistiky. Zástupcovia ústavného súdu potvrdili, že pre ich odbornú činnosť a interakciu s medzinárodnými organizáciami potrebujú odborníkov s vynikajúcou znalosťou angličtiny a francúzštiny.

Na pozvanie právnickej fakulty Univerzity Komenského riaditeľka odboru zahraničných vzťahov a protokolu Mária Siegfriedová už druhý rok po sebe vystúpila v rámci predmetu diplomatický protokol s prednáškou na tému Medzinárodné vzťahy a protokol Ústavného súdu Slovenskej republiky, v ktorej študentom tretieho a štvrtého ročníka Právnickej fakulty Univerzity Komenského vysvetlila postavenie predsedu ústavného súdu v rámci protokolárneho poradia a dôležitosť bilaterálnej a multilaterálnej spolupráce ústavného súdu a jeho zapojenia v justičných sieťach.

Odborné vzťahy s nadnárodnými organizáciami sme udržiavali a upevňovali aj prostredníctvom zamestnancov kancelárie. Súdni analytici Igor Mihalik a Tomáš Plško dlhodobo pôsobia ako liaison officeri Benátskej komisie. V rámci tejto agendy sa Tomáš Plško v apríli zúčastnil zasadnutia Spoločnej rady pre ústavné súdnictvo (JCCJ), ktorá sa skladá z členov Benátskej komisie a liaison officerov. Po zasadnutiach JCCJ, ktoré sa konajú raz ročne, aj tentoraz nasledovala „minikonferencia“ na tému z oblasti ústavného súdnictva, počas ktorej účastníci prezentovali príslušnú judikatúru svojich súdov. Spoločná rada má významný vplyv na určovanie činnosti Benátskej komisie v oblasti ústavného súdnictva.

Okrem toho je ústavný súd členom dvoch justičných sietí: Sieť najvyšších súdov pod záštitou Európskeho súdu pre ľudské práva

*Podpredseda ústavného súdu
Ľuboš Szigetí vystúpil na medzinárodnej
konferencii venovanej pamiatke
Károlya Szladitsa.
Zdroj: Stredoeurópska nadácia*

*Prednáška amerického profesora
ústavného práva Douglasa
McKechnieho v pojednávacej
miestnosti ústavného súdu.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Predseda ústavného súdu Ivan Fiačan
a sudca Ľibor Duľa prijali štátnych
zástupcov Českej republiky.
Zdroj: Ústavný súd SR*

(SCN) a Súdnej siete Európskej únie (RJEU). Na pravidelnom fóre SCN ústavný súd v júni zastupoval Igor Mihalik. Fórum bolo venované najmä judikatúre na tému nezávislosti súdnictva.

A keďže budovať dobré vzťahy je potrebné aj vo vnútri našej inštitúcie, odbor zahraničných vzťahov a protokolu v júni inicioval nápad usporiadania „Jarného pikniku v Botanicknej záhrade“ a v októbri spolu s odborovou organizáciou SLOVES a osobným úradom spoluorganizoval výlet do Slovenských opáľových baní pri Prešove.

Záver roka sprevádzal historicky prvý spoločný obed sudcov a zamestnancov kancelárie, ktorý odbor zahraničných vzťahov a protokolu zorganizoval pri príležitosti blížiacich sa Vianoc. Na základe pozitívnej spätnej väzby od sudcov a zamestnancov budeme takéto akcie organizovať aj v nasledujúcich rokoch.

SOCIÁLNE SIETE

Vďaka komunikácii s verejnosťou na rôznych platformách sú informácie o ústavnom súde a jeho činnosti dostupné priebežne: každý môže v reálnom čase sledovať dianie na súde. Ústavný súd od roku 2023 nájdete na sociálnych sieťach Facebook, Instagram, X, Youtube a LinkedIn.

Prítomnosť ústavného súdu na jednotlivých sociálnych sieťach vyplýva zo snahy informovať čo najširšiu verejnosť o aktivitách súdu. Z dostupných dát vyplýva, že jednotlivé platformy využívajú ľudia rôznych vekových kategórií a zameraní.

Na sociálnej sieti Facebook sledovalo ku koncu roka ústavný súd vyše 3100 ľudí, pričom najväčšiu časť tvorila veková skupina 25 až 34-ročných a následne 35 až 44-ročných. Prevažovali ženy (55,8 %) nad mužmi (44,2 %). Oproti predchádzajúcemu obdobiu narástol počet sledujúcich o 13 % – pribudlo ich 360. Väčšina bola z Bratislavy (22,1 %) a Košíc (10 %).

Od augusta 2023 nájdete ústavný súd aj na Instagrame, kde si ku koncu roka získal necelých 400 sledovateľov. Publikovalo sa 42 príspevkov a mnoho príbehov. Publikum do 35 rokov tvorilo takmer 90 % z celkového počtu sledujúcich, pričom 59 % boli ženy a 41 % muži. Aj tu prevládali sledujúci z Bratislavy (23,4 %) a Košíc (20,4 %).

Na sociálnej sieti X v roku 2023 pribudlo viac ako 60 príspevkov. Sledujúcich sme informovali o podujatiach na súde, účasti na konferenciách, bilaterálnych stretnutiach, tlačových správach, rozhodovacej činnosti a štatistikách.

Ústavný súd a Justičná akadémia podpísali memorandum o spolupráci. Na fotografii je riaditeľ Justičnej akadémie Peter Hulla a predseda ústavného súdu Ivan Fiačan.
Zdroj: Ústavný súd SR

*Sudca ústavného súdu Ladislav Duditš sa zúčastnil konferencie „Zjednotení v rozmanitosti II“ v holandskom Haagu.
Zdroj: Najvyšší súd Holandska*

*Podpredseda Ľuboš Szigetí a sudca Robert Šorl sa zúčastnili odbornej konferencie „Právo na slobodu prejavu a zdržanlivosť sudcov“, ktorú usporiadala organizácia VIA IURIS.
Zdroj: Via Iuris*

*Sudcovia ústavného súdu sa stretli s prvým generálnym advokátom Súdneho dvora EÚ Maciejom Szpunarom.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Predseda ústavného súdu Ivan Fiačan vystúpil na slávnostnom zasadnutí akademického senátu Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach pri príležitosti osláv 50. výročia fakulty.
Zdroj: Právnická fakulta UPJŠ*

*Sudcovia ústavných súdov Českej a Slovenskej republiky na bilaterálnom stretnutí v Chateau Belá.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Predseda ústavného súdu Ivan Fiačan sa zúčastnil Konferencie predsedov ústavných a najvyšších súdov krajín EÚ.
Zdroj: Európska komisia*

Predseda ústavného súdu Ivan Fiačan a sudcovia Jana Baricová a Martin Vernarský diskutovali so sudcami Ústavného súdu Rakúska na bilaterálnom stretnutí vo Viedni.

Zdroj: Ústavný súd Rakúska

Podpredseda ústavného súdu Ľuboš Szigeti a predsedníčka Ústavného súdu Srbska Snežana Marković v Belehrade na oslave 60. výročia srbského ústavného súdu.

Zdroj: Ústavný súd Srbska

Trilaterálne stretnutie predsedov ústavných súdov Rakúska, Slovenska a Maďarka. Na fotografii zľava: Christoph Grabenwarter, Ivan Fiačan a Tamás Sulyok.

Zdroj: Ústavný súd SR

*Predseda ústavného súdu Ivan Fiačan, podpredseda Ľuboš Szigeti a sudca Ladislav Duditš na bilaterálnom stretnutí s ústavnými sudcami Rumunska v Bukurešti.
Zdroj: Ústavný súd Rumunska*

*V rámci projektu „Ústava na každý deň“ nás navštívilo vyše 200 študentov a študentiek košických stredných škôl. Na fotografii je sudca Ladislav Duditš, jeden zo sudcov, s ktorými sa mohli stretnúť.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*V septembri sa na ústavnom súde konali v poradí už XII. ústavné dni na tému „Súdna a iná právna ochrana politických práv“. Na fotografii zľava: dekan Právnickej fakulty UPJŠ Miroslav Štrkolec, predseda Ústavného súdu Českej republiky Josef Baxa, predseda Ústavného súdu Slovenskej republiky Ivan Fiačan, sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky Peter Molnár, prvý generálny advokát Súdneho dvora EÚ Maciej Szpunar.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Konferencia XII. ústavné dni v pojednávacej miestnosti ústavného súdu.
Zdroj: Ústavný súd SR*

AKTIVITY ÚSTAVNÉHO SÚDU

1. január	Bratislava	predseda Ivan Fiačan sa zúčastnil odovzdávania štátnych vyznamenaní
7. január	Bratislava	predseda Ivan Fiačan sa zúčastnil slávnostného galavečera pri príležitosti 30. výročia Slovenskej republiky v Slovenskom národnom divadle
31. január	Bratislava	sudcovia ústavného súdu sa zúčastnili otvorenia justičného roka v Historickej budove Národnej rady Slovenskej republiky
22. február	Bratislava	slávnostné podujatie pri príležitosti 30. výročia Ústavného súdu Slovenskej republiky v Historickej budove Národnej rady Slovenskej republiky
23. február	Brno	predseda Ivan Fiačan a podpredseda Ľuboš Szigeti sa zúčastnili konferencie organizovanej pri príležitosti 30. výročia Ústavného súdu Českej republiky
24. február	Košice	predseda Ivan Fiačan sa zúčastnil na inaugurácii dekana Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
3. – 4. marec	Benátky	sudkyňa Jana Baricová sa zúčastnila 134. plenárneho zasadnutia Benátskej komisie
7. marec	Bratislava	predseda Ivan Fiačan sa zúčastnil štátnej večere pri príležitosti návštevy holandského kráľa Willema-Alexandra a kráľovnej Máximy
8. marec	Bratislava	predseda Ivan Fiačan sa zúčastnil inaugurácie rektora Univerzity Komenského v Bratislave
16. marec	Košice	slávnostné podujatie so sudcami a zamestnancami Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky pri príležitosti 30. výročia prvého zasadnutia pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky
27. marec	Bukurešť	predseda Ivan Fiačan, podpredseda Ľuboš Szigeti a sudca Ladislav Duditš sa zúčastnili slávnostného zasadnutia pri príležitosti 100. výročia prijatia ústavy zjednoteného Rumunska z roku 1923
28. marec	Bukurešť	bilaterálne stretnutie sudcov ústavných súdov Slovenska a Rumunska
30. marec	Košice	prednáška amerického profesora ústavného práva Douglasa McKechnieho
17. apríl	Bratislava	súdni poradcovia a analytici sa zúčastnili podujatia „Talking Courts“ organizovaného Filozofickou fakultou Univerzity Komenského v Bratislave
18. apríl	Bratislava	sudkyňa Jana Baricová sa na detašovanom pracovisku ústavného súdu stretla s Davidom Campbellom, americkým sudcom Federálneho súdu prvého stupňa
21. apríl	Dunajská Streda	podpredseda Ľuboš Szigeti sa zúčastnil medzinárodnej konferencie venovanej pamiatke Károlya Szladitsa
26. apríl	Košice	podpredseda Ľuboš Szigeti prijal amerického profesora práva Cornella Claytona

27. apríl	Bratislava	predseda Ivan Fiačan sa zúčastnil diskusie za okrúhlym stolom, ktorú organizovala Slovenská advokátska komora
4. – 5. máj	Berlín	predseda Ivan Fiačan a Jana Baricová sa zúčastnili Kongresu predsedov európskych ústavných súdov venovanému klimatickým zmenám
11. máj	Košice	predseda Ivan Fiačan a sudca Libor Duľa prijali štátnych zástupcov Českej republiky
25. – 26. máj	Sofia	súdny analytik Tomáš Plško sa zúčastnil zasadnutia a minikonferencie Spoločnej rady pre ústavné súdnictvo (JCCJ)
30. máj	Košice	ústavný súd a Justičná akadémia podpísali memorandum o spolupráci
31. máj	Košice	podpredseda Ľuboš Szigeti a sudca Ladislav Duditš prijali sudcov Okresného súdu v Trebišove a sudcov Okresného súdu v Debrecíne
31. máj	Košice	predseda Ivan Fiačan odovzdal ocenenie študentom Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach za vynikajúce záverečné práce
5. jún	Chateau Belá	trilaterálny obed predsedov ústavných súdov Slovenska, Maďarska a Rakúska
5. – 7. jún	Stará Lesná	predseda Ivan Fiačan a sudcovia Libor Duľa a Miloš Maďar sa zúčastnili III. medzinárodného workshopu k ochrane ľudských práv a základných slobôd v trestnom konaní, ktorý organizovala Generálna prokuratúra Slovenskej republiky
8. – 9. jún	Štrasburg	súdny analytik Igor Mihalik sa zúčastnil seminára Siete najvyšších súdov (SCN) zameraného na nezávislosť súdnictva
9. – 10. jún	Benátky	sudca Peter Molnár sa zúčastnil 135. plenárneho zasadnutia Benátskej komisie
20. jún	Bratislava	podpredseda Ľuboš Szigeti sa na detašovanom pracovisku ústavného súdu stretol s expertmi Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe z Úradu pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (OBSE/ODIHR)
21. – 22. jún	Košice	predseda Ivan Fiačan a sudcovia Ladislav Duditš, Peter Molnár, Robert Šorl a Martin Vernarský sa zúčastnili na vedeckej konferencii pri príležitosti životného jubilea prof. Alexandra Bröstla, ktorú organizovala Právnická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
14. – 16. jún	Karlovy Vary	predseda Ivan Fiačan sa zúčastnil konferencie „Karlovarské právnické dni“ (Karlsbader Juristentage)
31. august – 1. september	Haag	sudca Ladislav Duditš sa zúčastnil medzinárodnej konferencie „Zjednotení v rozmanitosti II“
11. september	Bratislava	sudcovia Libor Duľa, Rastislav Kaššák, Miloš Maďar, Peter Molnár a Peter Straka sa zúčastnili Bratislavského právnického fóra 2023
12. september	Bratislava	podpredseda Ľuboš Szigeti a sudca Robert Šorl sa zúčastnili odbornej konferencie „Právo na slobodu prejavu a zdržanlivosť sudcov“, ktorú usporiadala organizácia VIA IURIS
19. september	Košice	prijatie prvého generálneho advokáta Súdneho dvora Európskej únie Macieja Szpunara

20. september	Košice	medzinárodná konferencia XII. ústavné dni
21. september	Košice	účasť sudcov na slávnostnom zasadnutí Akademického senátu Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach pri príležitosti 50. výročia fakulty
26. september	Bratislava	sudcovia sa zúčastnili slávnostného podujatia pri príležitosti 30. výročia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky
28. september	Košice	Deň otvorených dverí Ústavného súdu Slovenskej republiky 2023
29. september	Budapešť	podpredseda Ľuboš Szigeti sa zúčastnil diskusie za okrúhlym stolom na tému „Ústavné súdnictvo v Karpatskej kotline“, ktorú organizovali Reformovaná univerzita Gáspára Karoliho a Právnická fakulta Ústavu verejného práva
3. október	Košice	sudca Peter Molnár prijal sudcov a prokurátorov z krajín EÚ v rámci spolupráce Justičnej akadémie s Európskou justičnou vzdelávacou sieťou (EJTN)
4. október	Košice	predseda Ivan Fiačan prijal starostov regiónu Podunajsko
6. – 7. október	Benátky	sudkyňa Jana Baricová sa zúčastnila 136. plenárneho zasadnutia Benátskej komisie
11. október	Košice	podpredseda Ľuboš Szigeti sa zúčastnil otvorenia nového maďarského konzulátu v Košiciach
25. október	Bratislava	predseda Ivan Fiačan sa zúčastnil slávnostného aktu vymenovania novej vlády Slovenskej republiky
25. október	Chateau Belá	bilaterálne stretnutie sudcov ústavných súdov Česka a Slovenska
10. november	Brusel	predseda Ivan Fiačan sa zúčastnil Konferencie predsedov ústavných a najvyšších súdov krajín EÚ, ktorú organizoval eurokomisár pre spravodlivosť Didier Reynders
15. – 16. november	Viedeň	bilaterálne stretnutie sudcov ústavných súdov Slovenska a Rakúska
16. – 17. november	Belehrad	podpredseda Ľuboš Szigeti sa zúčastnil medzinárodnej konferencie a osláv 60. výročia Ústavného súdu Srbska
21. november	Košice	sudca Ladislav Duditš prijal študentov právnickej a filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, ktorí študujú angličtinu a francúzštinu
29. november	Bratislava	riaditeľka odboru zahraničných vzťahov a protokolov Mária Siegfriedová prednášala študentom Univerzity Komenského v Bratislave
7. – 8. december	Budapešť	podpredseda Ľuboš Szigeti sa zúčastnil na výskumnom seminári o voľbách a zastúpení
15. – 16. december	Benátky	sudca Peter Molnár sa zúčastnil 137. zasadnutia Benátskej komisie

POSKYTOVANIE INFORMÁCIÍ A VZŤAH K MÉDIÁM

Počas štvrtého funkčného obdobia ústavného súdu sa prijali a zrealizovali viaceré významné zmeny v komunikácii so širokou verejnosťou. V mene ústavného súdu sa nevyjadruje iba vedenie ústavného súdu a jeho hovorkyňa, ale aj sudcovia ústavného súdu. O spoločensky významných rozhodnutiach informuje predseda ústavného súdu a sudca spravodajca v danej veci médiá na tlačových brífingoch bezprostredne po prijatí rozhodnutí, formou rozšírených tlačových správ sa zverejňujú zaujímavé senátne rozhodnutia a ústavný súd komunikuje všetky dôležité informácie týkajúce sa rozhodovacej činnosti a udalostí protokolárneho charakteru aj na sociálnych sieťach Facebook, X a Instagram. Hlavným cieľom takýchto zmien v komunikácii je priblíženie činnosti ústavného súdu širokej verejnosti, transparentnosť, otvorenosť a ústretovosť pri informovaní všetkých vekových a profesijných skupín verejnosti.

V roku 2023 sa ku všetkým uvedeným aktivitám pridala aj dôsledná a priebežná aktualizácia existujúceho webového sídla ústavného súdu a systematická príprava nového webového sídla ústavného súdu, ktorého sprístupnenie bolo naplánované na január 2024. Cieľom inovácií je poskytnúť verejnosti intuitívnejšie a používateľsky prívetivejšie prostredie, nové funkcionality a taktiež zlepšiť prístupnosť webového sídla ústavného súdu.

Informovanosť verejnosti zo strany ústavného súdu mala v roku 2023 svoje špecifiká kvôli oslavám 30. výročia začatia činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky (1993 – 2023) a zároveň kvôli neúplnému zloženiu pléna ústavného súdu od októbra do decembra 2023.

POSKYTOVANIE INFORMÁCIÍ

Kľúčové informácie o činnosti ústavného súdu a jeho kancelárie (rozhodnutia, tlačové správy, oznamy atď.) sú štandardne uvedené na webovom sídle ústavného súdu a v prípade potreby sa priebežne aktualizujú. V roku 2023 boli všetky informá-

cie v súvislosti s výročím začatia činnosti ústavného súdu komunikované na hlavnej stránke jeho webového sídla. V tejto podobe boli dostupné všetkým potenciálnym záujemcom.

S najväčším záujmom zo strany verejnosti sa stretávajú rozhodnutia ústavného súdu a ich odôvodnenia, ktoré sa dotýkajú nielen účastníkov konaní, ale sú zároveň dôležitým zdrojom informácií pre všetky právnické profesie, všeobecné súdy a orgány verejnej moci, subjekty zúčastňujúce sa na legislatívnom procese, ako aj pre širokú verejnosť. Všetky právoplatné rozhodnutia za rok 2023 ústavný súd v súlade s § 70 ods. 2 zákona o ústavnom súde zverejnil do 15 dní odo dňa nadobudnutia právoplatnosti na webovom sídle ústavného súdu v časti „Vyhľadávanie podaní a rozhodnutí“, „Vyhľadávanie rozhodnutí“.

Ústavný súd Slovenskej republiky každoročne zverejňuje vybrané plenárne a senátne rozhodnutia ústavného súdu v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky (ZNaU). V zbierke nálezov sa uverejňuje spisová značka konania, právna veta týkajúca sa rozhodnutia, záhlavie, výrok a odôvodnenie rozhodnutia ústavného súdu spolu s odlišnými stanoviskami. Aktuálne sa pracuje na príprave rozhodnutí za rok 2023, pričom zverejnenie ZNaU v elektronickej podobe na webovom sídle ústavného súdu je naplánované na prvý polrok roka 2024.

K pravidelne sledovaným zdrojom informácií patria tlačové správy. Záujemcov o rozhodovacie činnosť informujú o aktuálnych rozhodnutiach ústavného súdu bezprostredne po zasadnutí pléna ústavného súdu, resp. o rozhodnutiach prijatých v senátoch ústavného súdu, spravidla do 5 pracovných dní. V roku 2023 bolo na webovom sídle ústavného súdu v časti „Aktuálne informácie“ zverejnených **21 plenárnych tlačových správ**, pričom tlačová správa k rozhodnutiu vo veci tzv. trestu prepadnutia majetku z 3. 1. 2023 (sp. zn. PL. ÚS 1/2021) mala podobu rozšírenej tlačovej správy. Pripravených

a zverejnených bolo aj **176 senátnych tlačových správ** s prehľadmi rozhodovacej činnosti v senátoch ústavného súdu. Z toho bolo 17 zaujímavých senátnych rozhodnutí. Zamerané boli na 1) zavinenie pri disciplinárnej zodpovednosti za rozhodnutie pri výkone verejnej moci (sp. zn. IV ÚS 271/2023), 2) konanie proti ušlému (sp. zn. III ÚS 53/2023), 3) nález ústavného súdu k podmienkam výkonu trestu odňatia slobody (sp. zn. III ÚS 242/2023), 4) účelnosť a hospodárnosť trov konania (sp. zn. III ÚS 225/2023), 5) rozhodnutie ústavného súdu o vzťahu trestnoprávných predpisov a zákona o pobyte cudzincov (sp. zn. III ÚS 218/2023), 6) rozhodnutie ústavného súdu k náhrade škody za chorobu z povolania vojaka (sp. zn. I. ÚS 215/2023), 7) doručovanie písomností v civilnom konaní (sp. zn. IV. ÚS 53/2023), 8) riešenie súbežnej existencie dvoch právoplatných rozhodnutí odvolacieho súdu (sp. zn. IV. ÚS 36/2023), 9) rozhodnutie ústavného súdu týkajúce sa sporu o odplatu za užívanie prístupovej cesty (sp. zn. II. ÚS 245/2021), 10) nález k neľudskému zaobchádzaniu s rómskymi chlapcami (sp. zn. II. ÚS 329/2021), 11) prípustnosť dovolania proti uzneseniu o zamietnutí návrhu na výkon rozhodnutia vo veciach maloletých (sp. zn. III. ÚS 546/2022), 12) informovanie o potrebe vyčerpať všetky dostupné právne prostriedky ochrany svojich základných práv pred podaním ústavnej sťažnosti (sp. zn. II. ÚS 53/2023), 13) nález ústavného súdu k vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí (sp. zn. II. ÚS

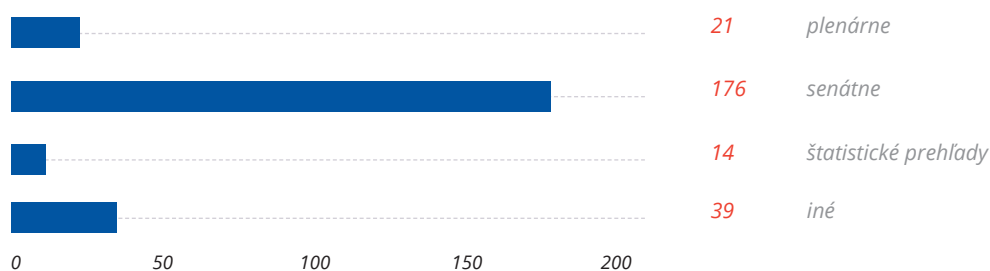
444/2022), 14) konkurenciu žalôb v správnom súdnictve (sp. zn. III. ÚS 593/2022), 15) elektronické podpísanie a odoslanie dovolania splnomocneným advokátskym koncipientom (sp. zn. III. ÚS 269/2022), 16) nález ústavného súdu k možnostiam nahradenia väzby (sp. zn. III. ÚS 361/2022), 17) rigidné dodržiavanie poradia pri vybavovaní podaní vo vzťahu k nečinnosti súdu (sp. zn. III. ÚS 572/2022). Tlačové správy, v ktorých sú spracované a verejnosti približené zaujímavé senátne rozhodnutia, slúžia výlučne na informovanie o rozhodovacej činnosti ústavného súdu a nenahrádzajú rozhodnutia ústavného súdu. Plné znenia rozhodnutí vrátane odôvodnenia boli v roku 2023 dostupné na webovom sídle ústavného súdu v časti „Vyhľadávanie podaní a rozhodnutí“, „Vyhľadávanie rozhodnutí“.

K verejnosťou (najmä médiami) sledovaným patria tlačové správy so štatistickými údajmi. V roku 2023 ich bolo zverejnených spolu 14. V rámci rozhodovacej činnosti sa pravidelne zverejňuje počet doručených návrhov, počet vybavených a nevybavených vecí a výška primeraného finančného zadostučinenia priznaného sťažovateľom nálezmi ústavného súdu v konaniach o ústavných sťažnostiach. Taktiež boli vydané **tlačové správy súvisiace s 30. výročím od začatia činnosti ústavného súdu**, napr. tlačová správa o oslavách výročia ústavného súdu v Bratislave, tlačová správa s prehľadom vybraných štatistických ukazovate-

lov rozhodovacej činnosti za posledných 30 rokov a tlačová správa o organizovaní Dňa otvorených dverí Ústavného súdu Slovenskej republiky 2023. 30. výročiu bola venovaná aj súťaž pre vysokoškolských študentov vyhlásená Kanceláriou Ústavného súdu Slovenskej republiky v rámci Dňa otvorených dverí Ústavného súdu Slovenskej republiky 2023 s názvom: „*Význam a úloha ústavného súdu počas 30 rokov jeho fungovania*“ a túto tému spracovala aj verejnoprávna televízia RTVS vo filmovom dokumente „Najmocnejšia inštitúcia“, ktorý vznikol v spolupráci s odborom tlačovým a informačným kancelárie ústavného súdu. Podrobnejšie informácie sú uvedené v časti Deň otvorených dverí Ústavného súdu Slovenskej republiky.

Aktivity vedenia a sudcov ústavného súdu mimo rozhodovacej činnosti ústavného súdu sú monitorované prostredníctvom tlačových správ v kategórii „iné“. Ide o tlačové správy, ktoré verejnosť informujú o účasti zástupcov ústavného súdu na významných udalostiach, pracovných stretnutiach a na rozličných slávnostných a odborných podujatiach doma i v zahraničí. **V roku 2023 bolo vydaných 39 tlačových správ k uvedeným udalostiam protokolárneho charakteru.** **V roku 2023 bolo na webovom sídle ústavného súdu v časti „Médiá“ zverejnených spolu 250 tlačových správ, čo je o 7 tlačových správ viac ako v roku 2022.** Prehľad zverejnených tlačových správ sa nachádza v grafe 1.

GRAF 1:
PREHĽAD ZVEREJNENÝCH TLAČOVÝCH SPRÁV V ROKU 2023

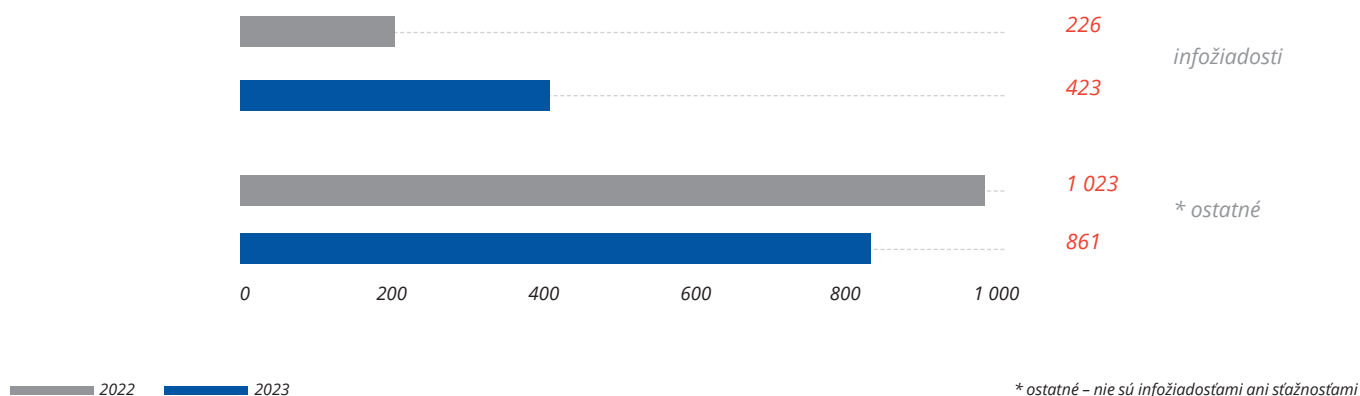
Z uvedeného počtu bolo 21 plenárnych a 176 senátnych tlačových správ, zverejnených bolo 14 tlačových správ so štatistickými prehľadmi a 39 správ so zameraním na aktivity vedenia a sudcov ústavného súdu mimo rozhodovacej činnosti.

Okrem návrhov na začatie konania sa verejnosť na ústavný súd obracia aj so

žiadosťami o sprístupnenie informácií v zmysle zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov. Kým v roku 2022 odbor tlačový a informačný vybavil 226 žiadostí o sprístupnenie informácií, v roku 2023 bolo vybavených 423 takýchto žiadostí.

Počet infožiadostí vybavených roku 2023 predstavoval v porovnaní s predchádzajúcim kalendárnym rokom 87 % medziročný nárast. V priebehu roka 2023 zamestnanci odboru tlačového a informačného vybavili priemerne 35 infožiadostí mesačne. **Ide o najvyšší počet vybavených infožiadostí v jednom kalendárnom roku v histórii ústavného súdu.**

GRAF 2:
PREHĽAD VYBAVENÝCH INFOŽIADOSTÍ A OSTATNÝCH VECÍ V ROKOCH 2022 A 2023

Je potrebné uviesť, že žiadatelia sa v rámci uvedenej agendy často dožadujú informácií, ktoré v momente podania žiadostí neexistujú alebo nie sú prístupné v požadovanej podobe. Zamestnanci odboru tlačového a informačného kancelárie ústavného súdu preto pracujú na vylepšení vyhľadávacích kritérií, vďaka ktorým by bolo možné žiadateľom poskytnúť informácie v širšom rozsahu ako dotiaľ.

Okrem žiadostí podľa zákona o slobode informácií bolo v roku 2023 vybavených 861 iných podaní (označených ako *ostatné), ktoré neboli ani žiadosťami podľa už uvedeného zákona, ani sťažnosťami podľa zákona o sťažnostiach (zákon č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach v znení neskorších predpisov; v roku 2023 boli vybavené 4 sťažnosti podľa zákona o sťažnostiach).

Dané podania zahŕňajú informovanie účastníkov konaní, zúčastnených osôb a ich právnych zástupcov, komunikáciu so súdmi, orgánmi činnými v trestnom konaní, kanceláriami Centra právnej pomoci, správnymi orgánmi atď. a rôzne iné podania. **Spolu bolo v roku 2023 vybavených 1 284 vecí (infožiadostí, sťažností a ostatných vecí), čo je o 29 viac ako v roku 2022.**

Na Ústavný súd Slovenskej republiky sa so svojimi návrhmi obracajú oprávnené subjekty, právnické a fyzické osoby domáhajúce sa ochrany svojich práv a slobôd. Návrhy na začatie konania podľa čl. 125 až čl. 126 a čl. 127a až čl. 129 Ústavy Slovenskej republiky, teda povinne zverejňované návrhy oprávnených subjektov, boli v súlade s § 5 zákona o slobode informácií

zverejňované na webovom sídle ústavného súdu (www.ustavnyusud.sk) v časti „Vyhľadávanie podaní a rozhodnutí“, „Vyhľadávanie povinne zverejňovaných podaní“.

VZŤAH K MÉDIÁM

Komunikáciu ústavného súdu s médiami zabezpečuje podľa Spravovacieho a rokovacieho poriadku Ústavného súdu Slovenskej republiky hovorkyňa ústavného súdu, inak predseda ústavného súdu, predseda príslušného senátu alebo ním poverený sudca, spravidla sudca spravodajca. Zástupcovia médií prejavujú pri komunikácii s ústavným súdom najväčší záujem o jeho rozhodovacie činnosť. Ústavný súd informuje verejnosť vrátane médií o rozhodnutiach prijatých na zasadnutiach pléna

ústavného súdu, a to bezprostredne po ich prijatí formou krátkych alebo rozšírených tlačových správ zverejňovaných na svojom webovom sídle. O zaujímavých senátnych rozhodnutiach ústavný súd informuje verejnosť vrátane médií formou samostatných tlačových správ zverejňovaných na hlavnej stránke svojho webového sídla. Predmetné tlačové správy (plenárne a zaujímavé senátne rozhodnutia) sú pravidelne zverejňované na webovom sídle ústavného súdu v časti „Médiá“ a médiá sú o tom informované. Podrobnosti o kategóriách a počte zverejnených tlačových správ sú uvedené v texte „Poskytovanie informácií“.

V roku 2023 ústavný súd informoval médiá o svojich rozhodnutiach v konaniach o súlade právnych predpisov týkajúcich sa napr. zákona o azyle (PL. ÚS 15/2020), neprimeraných podmienok v obchode s potravinami (PL. ÚS 12/2020), trestu prepadnutia majetku v Trestnom zákone (PL. ÚS 1/2021), odvolania z funkcie vedúceho štátneho zamestnanca (PL. ÚS 6/2022), § 363 Trestného poriadku (PL. ÚS 1/2022), disciplinárneho poriadku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (PL. ÚS 2/2023), mena politika v názve politickej strany (PL. ÚS 22/2019), § 289 ods. 2 Trestného zákona – ohrozenie pod vplyvom návykovej látky (PL. ÚS 11/2023), stavebného zákona (PL. ÚS 12/2023), ustanovení Zákonníka práce o pracovnom pomere učiteľov VŠ (PL. ÚS 10/2022), novej súdnej mapy (PL. ÚS 18/2022), súladu zákona o prokuratúre s ústavou (PL. ÚS 15/2023). Z uvedených rozhodnutí médiá v roku 2023 venovali najväčšiu pozornosť rozhodnutiam týkajúcim sa trestu prepadnutia majetku v Trestnom zákone, § 363 Trestného poriadku, zákona o azyle, odvolania z funkcie vedúceho štátneho zamestnanca, disciplinárneho poriadku Najvyššieho správneho súdu, mena politika v názve politickej strany a novej súdnej mapy. Ústavný súd informoval verejnosť o rozhodnutí vo veci trestu prepadnutia majetku prostredníctvom tlačového brífingu (3. 10. 2023), ktorý bol streamovaný na facebookovom účte ústavného súdu.

V roku 2023 boli na webovom sídle zverejnené a médiám zaslané aj tlačové správy so štatistickými prehľadmi, ktoré uvádzajú periodicky sledované a vyhodnocované vybrané štatistické ukazovatele, ako je napr. počet doručených návrhov, počet vybavených a nevybavených vecí v pléne a v senátoch ústavného súdu a zároveň prehľady rozhodnutí, v ktorých ústavný súd konštatoval porušenie práv sťažovateľov a priznal im finančné zadostučinenie. Médiá boli formou tlačových správ informované aj o medzinárodných, protokolárnych a iných aktivitách vedenia a sudcov ústavného súdu, ktoré sa tiež pravidelne zverejňujú na webovom sídle ústavného súdu. Podrobnejšie informácie o tlačových správach ústavného súdu zverejňovaných na webovom sídle ústavného súdu sú uvedené v časti „Poskytovanie informácií“. Hovorkyňa Ústavného súdu Slovenskej republiky komunikuje s médiami operatívne (telefonicky aj mailom) a odpovede na ich otázky im zasiela promptne (spravidla do 6 h, najneskôr do 24 h, resp. v rámci dohodnutého termínu). Médiá sú o aktivitách ústavného súdu, ktoré sú prístupné pre verejnosť (napr. verejné pojednávania, verejné vyhlásenia rozhodnutí a pod.), ako aj o tlačových brífingoch a ich streamovaní informované v dostatočnom predstihu.

Ústavný súd Slovenskej republiky a jeho rozhodovacia činnosť boli počas roka 2023 v médiách spomínané spolu 4 588-krát (o 1651 viac ako v roku 2022), z toho na webových portáloch 4 243-krát (o 1660 viac ako v roku 2022), v printových médiách 230-krát (o 3 menej ako v roku 2022), v televíziách 67-krát, čo je o 25 menej ako v roku 2022 (najčastejšie v TA3, v RTVS Jednotke a v TV Markíza), v rádiách 48-krát, čo je o 20 viac ako v roku 2022 (najčastejšie v Rádiu Slovensko a v Rádiu Regína). Predseda Ústavného súdu Slovenskej republiky Ivan Fiačan bol spomínaný spolu 398-krát, z toho na webových portáloch 298-krát, v printových médiách 42-krát, v televíziách 28-krát (najmä v TA3, v RTVS Jednotke a v TV Markíza) a v rádiách 30-krát (najmä Rádio Slovensko). Sudcovia ÚS SR (vrátane predsedu ústavného súdu) boli

v médiách menovite spomínaní spolu 1 066-krát, čo je o 355 viac ako v roku 2022 (z toho na webových portáloch 857-krát, v printových médiách 129-krát, v televíziách 45-krát a v rádiách 35-krát).

Celkové zvýšenie propagácie ústavného súdu v médiách počas roka 2023 súvisí so šírením informácií o rozhodovacej činnosti ústavného, ale aj s oslavami 30. výročia začatia činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky (v médiách bol zaznamenaný zvýšený výskyt informácií o jeho organizácii, právomociach a rozhodovacej činnosti) a tiež z dôvodu neúplného zloženia pléna od októbra 2023 do decembra 2023. Z dlhodobého hľadiska možno sledovať pokles výskytu informácií o ústavnom súde v printových médiách, v televízii a v rozhlase a ich nárast na webových portáloch, čo súvisí s fenoménom elektronizácie a informatizácie našej spoločnosti, využívaním moderných informačných a komunikačných technológií, multimedialných softvérov a zariadení, ako aj s dostupnosťou a rýchlosťou šírenia informácií prostredníctvom nich.

DEŇ OTVORENÝCH DVERÍ 2023

Ústavný súd si počas celého roka 2023 pripomínal 30. výročie začatia svojej činnosti. Vyvrcholením osláv tohto významného jubilea bola najväčšia hromadná akcia organizovaná pre širokú verejnosť – Deň otvorených dverí Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „DOD“). Priestory ústavného súdu si 28. septembra 2023 prezrelo vyše 800 návštevníkov všetkých vekových kategórií, pričom dominantnú skupinu tvorili žiaci základných a študenti stredných škôl. Prehliadky so sprievodcami z radov zamestnancov kancelárie ústavného súdu boli zamerané nielen na informovanie o histórii, špecifikách a funkciách jednotlivých objektov ústavného súdu, ale aj na oboznámenie návštevníkov s organizáciou, kompetenciami a rozhodovacou činnosťou ústavného súdu. Výklad sprievodcov dopĺňala novinka tohtoročného dňa otvorených dverí – videoprehliadka prostredníctvom QR

kódov, ktoré boli spolu s popismi jednotlivých stanovišť umiestnené v interiéroch a exteriéroch objektov ústavného súdu. V rámci programu DOD boli pre návštevníkov pripravené vedomostné kvízy. V stánku ústavného súdu si mali možnosť otestovať svoje znalosti o ústavnom súde získané počas prehliadky a v stánku Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku zasa znalosti o Európskej únii. Prejavili záujem o rozhovory o štúdiu práva so zástupcami Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika a mnohí si tiež prezreli prezentáciu o ústavnom súde a video s fotografiami ústavného súdu.

S veľkým záujmom návštevníkov sa stretol film o ústavnom súde s názvom „Najmocnejšia inštitúcia“, ktorý sa premietal na nádvorí cez veľkoplošnú obrazovku. Je to prvý a aktuálne jediný filmový dokument o ústavnom súde. Pripravila ho verejnoprávna televízia RTVS v spolupráci s odborom tlačovým a informačným kancelárie ústavného súdu pri príležitosti osláv jubilea ústavného súdu. Film mal premiéru vo vysielaní RTVS 17. marca 2023, kedy sme si pripomenuli prvé zasadnutie pléna ústavného súdu, a vysielal sa aj na Deň Ústavy Slovenskej republiky 1. septembra. Návštevníkov DOD v rámci filmu zaujali najmä vyjadrenia ústavných právnikov týkajúce sa histórie ústavného súdnictva a tiež vyjadrenia predsedov

ústavného súdu vo vzťahu ku kľúčovým rozhodnutiam ústavného súdu počas jednotlivých funkčných období.

Kancelária ústavného súdu vyhlásila v rámci príprav na DOD literárnu súťaž pre žiakov a študentov základných a stredných škôl na tému „Recept na spravodlivejší svet“ a výtvarnú súťaž na tému „Farby spravodlivosti“. Študentom vysokých škôl bola určená literárna súťaž na tému: „Význam a úloha ústavného súdu počas 30 rokov jeho fungovania“. Kým súťaže pre základné a stredné školy sa vyhodnotili počas DOD, súťaž pre vysoké školy bola vyhodnotená o mesiac neskôr.

Do vyhlásených súťaží pre žiakov a študentov základných a stredných škôl sa zapojili 150 súťažiaci z 23 obcí z celého Slovenska. V súťažných prácach vyjadrili svoje názory na tému spravodlivosť, najmä na potrebu chrániť ju prostredníctvom správnych rozhodnutí. Dotkli sa v nich aj aktuálnych problémov polarizácie spoločnosti, populizmu, chudoby, nenávisťi a riešenie týchto negatívnych javov našli v aplikovaní morálnych zásad v našom každodennom živote, v súdržnosti a vo vzájomnom porozumení v rodinách aj v pracovnom prostredí. Do súťaží sa zapojili aj deti z Evanjelickej špeciálnej základnej školy internátnej pre hluchoslepé deti v Červenci a deti zo Základnej školy

Kubranská – elokované pracovisko Trenčín-Opatová pre žiakov s autizmom. Výhercovia si počas DOD prebrali ceny z rúk pána predsedu ústavného súdu Ivana Fiačana.

Výhercov literárnej súťaže pre vysoké školy spolu s ich pedagógmi prijal predseda ústavného súdu 28. novembra 2023 v Sieni nezávislosti. Počas rozhovoru ocenil ich nekonvenčný a odborne zrelý prístup k spracovaniu témy a tiež kritické uvažovanie o ústavnom súdnictve. Vyzdvihol kvalitu a inšpiratívnosť prác výhercov a informoval ich o možnosti absolvovať stáž na ústavnom súde. Výhercovia pozitívne zhodnotili snahu ústavného súdu o bližší kontakt s verejnosťou, osobitne s mladšou generáciou, prostredníctvom vyhlásovania súťaží. Vyjadrili názor, že takéto podujatia pomáhajú tomu, aby ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti požíval náležité spoločenské uznanie. Všetky výherné práce sú zverejnené na webovom sídle ústavného súdu v časti „Informácie pre médiá a verejnosť“, „Deň otvorených dverí“.

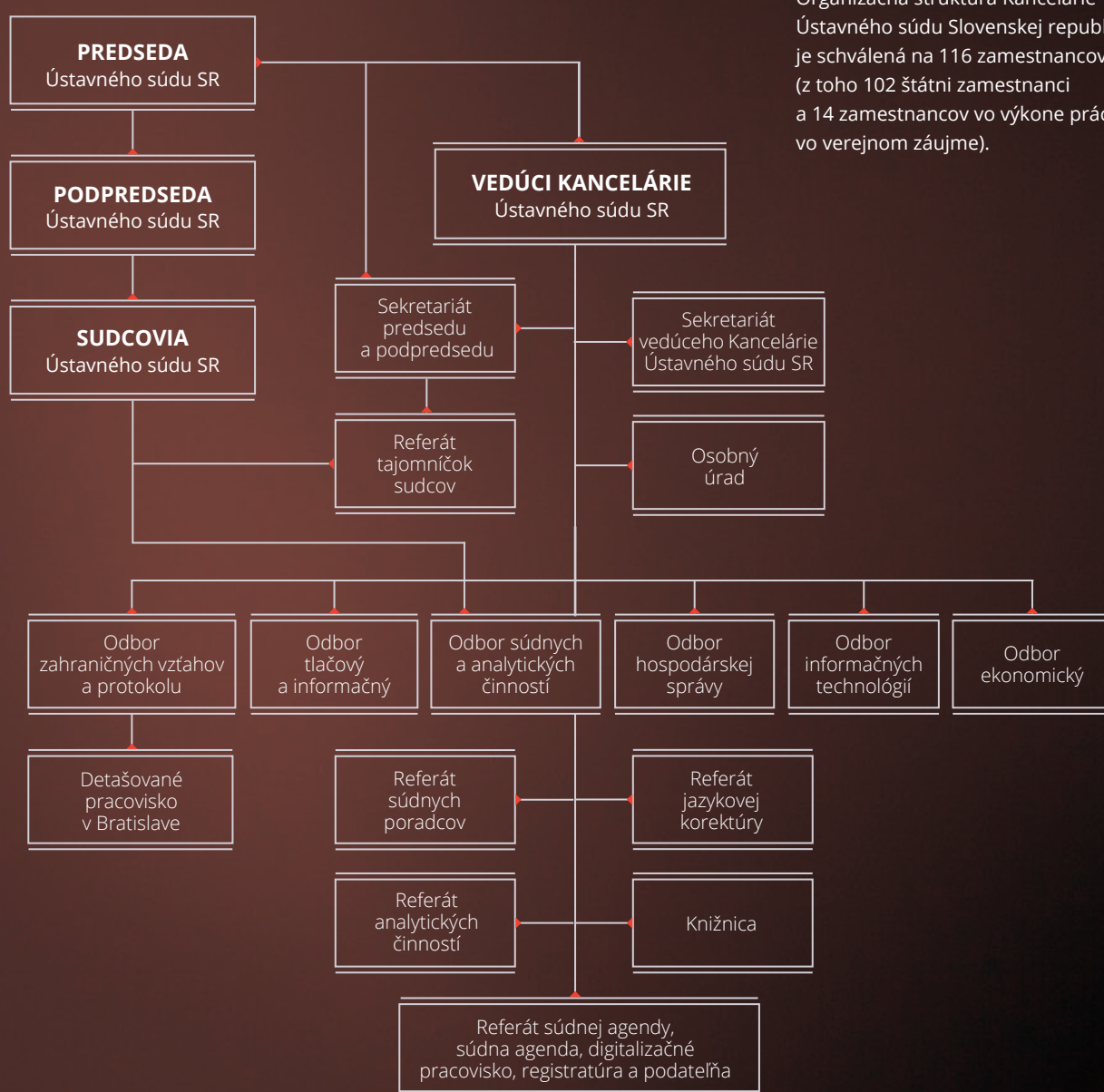
V tradícii organizovania Dňa otvorených dverí a súťaží pre žiakov a študentov na všetkých stupňoch škôl bude ústavný súd pokračovať aj v nasledujúcom roku.

ORGANIZÁCIA KANCELÁRIE ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ORGANIZAČNÁ ŠTRUKTÚRA

Organizačná štruktúra Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky je schválená na 116 zamestnancov (z toho 102 štátni zamestnanci a 14 zamestnancov vo výkone práce vo verejnom záujme).

Schválený limit počtu zamestnancov kancelárie ústavného súdu na rok 2023 v počte 129 osôb (13 sudcov ústavného súdu, 14 zamestnaneckých miest na výkon práce vo verejnom záujme a 102 štátnozamestnaneckých miest) nebol prekročený.

VZDELÁVANIE

Kancelária ústavného súdu v kalendárnom roku 2023 umožnila štátnym zamestnancom účasť na všetkých druhoch kompetenčného vzdelávania, celkovo v počte 71 vzdelávacích aktivít. Školenia boli zamerané napríklad na aktuálne otázky civilného procesu, manažérske zručnosti, efektívne riadenie tímu, mentoring, časový manažment, GDPR, elektronizáciu štátnej správy, pracovné právo, konkurzné právo, diplomatický protokol, kybernetickú bezpečnosť a iné.

Vychádzajúc zo vzájomnej spolupráce v predchádzajúcom období sa v roku 2023 kancelária ústavného súdu zamerala v rámci školení pre poradcov a analytikov na spoluprácu s **Justičnou akadémiou Slovenskej republiky**, kde bolo uzatvorené **Memorandum o vzájomnej spolupráci**.

Účelom uzatvoreného memoranda je pokračovať a ďalej rozvíjať vzájomnú spoluprácu, a to najmä v oblastiach lektorského pôsobenia sudcov ústavného súdu na vzdelávacích podujatiach organizovaných Justičnou akadémiou, vzdelávania zamestnancov kancelárie ústavného súdu prostredníctvom vzdelávacích podujatí organizovaných Justičnou akadémiou, účasti sudcov ústavného súdu v skúšobných komisiách, ktoré overujú odborné vedomosti a znalosti uchádzačov o odbornú justičnú skúšku, a mnohých ďalších spoločných aktivitách.

Školenia v celkovom počte 36 boli zameriavané napríklad na problematické aspekty bezdôvodného obohatenia, vybrané problémy vecných bremien, neprijateľné zmluvné podmienky v aplikačnej praxi, náhrada škody v obchodnom práve, vývoj a praktické problémy dedičského práva, vybrané otázky z rodinnoprávnej agendy, súdnu argumentáciu, asertivitu v pracovnom a súkromnom živote a iné.

STÁŽE V KANCELÁRII ÚSTAVNÉHO SÚDU

V roku 2023 kancelária ústavného súdu okrem účasti stážistov v rámci stážovej kliniky, kde má kancelária ústavného súdu uzatvorenú zmluvu o zabezpečení stáže s Právnickou fakultou Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a s Právnickou fakultou Univerzity Komenského v Bratislave, pripravila aj ďalšie možnosti poskytovania stáže prostredníctvom prijatej smernice.

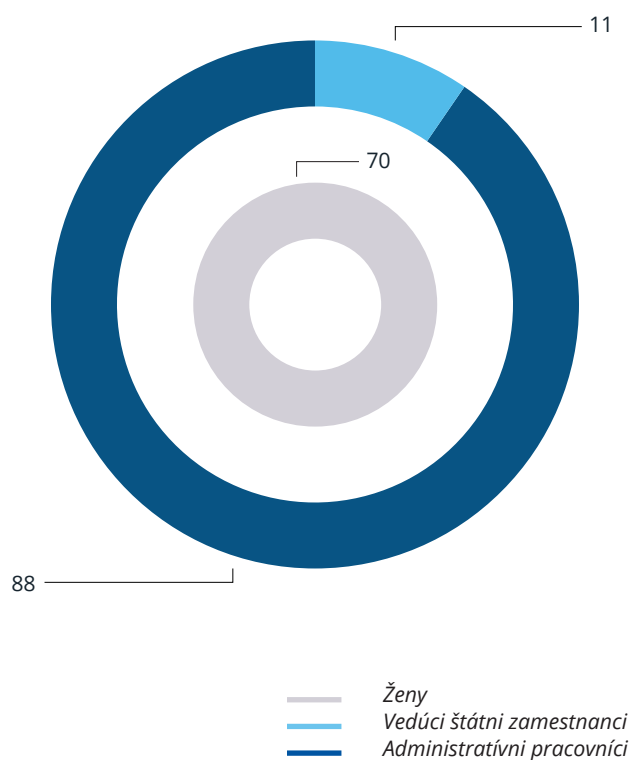
Táto smernica upravuje ciele, podmienky, priebeh a technicko-organizačné zabezpečenie odborných študentských stáží, ktorými sa realizuje jedna z foriem spolupráce medzi kanceláriou ústavného súdu a príslušnou fakultou vysokej školy.

Účelom je realizovať spoluprácu s vysokými školami formou možnosti absolvovať bezplatnú odbornú stáž študentov v kancelárii ústavného súdu pod vedením zamestnanca kancelárie ústavného súdu v rozsahu určenom vzájomnou dohodou a umožniť študentom spojiť teoretické vedomosti s praktickými skúsenosťami a oboznámiť sa tak s pôsobnosťou kancelárie ústavného súdu vo všetkých jeho agendách.

ÚDAJE O ŠTÁTNYCH ZAMESTNANCOCH K 31. 12. 2023

**SKUTOČNÝ POČET
ŠTÁTNYCH
ZAMESTNANCOV**

99 z toho:

**POČET NEOBSADENÝCH
ŠTÁTNOZAMESTNANECKÝCH
MIEST**

3

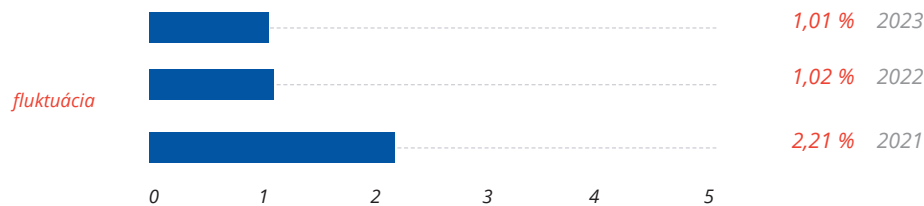
**POČET NOVOPRIJATÝCH
ŠTÁTNYCH ZAMESTNANCOV,
KTORÍ VSTÚPILI DO ŠTÁTNEJ
SLUŽBY**

3

VÝBEROVÉ KONANIA

V roku 2023 realizovala kancelária ústavného súdu 10 výberových konaní, z toho 4 vonkajšie výberové konania, 6 vnútorných výberových konaní. Výberové sa týkali obsadenia miest súdneho poradcu, špecialistu kybernetickej bezpečnosti, správcu informačných systémov a tajomníčky.

FLUKTUÁCIA V DANOM ROKU V %

UKONČENIE ŠTÁTNOZAMESTNANECKÉHO POMERU V ROKU 2023

Z TOHO ODCHOD DO DÔCHODKU

1

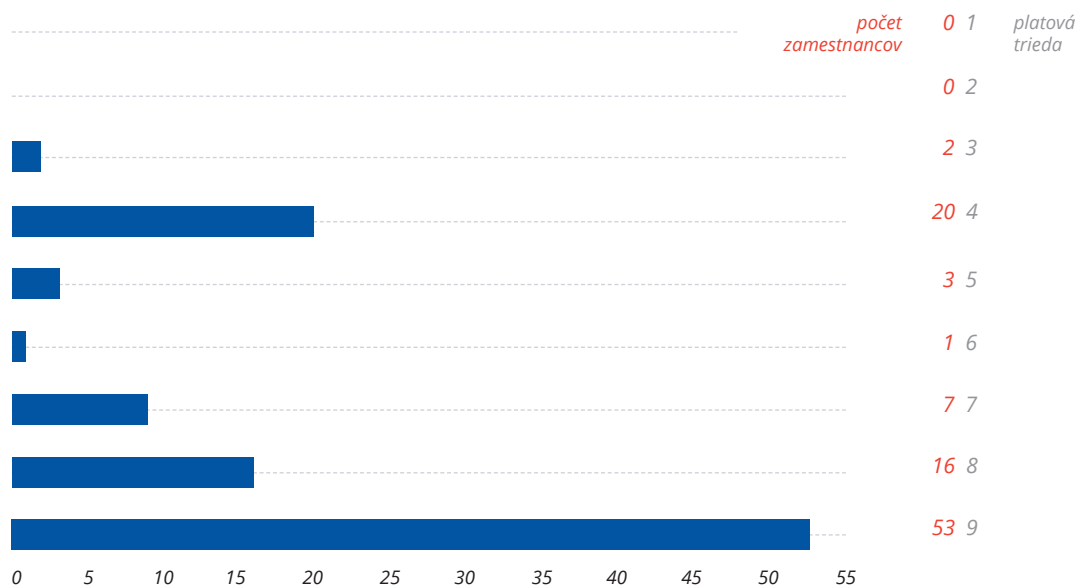
CELKOVÝ POČET UKONČENÍ

2

Z TOHO DOHODA

1

POČET ŠTÁTNYCH ZAMESTNANCOV V JEDNOTLIVÝCH PLATOVÝCH TRIEDACH K 31. 12. 2023

SPOLU **102**
ZAMESTNANCOV

KYBERNETICKÁ BEZPEČNOSŤ

V PODMIENKACH KANCELÁRIE ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

O KYBERNETICKEJ BEZPEČNOSTI

Nie je to tak dávno, keď sme pojmy ako „kybernetika“, „kybervojna“, „kyberpriestor“, „kybernetický incident“, „kybernetický útok“ a podobné počúvali iba v sci-fi filmoch a čítali iba v sci-fi literatúre.

Kybernetika ako samostatný vedný odbor vznikol hneď po 2. svetovej vojne ako veda o riadení a komunikácii v dynamických systémoch skúmajúca spoločné zákonitosti na základe analógie medzi systémami rôznej fyzickej podstaty, ktorými sú technické zariadenia, živé organizmy i spoločnosť.

Kybernetika zasahuje do veľmi širokého spektra odborov, čo jej mnohí vyčítajú. Hlavnou úlohou kybernetiky bolo spracovanie informácií pre potreby riadenia. Samotná podstata slova pochádza zo starogréckeho výrazu kybernétes = kormidelník. V spisoch starovekých spisovateľov, hlavne v Platónových Dialógoch, sa uvádza kybernetika ako náuka o správnom riadení provincií.

Moderná kybernetika vznikla postupne čiastočnou fúziou niekoľkých vedných odborov ako matematická logika, fyzika, evolučná biológia, neurológia a elektrotechnika. Pri skúmaní prírodných javov v živých organizmoch totiž vedci dospeli k poznaniu, že mnohé fyzikálne a chemické procesy nebude možné popísať bez

matematickej analýzy založenej na skúmaní hromadných javov ani bez matematickej syntézy založenej na modelovaní štruktúrne zhodných objektov. Až oveľa neskôr sa kybernetika začala približovať teórii spracovania informácií a napokon aj teórii počítačových strojov.

Za zakladateľa novodobej kybernetiky je považovaný americký matematik a filozof Norbert Wiener. Pracoval v odbore matematickej analýzy a v teórii elektronických obvodov. V roku 1948 vydal knihu „Kybernetika alebo riadenie a oznamovanie v živých organizmoch a strojoch“, v ktorej po prvýkrát použil názov kybernetika v novom, modernom slova zmysle. Zjednodušene sa dá tvrdiť, že v dnešnej informačnej spoločnosti sa prídavné meno „kybernetický“ chápe ako synonymum výrazu „elektronicky spracúvaný“ alebo „týkajúci sa kybernetického priestoru“.

Kybernetický priestor má svoju definíciu. Nájdete ju v mnohých odborných slovníkoch alebo aj v návrhu nového zákona o kybernetickej bezpečnosti. Požičiam si práve definíciu z návrhu zákona: kybernetickým priestorom je globálny dynamický otvorený systém, ktorý tvoria elektronické komunikačné siete, informačné systémy, ich programové vybavenie a údaje, ktoré sa pomocou nich spracovávajú, elektronické subsystémy riadiacich, výrobných, bezpečnostných a iných systémov a zariadení, činnosti, ktoré v jednotlivých častiach tohto systému prebiehajú, vzťahy a interakcie medzi časťami, prvkami a subsystémami tohto systému.

KYBERNETICKÁ BEZPEČNOSŤ V KANCELÁRII ÚSTAVNÉHO SÚDU

Prijatím zákona č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákona č. 95/2019 o informačných technológiách vo verejnej správe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ako aj ďalších zákonov a vyhlášok (či už ochrana osobných údajov, ochrana utajovaných skutočností, poskytovanie základnej služby a pod.) sa na nás preniesla zodpovednosť a povinnosti vyplývajúce z týchto zákonov.

Vedenie kancelárie v spolupráci s vedením odboru IT sa kybernetickej bezpečnosti v kancelárii ústavného súdu začali venovať už v roku 2018. Nastalo obdobie výrazných investícií do informačných technológií a prevádzkovaných systémov. Zamestnanci odboru IT boli presvedčení, že takáto výrazná investícia je nevyhnutná, a tak v spolupráci s vedením kancelárie intenzívne pracovali na získavaní finančných prostriedkov do rozpočtu, či už formou „Nenávratných finančných príspevkov“ z MIRRI, či účelovo viazaných finančných injekcií z Ministerstva financií Slovenskej republiky. Ešte zďaleka sme nedosiahli požadovaný stav, ale už súčasný stav napovedá, že sme sa výrazne posunuli v tejto oblasti.

Nezávisle na financiách vznikol 1. októbra 2021 „Výbor kyberne-

tickej a informačnej bezpečnosti Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky“, ktorý sa stal významným poradným orgánom vedenia kancelárie v týchto oblastiach. K tomu istému dátumu bol vymenovaný do funkcie aj manažér kybernetickej a informačnej bezpečnosti, ktorý sa stal predsedom výboru a nezávislým bezpečnostným pracovníkom v oblasti kybernetickej a informačnej bezpečnosti kancelárie ústavného súdu.

Výbor sa stretáva podľa potreby reagovať na vzniknuté situácie, avšak minimálne aspoň raz za pol roka. Na svojich stretnutiach prijíma odporúčajúce stanoviská, ktoré následne predloží vedúcemu kancelárie a ten po zvážení finančnej náročnosti a po konzultáciách s vedením odboru IT prijíma kroky na realizáciu odporúčaní výboru.

Zákon nám stanovil povinnosť do konca roka 2021 absolvovať prvý audit kybernetickej bezpečnosti. Táto povinnosť nám umožnila pozrieť sa očami nezávislého certifikovaného audítora na stav kybernetickej bezpečnosti v kancelárii ústavného súdu. Audítorom predložená správa nám bola ako „svätý grál“ a zároveň osnou pre realizáciu ďalších krokov na zvýšenie kybernetickej a informačnej bezpečnosti v našom kyberpriestore.

Postupne sa podarilo intenzívnym vyjednávaním vedúceho kancelárie na ministerstve financií zaistiť finančné prostriedky na navýšenie počtu zamestnancov, ktorí sa budú venovať výlučne tejto problematike. V súčasnej dobe máme obsadenú iba jednu pozíciu a intenzívne pracujeme na obsadení aj druhej pozície. Napriek tomu robíme všetko pre to, aby sme náš kyberpriestor zachovali bezpečným pre nerušenú a pre spoločnosť tak potrebnú prácu ústavného súdu. Za to krátke obdobie sme pripravili a uviedli do života množstvo bezpečnostných smerníc, predpisov a pokynov vedenia. Všetky tieto spracované dokumenty majú byť nápomocné pri zabezpečovaní ochrany nášho kyberpriestoru.

Najväčšou hrozbou v kybernetickej a informačnej bezpečnosti vždy boli a budú ľudia. Každá informácia má svoju cenu a je len otázkou času, kedy potenciálny útočník zistí, aká ta cena je pre toho, kto s tou informáciou disponuje.

V roku 2023 sme v zmysle zákona absolvovali opakovaný audit kybernetickej a informačnej bezpečnosti, kde certifikovaný audítor v záverečnej správe konštatoval výrazný posun k lepšiemu, ale zároveň opäť poukázal na nedostatky. Bezpečnosť kyberpriestoru je dynamicky sa vyvíjajúca oblasť. Na to, aby sme mohli byť reakcie schopní, bude kancelária ústavného súdu opäť potrebovať finančné prostriedky a ďalších zamestnancov, ktorí sa budú venovať ako produkčnému, tak aj bezpečnostnému kybernetickému a informačnému priestoru.

Ani naša organizácia nie je výnimkou a už aj náš kyberpriestor sa stal terčom útokov „hackerov“, čo mnohí zaregistrovali ako krátkodobú nedostupnosť webového sídla ústavného súdu. Bola to naša prvá skúsenosť s takýmto priamym pokusom o narušenie nášho kyberpriestoru a bezpečnosti našich informačných systémov a sietí. Tú sa nám potvrdilo, že množstvo investovaných finančných prostriedkov do tejto problematiky je, takpovediac, „namieste“, pretože všetky tieto systémy zabezpečujúce našu bezpečnosť fungovali riadne a vďaka tomu sme predišli bezpečnostnej udalosti či incidentu s podozrením na prienik do našej infraštruktúry a podozrením z odcudzenia alebo poškodenia našich dát.

Bezpečnosť kyberpriestoru kancelárie ústavného súdu si vyžaduje zodpovedný prístup zamestnancov a finančné zdroje na udržanie kroku s veľmi dynamicky sa vyvíjajúcim prostredím v kybernetickom a informačnom priestore všeobecne.

ING. SLAVOMÍR KUNDRÁT
*manažér kybernetickej a informačnej bezpečnosti
Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky*

INFORMAČNÉ TECHNOLÓGIE V KANCELÁRII ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Hlavným poslaním odboru informačných technológií kancelárie ústavného súdu je zaistenie bezpečnej a stabilnej prevádzky informačných systémov ústavného súdu. Aj z tohto dôvodu sa činnosti odboru informačných technológií v uplynulom roku 2023 vo výraznej miere niesli v znamení rozvoja informačného systému Manažment konaní a prác na príprave novej webovej stránky ústavného súdu. Rozvoj informačného systému Manažment konaní zahŕňal hlavne implementáciu legislatívnych požiadaviek a pridanie nových funkcionalít. Paralelne prebiehajúce práce sa však zameriavali aj na generačné aktualizácie podkladových častí informačného systému ústavného súdu, ktorých cieľom bolo zabezpečiť stabilitu, bezpečnosť a udržateľnosť informačného systému.

NOVÉ WEBOVÉ SÍDLO ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

S cieľom zlepšiť úroveň poskytovaných služieb, poskytnúť verejnosti intuitívnejšie a používateľsky prívetivejšie prostredie a nové funkcionality pristúpil Ústavný súd Slovenskej republiky k vybudovaniu svojho nového webového sídla. Napriek viacerým výzvam v priebehu príprav a realizácie sa stanovený cieľ naplniť podarilo a nové webové sídlo už v plnej miere poskytuje služby v podobe efektívneho publikovania informácií, vylepšeného vyhľadávania, moderného responzívneho dizajnu, stability a bezpečnosti.

INFORMAČNÝ SYSTÉM MANAŽMENT KONANÍ

Rozvoj informačného systému Manažment konaní prebiehal vo viacerých oblastiach a moduloch. Podstatným vylepšením prešiel modul vyhľadávania v Manažmente konaní. Implementované bolo nové riešenie fulltextového vyhľadávania v obsahu dokumentov a zároveň sa vyhľadávanie spisov, vyhľadávanie dokumentov a vyhľadávanie v obsahu dokumentov zjednotilo do jedného integrova-

ného celku, čo zabezpečilo efektívnejšie a rýchlejšie vyhľadávanie. Manažment konaní bol doplnený aj o novú funkcionalitu v podobe dátovej integrácie na informačný systém centrálnej správy referenčných údajov, a to vrátane úpravy a prispôbena užívateľského rozhrania Manažmentu konaní tak, aby si používateľ tohto modulu mohol vyžiadať a vzápätí aj dostať požadovaný údaj alebo výpis z konkrétneho registra priamo v informačnom systéme Manažment konaní. Integráciou služby centrálne úradné doručovanie do informačného systému Manažment konaní sa zabezpečil cieľ v podobe rýchlejšieho a efektívnejšieho expedovania dokumentov. V rámci tejto služby sa vyhotovujú a doručujú listinné rovnopisy elektronických úradných dokumentov prostredníctvom poštového podniku a ústavnému súdu tak úplne odpadla povinnosť tlačiť a fyzicky zasielať dokumenty týkajúce sa rozhodovacej činnosti. Modul Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky tiež prešiel zásadným vylepšením, ktoré bolo zamerané na vyššiu flexibilitu a efektívnosť pri publikovaní rozhodnutí na webovom sídle. Vylepšenie prinieslo aj možnosť vydávania dokumentu Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky priebežne po častiach v intervaloch viac ako raz za rok.

ROZPOČET KANCELÁRIE ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

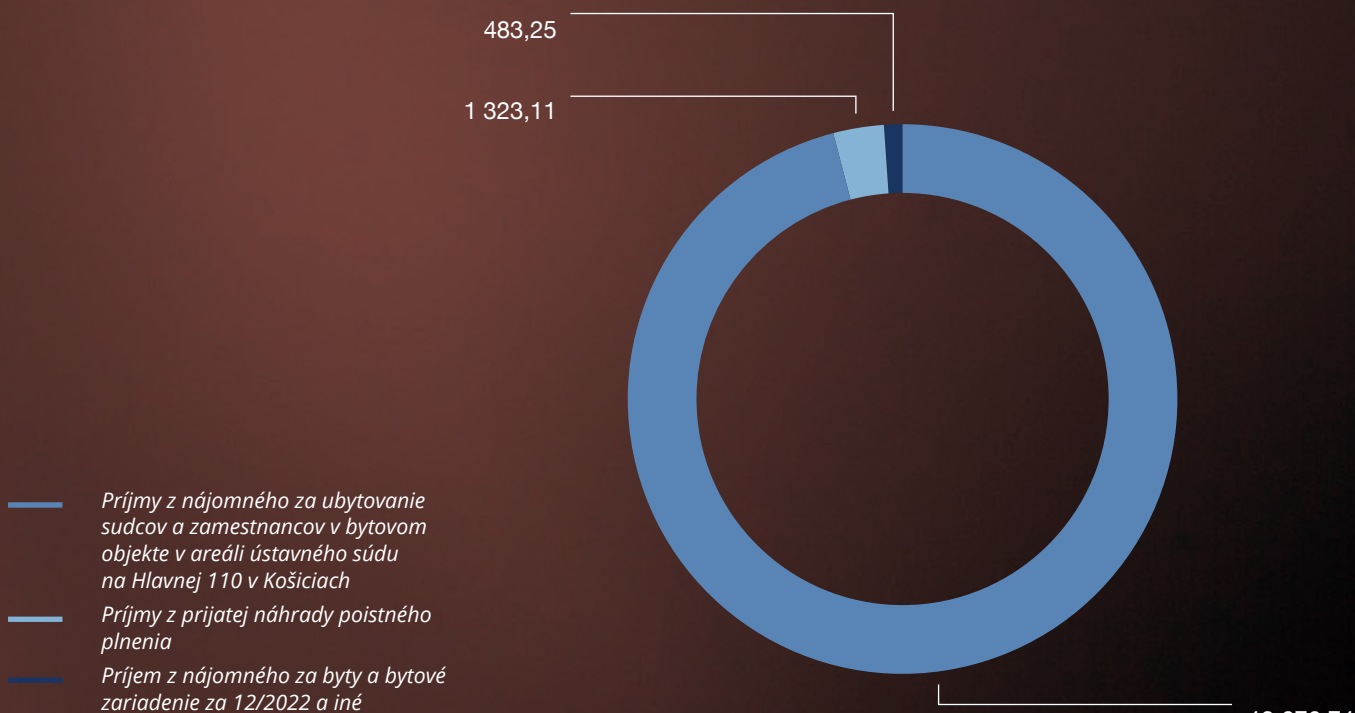
Ústavný súd Slovenskej republiky ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti vykonáva svoju činnosť v zmysle zákona o ústavnom súde. Kancelária ústavného súdu, ktorá je právnickou osobou a plní úlohy spojené s organizačným, personálnym, ekonomickým, administratívnym a technickým zabezpečením činnosti ústavného súdu, je kapitolou štátneho rozpočtu.

Rozpočet kapitoly kancelárie na rok 2023 bol schválený zákonom o štátnom rozpočte na rok 2023.

PRÍJMY

SKUTOČNE DOSIAHNUTÉ PRÍJMY
V ROKU 2023 BOLI V CELKOVEJ SUME

44 483,10 eur

VÝDAVKY

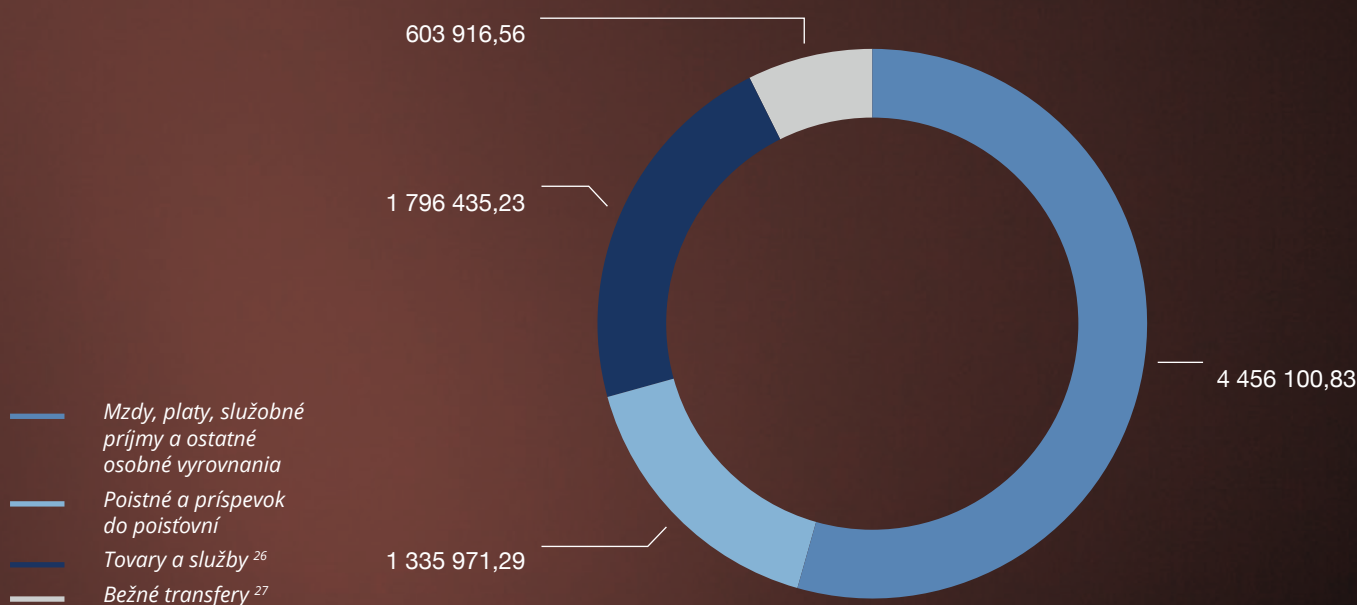
ČERPANIE VÝDAVKOV CELKOM V ROKU 2023 BOLO V SUME

10 095 800,25 eurBEŽNÉ VÝDAVKY ²⁵**8 192 423,91** eur

KAPITÁLOVÉ VÝDAVKY

1 903 376,34 eur

BEŽNÉ VÝDAVKY

Kancelária zároveň presunula nedočerpané finančné prostriedky z rozpočtu kapitálových výdavkov z roku 2023 do roku 2024 v celkovej sume 129 080,00 eur účelovo určené na obstaranie osobného motorového vozidla a nový registratúrny softvér.

²⁵ Obstaranie osobného motorového vozidla, rekonštrukcia B1 (reštaurovanie tympanónu a renovácia drevených okien), rekonštrukcia B2 (stavebné úpravy na zmenu účelu použitia priestoru na kancelárske priestory), rozšírenie a modernizácia kamerového systému, obstaranie softvérového a hardvérového vybavenia.

²⁶ Napríklad na tuzemské a zahraničné služobné a pracovné cesty, na dodávky elektrickej energie a plynu, na vodné a stočné, na poštové služby, na komunikačnú infraštruktúru a telekomunikačné služby, na prevádzkové stroje, prístroje a zariadenia,

na obstaranie kancelárskeho materiálu, na obstaranie softvéru, výpočtovej techniky a telekomunikačnej techniky, na údržbu a opravy osobných motorových vozidiel, na údržbu interiérového vybavenia, na stravovanie zamestnancov a pod.

²⁷ Výdavky na finančný príspevok na stravovanie, na nemocenské dávky, na odchodné, na tri platy po skončení výkonu funkcie sudcov a na výplaty príplatkov k dôchodku za výkon funkcie sudcu ústavného súdu v zmysle zákona o ústavnom súde.

IMPRESSUM

Ročenka Ústavného súdu Slovenskej republiky 2023

Vydal:
Kancelária Ústavného súdu Slovenskej republiky
Hlavná 110 | 042 65 Košice

Kontaktná osoba:
Mgr. Andrea Nagyová (andrea.nagyova@ustavnysud.sk)

Grafika:
Claudia Jutková; EQUILIBRIA, s. r. o., Košice

Tlač:
EQUILIBRIA, s. r. o., Košice

Fotografie:
Juraj Szaszák, archív Ústavného súdu Slovenskej republiky,
Mgr. Jan Štovka, archív Ústavného súdu Slovenskej republiky

Rok vydania: 2024 | Vydanie: prvé

